

140
1956/3

საბჭოთავო
საზღვრო

ს. ი. ნ. ე. კ. ი.

№ 8
აპრილი
1956

თევზაობა
ფოტოგრაფი დ. იაკობაშვილისა

კ ვ ი ნ ტ ნ ე რ ი

საპარტიზო ალკა ცენტრალური კომიტეტის
ყოველთვიური საბავშვო ჟურნალი

№ 8

აგვისტო, 1956 წ.

წელიწადი XXX

ზ ა ფ ხ უ ლ ს ვ ა შ ა !

მთას მხარ-ბევის შვენი გაშლა,
ტყეს — ფრთოსნების ქციაშლი.
ამ დიდებულ ზაფხულს ვაშა!
გვეკიდება მზის აღმური.

მთით მდინარე მორბის ჩქარი
და იმსხვრევა ჩქერზე ჩქერი,
მოსთამაშებს ნიაფქარი,
სულ რომ მღერის.

გადავეშვათ წყალში, პერი,
გავიკაოთ ყველა კუნთი,

ჩქარა, თორემ ბრძოლა გველის,
გაიკრება მინდვრად ბურთი.

გაიკრება მინდვრად ბურთი,
გაფრინდება, გავარდება,
ყმაწვილების ორი გუნდი
ორთავ მხარეს გამაგრდება...

ყანებს ოქრო შეეპარა,
გაუყვილდა ზურგი მთასაც...
ამ სინათლეს, ჩვენს მზეს მარადს,
ზაფხულს ვაშა!

ილიაო მენგელია

მეჩხან ლაბანიძე

თვრამეტ იენის არტეკს ესტუმრა კინომუშაკთა ჯგუფი ოპერატორ ზაპოროჟსკის მეთაურობით. სტუმრებს განზრახული ჰქონდათ გადაეღოთ დოკუმენტური ფილმი, რომელშიც ასახული იქნებოდა პიონერული ზაფხული. არტეკზე უკეთესს რას აირჩევდნენ თემად! მესამე ბანაკში სახეიმო და საქმიანი განწყობილება სუფევდა ერთდროულად. ზაპოროჟსკიმ გამართა თავისი აპარატურა და ბევრი საინტერესო კადრი გადაიღო: შეჯიბრება ფრენბურთში, ზღვაზე სეირნობა — „პავლიკ მირზოვიცა“ და „არტეკით“, ცურვა, ნორჩ ნატურალისტთა საქმიანობა... საჭირო იყო დახმარება გაეწიათ სტუმრებისათვის, და პიონერებმაც არ დააყოვნეს — მზად იყვნენ ოპერატორის ყოველგვარი დაველება შეესრულებათ.

მესამე ბანაკის ტერიტორიაზე, ზედ ზღვისპირას, ვეებერთელა კონუსისებური ფრიალო შენიშნეს სტუმრებმა. ეს იყო არტეკის საკუთრება — „გენუის კლდე“. ხომ არ შეიძლება ლაშქრობა მოგაწყობოთ მასზე, ვინ შეძლებს მის დაპყრობასო, იკითხა ოპერატორმა ექვით.

„გენუის კლდის“ დაპყრობა თითქმის ყოველწელს ხდება არტეკში, მაგრამ რჩეული ერთეულების მიერ — ყველას როდი შეუძლია მის მწვერ-

ვალზე მოქცევა. ზაპოროჟსკის სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ბანაკის ხელმძღვანელობამ ზურგჩანთებითა და სალაშქრო მოწყობილობით შეჭურვილი პიონერები წარუდგინა მას.

ლაშქრობამ წარმატებით ჩაიარა: ორიოდე საათში, ლურჯი ცის ფონზე, გენუის კლდეზე გაღმონდგარი რუსი, ყაზახი და ქართველი პიონერები გადაიღო ზაპოროჟსკიმ. მათ შორის იყვნენ ლორა ჩხეიძე და ჩვენი ნაცნობი ნუგზარ ფოფხაძე, რომელნიც მალე მთელი ქვეყნის ყინოეკრანებზე უნდა ეხილათ როგორ უშვიშრად დაპყრებდნენ ფრიალოდან არტეკის სანაპიროებს.

სტუმრებმა დამთავრებულად ჩათვალეს თავი ანთი სამუშაო და წასვლას აპირებდნენ, ახალი ამბავი რომ გამოირკვა: უახლოეს დღეებში ეწყობოდა ხუთდღიანი ლაშქრობა ყირიმის მთებში. არტეკში იმ დღეებში დიდი მზადება იყო. მარშრუტი საინტერესოა და საკმაოდ ძნელიც შედგა, ამიტომ ოთხივე ბანაკიდან უფროსი ასაკის, გამოცდილი და ძლიერი, ამტანი ბავშვები იყვნენ შერჩეული. დღეღღეზე უნდა შემდგარიყო ლაშქრობა. კინამუშაკები ჩაფიქრდნენ, ითაბიერეს და გადაწყვიტეს: გადაეღოთ გადაღებული კადრების „მოვსვილისათვის“ გავზანა, ბარემ დასწრებოდნენ ხუთდღიან ლაშქრობას ყირიმის მთებში და იქ გადაღებულ

* დასასრული. იხ. „პიონერი“ № 7.

კარდებით გაენდობრებით ბიონერული კინოჟურნალი.

ამ გადაწყვეტილებამ დიდად გაახარა არტეკლეები. სტუდენტები რამდენიმე დღით იალტაში გაემგზავრნენ სხვა საქმეებზე, არტეკეი კი კიდევ უფრო გაცნობიერდა ლაშქრობისათვის მზადება.

* * *

არტეკეი მდიდარია ტრანსპორტითაც, არტეკლეებს არ სჭირდებათ ათასგვარი შედეგის დახმარება ამ საქმეში. 23 ივნისი, ნაშუადღევს, არტეკეის გრძელი უნახისფერი ავტობუსები რბილად მისრიალებდნენ სინფეროპოლისაკენ. ორასზე მეტი მოლაშქრე იჯდა სამივეში. სალამოს ხუთ საათზე კიდევ ერთი მანქანა დაიძარა მოლაშქრეთა კვალდაკვალ — ეს იყო საღვლე სამხარკული სურსათის საწყობით.

ხუთდღიან ლაშქრობაში ქართველი ბიონერებიდან ხუთნი მონაწილეობდნენ: ნოდარ ჯიბლაძე, ინეზა ჯღლიანი, ცილა ქიქოძისძე, ჯონდო ლომიძე და ზურ ზესტაყვი. სინფეროპოლის ქუჩებში რომ მიჰქროდნენ, თვალბად იქნენ: მღუმარედ ათვალიერებდნენ გიორი კომკავშირელის — ზოია რუხაძის სამშობლო ქალაქს.

სალამონიანდ სიმფეროპოლის მახლობლად სოფელ მრამორნაისთან დახანჯდნენ, კარგები გაშალეს, ივანეშეს და დაწენენ დასაძინებლად. დღის იქვს საათზე საყვირა აშლა ბანაკი. მრამორნაიდან დაიწყო ლაშქრობა ყირიმის მივებში.

ბილიკები მიდიოდა ჯერ კორჩოხებითა და სათიბებით, თანდათან მაღლდებოდა და ძნელდებოდა. მოლაშქრეები რაზმებად იყვნენ დაყოფილნი. ყოველ რაზმს ცოტად თუ ბევრად განსხვავებული მარშრუტი ჰქონდა. მარშრუტები დრო და დრო ერთმანეთს ეკეთდა. მაშინ ბავშვები მზიარული ყუყუნითა და შეძახილთ ენაწარებოდნენ ერთმანეთს და კვლავ განაგრძობდნენ გზას.

24 ივნისს თხუთმეტი კილომეტრი გაიარეს მოლაშქრეებმა, დათვალა ირეს და შეისწავლეს მღვიმეები — „ტისიანეგოლოვია“ და „ხლოდინაია“, რომლებიც თავისდროზე არც დიდმა გრიბოედომმა დატოვა უნახავი. დაბაყრეს ჩათრიდაგის მწვერვალი ეკოლზ-ბურტუნი, საიდანაც ხელოსგულზე გამოჩნდა ყირიმის მთების მთელი პანორამა, ყვითელი, რძისფერი და ისფერი ყვავილით გადაჭრელებული სათიბებით. გარიბოედომი დაპყრობდნენ დიდებულ სანახაობას. მაგრამ უკებ იკლიზ-ბურტუნისაკენ შავი დრულები დაიძრნენ და მოლაშქრეებმა აჩქარებით დატოვეს მწვერვალი.

„ცენტრალურ ტაფობში“, სადაც ყველა რაზმმა ერთად მოიყარა თავი ლამისსათვეად, სალამოს კვლავ გამოაშინდა. კარგები გაშალეს და კოცონისათვის ჩინჩხვარი მოაგროვეს. მოგრიალდა საველე სამხარკული და ვახშამი იყო გემრიელი. მაგრამ კვლავ მოიჭურთა და მოგარდა კოცონისერთო წვიმა. თნელ დამეხ წვიმადა ამ თელ დამეს ერთი კოცონი. დღის იქვს საათამდე ცვლიდნენ მორიგეები ერთმანეთს, პკუშაგობდნენ კოცონს და საშუალებას არ აძლევდნენ ჩამქრალთ.

არანაკლებ საინტერესო იყო ლაშქრობის მესამე

დღე — 25 ივნისი, როცა „მზიარული ქედის“ დასრულებული იქნა. იქნის უღელტეხილი გადაიარეს არტეკლეებმა. იქნის იხილეს ბავშვებმა ბუნების იშვიათი სანახაობა: ისინი იდნენ თვალწვდელ სიმაღლეზე, ძირს კი, მათ ფეხქვეშ, გიგანტური ცისარტყელა იყო გადაქონილი. ჩუჩქლის გადასასვლელზე წინაღობისდელზე არანაკლებ თავსმამი მიხვდნენ მოლაშქრეები და კინოთეატრირები, რომლებმაც თავიანთი დაპირება შესრულეს და მოგზაურობეს ამ დღეს შეუერთდნენ. ახლა ისინი რბუბელსა და წვიმაში იდებდნენ მამაც მოლაშქრეებს.

ეს ღამეც ტყისპირ, ღია ცისქვეშ, თავსხნაში გაატარეს ღამა დაბედებულნი ჰქონათ, მეზუთე დღეც უმანდო შეხვდათ. წინ გზა რა დღეზე იყო განაწილებული. განთიადისას ჩაატარეს ოთხივე ბანაკის ტურისტული ესტაფეტა კარგების სწრაფ გამოქმე, ზურჩაგანთების ჩალაგებაში, ხოვანში, და განაგრძეს ლაშქრობა ყირიმის უმაღლეს მწვერვალ რამან-ქოშისაკენ. გადაწყდა რიი დღის საგალი ერთ დღეს გავლიყო, მაღწივე კიდეც რომან-ქოშის მისაღობებზე, მაგრამ ამოვარდა ძლიერი, ხუთბალიანი ქარი, და მისგათევა შეუძლებელი შექინა მწვერვალზე... და საინტერესო ლაშქრობა დასთავდა.

ოცდამეცხე ივნისს, სალამოს, ავტობუსებმა გამარჯვებულ მოლაშქრეები არტეკეი მოაგრიალეს.

* * *

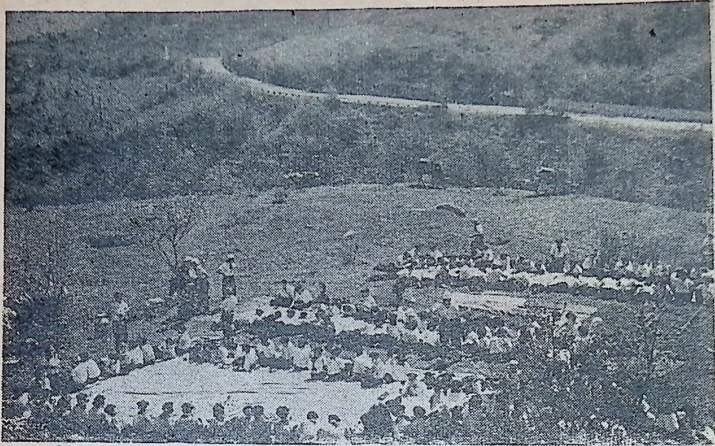
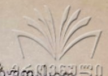
ბევირ საინტერესო ნახეს არტეკლეებმა მოგზაურობაში, მოგზაურობამდევ და მოგზაურობის შემდეგაც, მაგრამ არტეკის დღეები იჭურებოდნენ და წინ იყო კიდევ სამი განსაკუთრებული დღე — ყველას ცნაზე ეყარა ერთი სიტყვა — ფესტივალი.

2 ივლისს, სალამოს ბინდ-ბუნდში, მელდოლთა და ნესაყვირეთა ნაკრები რაზმი დოლის ხმაზე მწყობრი ნაბიჯით გამოვიდა საკოცონე მოედანზე. დოლის ხმა მიწყდა, მესაყვირეთა ნიშანზე ცაში ფერადი შუშუნები ავარდა და მთელი არტეკის ტერიტორიაზე გაისმა დემოკრატიული ახალგაზრდობის ჰიმნი.

სამი დღის დანავლობაში მიწინააღრებდა არტეკელთა ეს დიდებული ზეიმი, რომელსაც მონოლოდი ფინელი ბიონერებიც ესწრებოდნენ. ფესტივალის დღეები იყო: „ხალხთა მეგობრობაშია — ჩვენი ბედნიერება, ჩვენი მომავალი“

მრავალგვარი იყო პროგრამა. იგი შედგენილი იყო ლამის ყოველი ბიონერის სურვილის გათვალისწინებით. იგი ისე ჩატარდა, რატიკონს ნანდვილი, დიდი ფესტივალები ტარდება. არ იყო გამოტოვებული არც ზეიმი და საერთო პარადი, არც თვით-შეუიქმელებს კონცერტები და არჩაქიონები, არც აჯილოლები, არც შეხვედრები გამოჩინილ სტუმრებთან. პირიქით, დამატებული იყო სპარტაკიდა. ყველანე მთავარი და ამაღლდებელი კი ფესტივალის კოცონი იყო, რომელიც არტეკის დასტკიონე მოედანზე იქნა ანთებული სალამოს რვა საათზე.

პირველანა დღემ ზეიმსა და მზიარულებაში, თვით-შეუიქმელების ჩვენებაში ჩაიარა. საინტერესო იყო ფესტივალის მეორე დღეც — სპარტაკიდა მსუბუქი მძლიოსნობის თითქმის ყველა სახეში. ფესტივალზე მრავლად იყვნენ სტუმრები.

მოგრიალდა საველე სამზარეულო და ფაშაში იყო გემრიელი.

„არტეკის მესამე ბანაკმა კვლავ ისახელა თავი ქართული ცეკვით“, — წერდნენ ყირიმის გაზეთები. სიხარულით იღიმებოდნენ ქართველი არტეკელები. იგლისის წყნარი საღამო იყო. ფესტივალის უკანასკნელი დღე იწურებოდა. მთელი არტეკი ზღვისპირას იყო გამოფენილი. უცებ ზარბაზნის სროლის ხმა გაისმა.

სულ ახლოს, კუნძულ იაღლაარის იქით, არტეკის

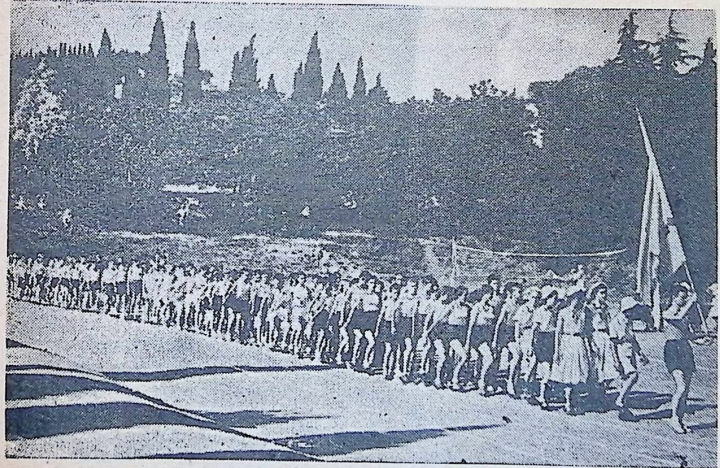
სანაპიროდან ხუთსაათის
დე მეტრზე გზიწინა
ვეებერთელა გემი. ეს
იყო „როსია“. გემბანზე
გადმოდგა „როსიის“ კა-
პიტანი.

არავის ენახა აქამდე
ამოდენა ხომალდს ასე
ახლოს ჩაველოს არტეკის
სანაპიროსთან თავთხელ
წყალში, საშიში იყო
ხომალდისათვის. არავინ
იცოდა ახალ არტეკელთა
შორის, რომ სახელ-
განთქმული გემის კაპი-
ტანი, რომელიც ახლა
ქუდმოხილი იდგა გემ-
ბანზე, ოციოდე წლის
წინათ მოკლე არტეკე-
ლი ტრუსით ამ სანაპირო-

ზე დარბოდა, აიუღაგზე
პიონერულ ყელსახვევს მიაფრალოდდა, ამ თავთ-
ხელ წყალში ქუცუმპალოდა და ოკეანეებსა და ხომ-
ალდებზე ოცნებობდა.

მხოლოდ მესამე ბანაკის უფროსმა, ამხანაგმა
სვისტოვნა გავგარკვია მომხდარ ამბავში და, როცა
ხომალდი დინჯად, თითქოს ეზარება განშორებათ,
თვალს მიეფარა, აგვისხნა, რომ ყოველ წელს ასე
ესალმება კაპიტანი ივანოვი არტეკს, არტეკელთა
ახალ თაობებს და საკუთარ, დაუფიქრარ ბავშვობას.

ორიოდე დღის შემ-
დეგ თბომაველი „გრუ-
ზია“ საქართველოს ნა-
პირებისაკენ მოგვაცანებ-
და. გემბანზე ვიდევით
თითხმეტნი — მე, თორ-
მეტი ქართველი არტე-
კელი და საქართველო-
დან მათ წასაყვანად ჩა-
მოსული მეგზურნი. უკან
რჩებოდა არტეკის მზიუ-
რი სანაპირო. ვეთხოვე-
ბოდით არტეკს. არ ვი-
ცი რას ფიქრობდნენ
ჩვენი ბაიშეები, მე კი
თვალწინ მიდგა „როსი-
ის“ კაპიტანის სილუეტი
არტეკის ლურჯი ღამის
ფონზე სიყვარულით გა-
რინდებული... ვინ იცის,
ევფირობდი მე, შესაძ-
ლებელია არც ამათ მიშ-
ქონდეთ არტეკიდან ნაც-
ლები სიყვარული.

ფესტივალის პროგრამაში სპარტაკიადაც იყო შეტანილი.

არტეკი, ივნისი.

ქანგაღას თავგადასავალი

1. მოკამკამე ცის
ლაშვარდში

— გეტყვით, ყველაფერს გეტყვით, მხოლოდ ცოტა მოხერხებულად მოვეწყოთ, თორემ იმდღევანდელივით არ დაგვემართოს და მერე ვინ იცის, შევხვდებით კი ოდესმე კიდევ ერთმანეთს? — გაფრთხილების კილოთი ჩასჩურჩულა ქანგაღამ თავის მეგობრებს — ნახშირორქანგას და აზოტას და მათ წინ გაუძღვა.

სამი წაფურელი მეგობარი ფოთლის გვერიდან დაბლა ჩამოცოცდა; ერთ ხანს მზეს მიეფიცხენენ, შემდეგ ფოთლის ყუნწზე ჩამოსხდნენ და ის იყო ქანგაღამ პირი გააღო საუბრის დასაწყებად, რომ ნახშირორქანგამ დამწიფებული ალუბლისაყვით თითი გაიმჭირა და მეგობრებს კისკისით უთხრა:

— მეგობრებო, რაკი მყუდრო ადგილს ვეძებთ, მოდით და იმ ალუბლის ჩაწნევილ ადგილს ვანლოთ ჩვენი ბედი.

ეს აზრი ყველას მოეწონა. მანძილი თვალით გაზომეს, თათის წვერებზე შედგნენ, ერთმანეთს ხელი მაგრად ჩასჭიდეს და ისკუშეს.

ისეუბნენ, მაგრამ თქვენს მტერს, რაც მათ დაემართათ.

სწორედ იმ დროს, როცა სამი მეგობარი ფოთლიდან დაბლა ალუბლისაყენ გადმოეშვა, ნელ-ნელა სიომ ფოთლებზე შეაჩხია, ამორჩეული ალუბლიც ყუნწიანად გვერდზე გადაიწინა და ჩვენი ქანგაღამ, აზოტა და ნახშირორქანგა ქვევით ტრიალ-ტრიალით წამოვიდნენ.

— ხელები მაგრად ჩამკიდეთ! — ძლივს მოახერხა ამის თქმა შუაში მყოფმა აზოტამ და თვითონაც, თავებრუნახვეულმა, აღარ იცოდა რა ეღონა.

შურღულივით მიდიოდნენ ქვევით, ხან თავდაყირა რანდებჯერ-

მე გადატრიალდებოდნენ და ასე მიარღვევდნენ ჰაერის ტალღებს. ვინ იცის, რამდენი ალუბლით დამძიმებული ტრეტი დატოვეს ზევით. გზაზე ბევრი თავისი ახლობელი და ნაცხობი ხვდებოდათ, მაგრამ რადგანაც ისინი ცალცალკე დასრიალდნენ ჰაერის ტალღებში, ერთად შეკრული სამი მეგობრის სიმძლავრეს ვერ უმაგრდებოდნენ და გზას უთმობდნენ. გზას უთმობდნენ და თანაც გაულიანად ხარხარებდნენ მათ ორომტრიალზე.

აზოტას ხელები დაქანაცა, რადგანაც ერთ მხარეს ქანგაღამა მეორე მხარეს ნახშირორქანგა აქეთ-იქიდან შეუბრალებლად ექაჩებოდნენ. აზოტა ჯერ ითმენდა, მაგრამ ბოლოს, დაქანცულს, ის იყო მეგობრებისათვის უნდა ეთქვა — ხელი გამიშვითო, რომ რომელიღაც ალუბალზე დავიწინ და მის ზედაპირს სამივემ მაგრად ჩასჭიდა ხელი, ჩასჭიდა და სამივემ ერთდროულად შევბით ამოისულეთქვა.

შემდეგ ერთმანეთს გადახედეს, გაუღიმეს და, ოდნავად სული რომ მოითქვეს, ხელოხლოჩაყლებულბემა არხინად გასწიეს ალუბლის ყუნწისაკენ, სადაც ჩაღრმავებული ადგილი ემულებოდათ.

— ახლა კი საიმედო ადგილას ვართ, — წარმოთქვა აზოტამ, როცა ალუბლის ყუნწთან ყველაზე ჩიარმავებულ ადგილს

მიადწიეს, და ორივეს ხელი გაუშვა.

ქანგაღამ შუაში ჩაისყვს და სმენად გადაიქცნენ.

— ჰოდა, იმას ვამბობდი, — დაიწყო ქანგაღამ, — იმ დღეს, როდესაც ქარმა ჩვენ ერთმანეთს მოგვეყვითა, ბევრი ვიხეტიალე ცაში. ჩემს ირგვლივ მრავალი ჩვენი ნაცნობი ირეოდა; ისინი მიციროდნენ, მკალერსებოდნენ, ხელს მკიდებდნენ და თავისკენ მიზიდავდნენ. მე ყველას ხელს ვაშვებინებდი და ცალკე სრალს ვამჯობინებდი. თანაც თვალბმს აქეთ-იქით ვაცეცებდი, იქნება ჩემს მეგობრებს წააწყყდე-მეთქი.

ბოლოს, როდესაც თქვენნი ნახვის იმედი დაკარგე, ქვევით დავეშვი და რომელიღაც ბალის ხშირ ტოტებში დავიწყე სეირნობა. ის იყო გადავწყვიტე, რომელიმე ფოთოლზე ჩამომჯდარიყვი და ცოტათი შემესვენა, რომ ხის ძირას მწვანე მინდორზე წამოწოლილ ბავშვს მოვკარი თვალი. ხელში გამწლილი იყინი ეჭი-რა და შიგ ჩასქეროდა. წაიკითხავდა წიგნს, შემდეგ გვერდზე გადადებდა და დაიწყებდა ლაპარაკს. ბოლოს რატომღაც ერთბაშად გაჩერდებოდა, ერთ ხელს ჩაიჭნევდა, მეორეთი ისევ წიგნს დასწვებოდა და კვლავ მას ჩააშტერდებოდა. შემდეგ წიგნს ისევ გვერდზე დასდებდა და უფრო რიხინად დაიწყებდა ლაპარაკს.

ისკუბებს, მაგრამ თქვენს მტერს რაც მათ დაემართათ!

მოდრავი პაერის ტალღაში მოვხვდით და უხლოვან ძალამ, სხვა ჩემს მეზობლებთან ერთად, ჯერ იმ ყმაწვილის ცხვართან მიმიტაცა, შემდეგ კი დილა გამოქვაბულისაკენ გამოქანა.

2. დაუსრულებელ გვირაბთა სამაფროში

სიბუნელში მოხვედრილს უცნაურად მხედველობა წამერთვა და მთელ ტანზე რაღაც სითბო და სინოტივე ვიგრძენი.

— მშვიდობით, ჩემო საყვარელო ცის ლაქვარდო და მოშრალო ტყის ფოთლებო! მშვიდობით, ჩემო მეგობრებო! გავხავთ კი ოდესმე კიდევ? — განავილე გუნებაში და ბედს დავემორჩილე.

დაწვლვანიებულ გუნებას ის მიმსუბუქებდა, რომ ჩემს მდგომარეობაში სხვაც ბევრი იყო ჩავარდნილი. ჩვენ ხერხის კედლებს აქეთ-იქით ვაწყვდებოდით და ასეთი ორომტრიალით დაუსრულებელი სიღრმისაკენ მივეშურებოდით.

აზოტად და ნახშირორქანგა სულ-განახლებული უსმენდნენ თავის მეგობარს. წინასწარ გრძობდნენ, რომ აღერ თუ გვიან ასეთი ბედი მათაც არ ასკდებოდათ.

სამი მეგობარი რომ ამ საუბარში იყო, რამდენიმე ყმაწვილი ბაღში სიცილ-კისკისით შემოვიდა. წვივებით სავსე ჩანთები მინდორზე დაჰყარეს და სწორედ იმ ალუბალთან მივიდნენ, სადაც ჩვენი ნაცნობები საუბრობდნენ.

როდესაც ბავშვების ხელები ალუბლისაკენ წამოვიდა და თანაც ზევით დამწვიებული ნაყოფის თვალიერება დაიწყეს, ქანგბადამ ჩურჩულით უთხრა თავის ორ მეგობარს:

— აგერ, ხომ ხედავთ მათ სახეზე ორ პატარა ხერხელს, აი იმ დიდი ხერხელის ცოტა ზევით, სადაც ალუბალს იყრიან და რომელსაც წამდაუწყებ თეთრი ბროლის სახურავით ხურავენ და ატებენ. ჰოდა, მე მაშინ სწორედ ერთ-ერთ მათგანში მოვხვდი. მავ ხერხელ ნესტოს ეძახიან. მაგას რომ გავინახე, რომ მიულორბულად არაჩვეულებრივად

უფრო დიდ, ფართო და განიერ გამოქვაბულში გადახვალისა და გილას ცხვირის მეორე სვეტელეც იხსენება და იქიდანაც შენს ბედში ჩავარდნილი პაერის ნაწილები გამოდიან ამ ვეებერთელა გამოქვაბულში.

ბავშვებმა ხელები ალუბლის უფრო ზედა ტროტებისაკენ გადაინაცვლეს, თანაც გულიანად კისკისებდნენ და იქაურობას ყრია-შლით ავსებდნენ.

ქანგბადამ თავის მეგობრებს გადახედა, გადახედა და გაოცებული დარჩა. არცერთ მათგანს ფერი აღარ ელო. ყოველთვის ნახშირით გამურულ ნახშირორქანგას პირისახე თოვლივით გათეთრებოდა. არც აზოტა იყო დამწვიდებული, შიშისსავან ალუბლის ფონში ისე მოკუნტულიყო, რომ ქანგბადამ ძლივს შეამჩნია.

იგი მიხვდა რაშიც იყო საქმე. ქანგბადამ მეგობრები რომ ასეთი შემინებული დაინახა, მათი გამხნეებება სცადა.

— რა დაგემართათ? — მიმართა ამჟამად და რიხიანად, — მათ სხეულში მოგზაურობა არც თუ ისე საშიშია. პირიქით, რამდენი სანტერგო სანახაობას ნახავთ ცაქ, რამდენ ბროლის თაღსა და გვირახს გაივლის, რამდენი სხვადასხვა ფერის მდინართი ისერიწებს და. შივაც იჭყუპმალუბს, რამდენ მოგოზივც კოცონს დაანთებს, ბოლოს კი მეგობარსაც შეიძენს და მასთან ერთად უხვევ გზებითა და გვირაბებით იპავე დაბრუნდება, რათა ორივემ ცის ლურჯ სივრცეში განუყრელად ისერიანოს და ფოთლებს შრიალით დატკეპს.

ასეთმა სიტყვებმა აზოტა და ნახშირორქანგა მეტად გააზნუნა. ისინი მზად იყვნენ ახლავ გაეწიათ ამ პატარა ცელქების სხეულში სასიეროდ, მაგრამ საწყალო ვერ აისრულეს. ბავშვებმა ახლა ალუბლის მეორე მხარეს გადაინაცვლეს და მხიარული კისკისი და ქრიაულიც მიწყდა.

— განავრძე! — უთხრა აზოტამ.

— გისმენთ. — დაუმატა ნახშირორქანგამ.

ქანგბადამ დინჯად განავრძო საუბარა.

— ჰოდა, იმას ვამბობდი, ცხვირის ის ორი ხვრელი, რომელიც ეს-ეს იყო თქვენ შენიშნეთ იმ პატარა ცელქების სახეზე, უერთდებოდა ერთ ფართო და საკმაოდ დიდი მოცულობის მქონე პირის ღრუს. ამ ღრუში თურმე მეტად საინტერესო ამბები ხდებდა, მაგრამ ამის შესახებ ახლა არაფერს გეტყვით, სჯობია იგი სხვა დროისათვის გადავლოთ, რადგან მე ისედაც დიდი და მეტად საინტერესო თავგადასავალი უნდა ვიამბოთ.

ცხვირის ვიწრო ხვრელიდან გამოსულმა ძლივს მოვასწარი პირის ღრუს ფართო სივრცეში თავისუფლად გავსრიალებულიყავი და იქურობისათვის თვლი ვადამეველო, რომ უცბად რაღაც სახურავი აიხადა, თუ თავიდანვე ახლილი დამხვდა, ეს ადარ მასსდენა, და იმ წამსვე მე და ეს ამოდენა პაერი, გამთბარი და ნაშით ნაპუერი, ერთ ვიწრო, გრძელ და ბნელ ხვრელში გადავეშვით. გადავეშვით კი არა, რაღაც უცნაურმა და უჩვეულო ძალამ ამ ვიწრო ხვრელისაკენ მიგვიტაცა და შიგ მოგვაქცია. იგივე ისე სულ უფრო და უფრო ქვევით სიღრმისაკენ მიგვაქანებდა. იქნებ როგორმე აქედან გავიპარო-მეთქი, გავიფიქრე გუნებაში და უკან შემობრუნება ვცადე. ერთ ხანს ჩემს თანამგზავრებს უკან ჩამოვჩაჩი, შემდეგ კედელს ავეკარი და გაჩერება გადავწყვიტე, მაგრამ ამ ცდამ შედეგი არ გამოიღო. ჩვენი ბედს სხვა განაგებდა და მის სურვილს უნდა დავმორჩილებოდი. ძირს, სიღრმისაკენ მიმწოვმა ძალამ მე ისეთი სიჩქარით გამაქროლა, რომ წინ წასულებს არამც თუ გავუთანასწორდი, არამედ ვავუსწარი კიდევ. ჰოი, საკვირველებავ, ვამბობ გულში, ეს სად მოვხვდი, რომ სულ უმნიშვნელო წაიღოსაც კი ვერ აისრულებ თავის ნებაზე კაცი და უნდა იმძიმედო ისე, როგორც ეს ესაჭიროება იმ სხეულს, სადაც შენ მოხვდი.

უეცრად გამახსენდა პატარა ბიჭის სახე, რომელმაც ცის ლავარდს მომწყვიტა და ჩემდა უნებურად თავის სხეულში გამიყენა სამოგზაურად. თუმცა ამასი თვითონ მე ვარ დამნაშავე,

რადგან ცნობისმოყვარეობამ გამაყოფინა კისერი ხაფანგში. თვითონ იგი ალბათ ისევე წიგნს ჩამტერებია, — განვაგრძე მოწოლილი ფიქრი, — ღროვამომშვებით კი ისევე ჩემზე ბუტბუტებუს: „უანებალი სიცოცხლისათვის, აუცილებელი ელეემენტია“.

ამ მოგონებას სხვა მოგონებებიც მოჰყვა. გამახსენდა ცის ლავარდში და მწვანე ფთოლებების საშფოთში თავისუფლად ნავარდი. გამახსენდა და გმინვა ამომხდა. ჩემმა ოხვრამ მეზობლების ყურადღება მიიპყრო. ზოგმა მათგანმა ოდნავ გაიღიმა, ზოგმა კი გულოიანად გადაინახარა. „ალბათ პირველად მოგზაურობს ადამიანის სნეულში, ხაში ჩანს“ — გადაუჩერჩულეს ერთმანეთს და ამავად გასწიეს წინ. ცნობა არ იყოს შემტრცხვა ჩემი მოქმედების თანამგზავრთა ასეთმა გაბედულმა საექციელობა მეც სიმხნევე შემმატა და მტკიცედ გადავწყვიტე: რაი ჩემდა უნებურად ამ უჩვეულო სამყაროში მოგზაურობა მხვდა წილად, შევიტვიზილი

ბედს, დავევირეებოდი, ყველაფერი დამეხსობებინა, რათა მისი კვლავ თქვენი ნახვა მეორესობადა, დაწვრილებით მეამბნა ჩემი მოგზაურობის ამბავი.

როგორც ხელდავ, ყველა ეს სასურველი შემისრულდა და განვაგრძოთ ამის თხრობა.

აზრბა და ნანსირორავანა სულანაბულური უსმენენ.

— აღარ მახსოვს რამდენ ხანს ვიარე ამ ხვრელში, რომელსაც ტრაქემას უწოდებენ. ის კი ვიცი, რომ მის კედელში დატანებულია მკერივი, ბროლივით თეთრი და სრიალა რგოლები, ხოლო ამ რგოლებს შორის კი გადაქიმულია უფრო რბილი და მოქნილი ქსოვილი.

რამდენადაც ამ ბროლის რგოლებით აშენებული მილით ჩვენს სულ უფრო და უფრო ქვევით ვეშვებოდით, იმდენად უფრო ვთვებოდით და სინორივეც თანდათან ხელს გვერეცდა.

ბილოს, როგორც იყო, გათავდა ვი გვებერთოლა სივარძის გვირაბი. არა, კი არ გათავდა, ორ თანატოლ ტოტად გაიყო და მე ერთი მთავანის შესვალში აღმოვჩენდი.

ფიქრისა და არჩვენანის დრო აღარ იყო.

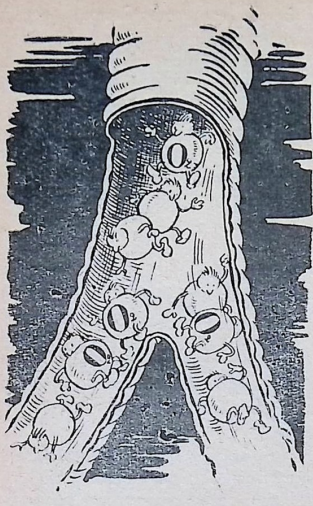
მე ხვრელში პირდაპირ გადავეშვი და აღრინდელზე უფრო მეტი სივიწროვე ვივარძე. ვხად მიმავალმა ვერც კი მოვასწარი ამ უბნის რიგვიანად დათვალიერება, რომ იგი სწრაფად გათავდა და მრავალ, უფრო წვირლ ხვრელად დაიტოტა.

როგორც აღრეც ვითხარით, მე შიში სრულებით გამიქრა და ახლა თუნდ იმის ცდაში ვიყავი, კარგად დამთვალიერებინა ეს საოცარი მოწყობილობანი და გამეგო რა ძალა მიმაქანებდა უფსკრულისაკენ ამ შევიწროვებული ხვრელებითა და გვირაბებით ასე უფერეებოდა.

მეც, ხევიჩ ჩემი თანამგზავრებით, გავმხიარულდი და ახლა პირიქით სხვებს ვამხნევებდი, რომლებიც ჩემსავით პირველად მოგზაურობდნენ ამ გაუთავებელ გვირაბთა საშფოთში და აქამდის შიში და კაეშინი ვერ დაეძლიათ.

უანებადა მუში ჩაისვს და სხენად გალაიქნენ.

სულ უფრო და უფრო ქვევით ვეშვებოდით.

მე სხვებთან ერთად რამდენჯერმე შემოვხაზე წრე ამ პატარა, ბნელ და ნოტიო სივრცეში და, ქვევით დაშვება ფეხრალაც არ მომივლიდა რომ, ერთმა პატარა ხვრელმა თავისავენი მიმოტაცა და შიგ გადავყვარავდი. ხვრელი იმდენად ვიწრო იყო, რომ ჩვენ წამდაუწუმ მის ქველეს ვეკვროდით და ისე მივსრიალებდით სიღრმისაკენ. სითბო და სინოტივე უფრო მატულობდა. ერთი ხვრელის დასასრული იმავე დროს ახალი, მასზე უფრო ვიწრო, რამდენიმე ხვრელის დასაწყისი ხდებოდა და ბოლო არ უჩანდა ამ ვიწრო მუხებში და ბილიკებით სიარულს.

ქანგბადამ ლაპარაკი უწყვეტად და თითი ალუბლოს სულ ქვედა ღეროსაკენ გაიშვირა; შემდეგ აზოტას და ნახშირორჟანგას გადახედა და ხმაილადა უთხრა:

— აი, ხომ ხედავთ, როგორ იყოფა ის დიდი ღერო სულ უფრო და უფრო ვიწრო ტოტებად? — და თითი თანდათანობით მალა ასწია.

აზოტამ და ნახშირორჟანგამ ჯერ ქვევით ჩაიხედეს, შემდეგ პაერის ქანგბადას თითის მოძრაობას თვალს გააყოლეს და ახლა ზევით აიხედეს.

— ხედავთ. — ერთხმად უპასუხა ორივემ.

— ჰოდა, ის გზები, რომლითაც მე იმ პატარა ცუგრუმელას სხეულში დავიწყე მოგზაურობა, ეს ხე რომ გადმოაბრუნო და ქვევითა ყველაზე მსხვილი ღერო ზევით მოაქციო, ხოლო ეს უწყრილესი ტოტები თავის ფოთლებიანი — ქვევით, სწორად იმას დაემსგავსება. — ქანგბადამ აქ ცოტა შეისვენა, ირგვლივ მიმოიხედა და თვლებიდან სინარული გადმოაფრქვია. ეს სინარული იმხანა გამოიწვია, რომ ამხანაგები იოლად მიახვედრა იმას, თუ როგორი გზებით დაიწყო პირველად მან ადამიანის სხეულში მოგზაურობა.

შემდეგ ქანგბადამ კიდევ ერთხელ გადახანდა მეგობრებს, ალბათ იმტომ, რომ გაეგო გულისყურით მოსმენენ თუ არაო, და განაგრძო:

— ჩვენ კვლავ ძალზე უწყრილესი ტოტებით მივივლიათ ქვევით. ჩვენი რიგები თანდათანობით თხელდებოდა. ძველი თანამგზავებიდან ერთ-ორს თუ მოვკარი თვალი, თორემ სხვები არცა ჩანდნენ. ალბათ ისინიც ჩემსავით, ამ ვეებერთელა ორგანოს, რომელსაც ფილტვებს ეძახიან, რომელიც ვიწრო ბილიკით თუ მიემგზავრებიან-მეთქი, ვინ იცის საით. — ვფიქრობდი ჩემთვის.

ამ ფიქრებში რომ ვიყავი გართული, უტეძ ძალზე შევიწროვებულ ხვრელიდან ფართო, მრგვალი, ან სწორედ — ამ ალუბლოს ფორმის მქონე სივრცეში შევიჭერი; შევიჭერი და დაბეჭილმა გვერდებმა სიამე იგრძნეს. ძლივს შვებით ამოვისუნთქე. ასეთი ვიწრო ჯურღმულების გამოვსის შემდეგ, ეს უმნიშვნელო გაფართოებული ადგილი დაუსრულვებელ ცის სივრცედ მიმაჩნდა.

ალბათ ეს არის-მეთქი ამ გრძელი გზის დასასრული, — გავიფიქრე გულში და იქაურობის დათვალიერება დავიწყე. რადგანაც აქ, გარდა იმ ხვრელისა, რომლითაც მე აქ მოვხვდი, სხვა გასავალი ვერ ვნახე, დაერწმუნდი ჩემი აზრის სისწორეში.

3. ალისფარი მდინარის ტალღებზე

აზოტა და ნახშირორჟანგა სულგანაბული უსმენდნენ.

ქანგბადამ განაგრძო:

— ამ ნახ და თხელ კედლიან ბუმბუტს, რომელსაც ალუბლოს ეძახიან, მართალია, არაიდან გამოსავალი არა ჰქონდა, მაგრამ თურმე ნუ იტყვი, მის სიფრთხავემ გაძრობა სულ თავისუფლად ყოფილა შესაძლებელი.

მართლაც რალაციის საშუალებით მე სხვებთან ერთად ჯერ ამ კედელს მივეყარი, შემდეგ შიგ გავცვერი და სრულიად მოულოდნელად წითელი ფერის თბილი მდინარის ტალღებში შევცურდი. ეს კი კარგა-მეთქი, გავიფიქრე გუნებაში, და მიუზომლებს გადავხედე. მათაც ჩემსავით დასტყობოდით სინარული სახეზე. მართალია, ამ არაჩვეულებრივ მდინარეს ძალიან ვიწრო კალაპოტი ჰქონდა, მაგრამ ჩვენ მაინც თავისუფლად მივეკროდით ვინ იცის საით. მე ერთ ხანს მდინარის ტალღებში ვქუჟმალობდა, შემდეგ ირგვლივ მიმოვიხედე და შევიხედე, რომ ჩვენს ირგვლივ აუარებელი პატარა და აი, ამ ალუბალივით წითელი ფერის ბურთულვები დაცურავდნენ. დაცურავდნენ და ჩვენს რიგებს თანდათანობით ათხელვებდნენ. ისინი ჩემს თანამგზავრებს ჯერ ახლოს მიიზიდადნენ, შემდეგ კი თავიანთ სხეულში ზოიქვედნენ. ჩემთვისაც დადგა ეგ საბედისწერო წამი. ერთ-ერთამ ასეთად წითელმა ბურთულამ, რომელიც სხეებისაგან არაფრით არ განსხვავებებოდა, ვვერდზე ჩამიარა და თავისკენ მიმიზიდა.

მე სრულვებითაც არ მიცდია გაძლიანება, ან მხარის აქცევა. აღრიხნელმა გამაიცილებამ დამარწმუნა, რომ ასეთი მოქმედება არაფერს მომიტანდა.

ამ ვეებერთელა სხეულში მოქველვლამ კიდევ სხვა სხეულს შეივლით უნდა გადავიწინაცვლო-მეთქი, ძლივს მოვასწარი ამის გაფიქრება, რომ უკვე ალისფერი ბურთულას შიგით აღმოვჩნდი.

ჯერ კიდევ ვინს არ მოვსულიყავი, რომ რალაცამ მიმიზიდა და

ისე მაგრამ მომიჭირა მარწუხები, რომ სულს ძლივს ვიოქვამდი.

რად უნდა-მეთქი აძლენი სიმკაცრე! — გავიფიქრებთაში, — განა ამ ბორკილების გარეშე კი შევძლებდი სადღე გაქცევას? არა, ციხის შიგნით კიდეც ციხეები და მის შიგნით კიდეც ბორკილების აღდება განა მერისმეტვი არ იყო! მაგრამ რას იხამ! ბედს დავემორჩილე. ცოტა ხნის შემდეგ კი ოღნავი შეგბა ვიგრძენი, გრავლივ მიმოვიხედე და ახლა უკვე ნათლად გავარჩიე რაც იქ ხდებოდა. გაბეზარდა, რომ ამ წითელ ბურთულაში, რომელსაც სხვანაირად კილდე თურმე ერთობლივად უახიან, მარტო არ ვიყავი; ბევრი ჩემი თანამგზავი, ჩემსავით ბორკილგაყრილი, აქა-იქ მიჯაჭვულიყო ამ პატარა სხეულის შიგნით. ჩვენ ერთმანეთს ვადავებოდით და სიმხნევე შეგვეძაბა. ახლა მხოლოდ იმას ვწუხდით, რომ განძრევა არ შეგვეძლო და თავისუფლად ვეღარ მივითრიალებდით. მაგრამ ჩვენს მაგიერ ახლა თვითონ ჩვენი წითელი კოშკი მისრიალებდა. იგი ხანდახან წაგრძელებდებოდა, ვიწრო ხვრელში გაიჭრებოდა და შემდეგ ისევ გამოირგვალა ფორმის ლეულობდა.

ბოლოს, როგორც იყო, ასეთი ვიწრო გზები გათავდა. მე ჩემი ციხე-კოშკიდან გარეთ გამოვიხედე და აი, რა დავინახე: ალისფერი მდინარის ტალღები დიდი სისწრაფით მიეჩქარებოდნენ უცნობი მხარისაკენ. ამ მდინარეს უთვალავი წითელი ბურთულა მიჰქონდა თან. ისინი ერთმანეთს ეჯახებოდნენ, ერთმანეთს უსწრებდნენ, ძარღვის კედელს განზე სწევდნენ და, თითქოს საძლაც უგვიანდებათ, თავწყვიტილი ისე მიეშურებოდნენ ერთი მიმართულებით.

ჩემი ალისფერი ციხე-კოშკიც სხვებს არ რჩებოდა: ზოგს წინ უსწრებდა, ზოგიც ჩვენ გვასწრებდა, და ასე მივდიოდით ვინ იცის საით.

„ნეტავ რა იქნება ბოლოს?“ — ვფიქრობდი გუნებაში და თვალწინ ხის ძირას წამოგორბებული ბიჭუნა მიდგა. ყურებში თითქოს ისევ იმის ხმა მესმოდა: „უხანგაბო სიცოცხლისათვის აუცილებელი“

ლი ელემენტია“. მე მის სხეულში მოგზაურობისას ჯერჯერობით ვერსად ვერ შევინძინე, რომ რაიმესათვის საჭირო და გამოსადეგი ვყოფილიყავი. ენახით, რა იქნება შემდეგში.

ძარღვის კალაპოტი თანდათან ფართოვდებოდა და მასში მომწყვდეული ალისფერი მდინარეც სულ უფრო და უფრო მღორე ხდებოდა. ტალღებიც შედარებით უფრო ზანტად ეხეთქებოდნენ ძარღვების კედლებს.

ასე შეუთმჩნევლად და წყნარად რომ მივდიოდით, წინ უცებ რალაც გაიღო და ამოედნა მდინარე პირდაპირად ვეებერთელა გამოქვაბულში გადაეშვა.

მართალი ვითხრათ არც აქამდე და არც ამის შემდეგ ასე ძალიან არასოდეს არ შემიძინებია.

ხომ ვინახავთ მაღალი კლდიდან მდინარე რომ უფსკრულში ეშვება, ვეებერთელა ლოდებს ეჯახება და ჰაერში იფრქვევა? აი, სწორედ ასეთი რამ იყო იქაც. ჩემი ალისფერი მრგვალი კოშკი თავიდანვე სულ ტრიალ-ტრიალად წამოვიდა და ქვევით, აქა-ვლელთ ტალღებში შეიჭრდა. მე თავბრუ დამეხევა ამდენი ტრიალისა და განსაცდელისაგან.

ბოლოს ზევიდან მდინარის დენა შეწყდა. გამაყრუებელი ხმაური თითქმის მთლიანად მინეღა.

ზევითა თალი, საიდანაც ჩვენ ამ ვეებერთელა ღრუში მოვხვდით, უკვე დახშული იყო.

მე ჩემს თანამგზავრებს ვაღაეხედი. ისინი მხნად და მხარაჟლად გამოიყურებოდნენ. შევნიშნე, რომ დამცინოდნენ. მი შემიტყუებდა. ასე რამ წამაზნინა-აჟოქი, გავიფიქრე. ბოლოს თავს ძალად ვაჯანყე და მეც ვაგიდომე. რაკი გონს მოვვიცი, გადაიწყვიტე დრო არ დამეკარგა და ჩემი ადგილსამყოფელი დამეთვალაოებინა. ვათავციებოთ ვინღებოდნენ ჩემი კოშკიდან გარეთ. მე თითქმის ამ ღრუს ყველა მხარე ვათავალოევი. აქ არჩაჩულებობრივი არაფერი იყო. კედლები აქაც რბილი და სრიალა იყო, ზოგ ადგილას დახორკლილი, ზოგ ადგილას კი ზედ რალაც სიმები იყო გაჭიმუ-

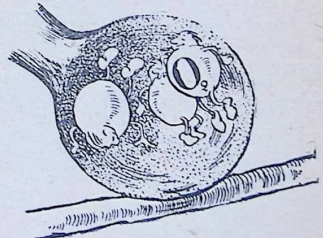
ლი, გვერთხვობათ თალისა და განკებ შეუღამათ, რომ არ ჩამოვარდეს.

ჩემი ადგილსამყოფელის დავალოებრით რომ ვიყავი ვართული, უცებ კედლის ყოველი მხრიდან ძლიერი დაწოლა ვგრძენი. კედელი თანდათან იქუშმებოდა და ღრუ ვიწროვდებოდა. შეკუმშვა ისეთი ძლიერი იყო, რომ ჩვენ თითქმის ერთმანეთს მივეკრისნენით. ცოტაც კიდეც და, ახლათ ნაფლეთებლად ვიქცეოდით, შეგუბებულად და შეკუმშულ მდინარეს რომ საძლაც ქვევით გასასვლელი გზა არ ენახა და ისევ ახალ, პირდაღებულ უფსკრულში არ გადაშვებულყო.

მართალი ვითხრათ, აქ მე სრულად არ შემშინებია. ამ ვეებერთელა ღრუს თალიც ისევე დაიქცა, როგორც პირველისა, და ალისფერი მდინარის ქუჩილიც შეწყდა. ის ღრუ თითქმის არაფრითა არ განსხვავდებოდა პირველისაგან. აქაც ძალიან ცოტა ხანს დავეყვით. ისევე, როგორც პირველის, ამ ღრუს კედლებიც დიდიძიმა, შეიკუმშა და ჩვენ უფრო დიდ წნეხასა და დაწოლას განვიცდიდით ყოველი მხრიდან, ვიდრე ეს იყო პირველ ღრუში.

უცებ ღრუში დატანებული სარქველი გაიღო და დიდმა ძალამ არც თუ ისე ვიწრო ხვრელში ჯერ ზევით აგვისროლა, ხოლო შემდეგ უფრო ვიწრო ხვრელში მოგაყვავია და გზას გაგვიყენა.

გამეხარდა ამ საშიშ და არაჩვეულებრივი ძალის მქონე ღრუებს რომ გავცილდი. როგორც შემდეგ ვავიცი, ასეთი

უცებ, შევიწროვებული ხვრელიდან მრგვალი, სწორედ ამ აულუბლის ფორმის სივრცეში შევიბრძო.

რად უნდა-შეთქი ამდენი სიმკაცრით, გავიფიქრებ-
შე, — განა ამ ბორკილების გარეშე კი შევძლებდი სადმე
გაქცევას?

ღრუ ამ ორგანოს, რომელსაც გულს ეძახიან, ოთხი ჰქონია. გულის მუშაობის წყალობით ხდება თურმე ალისფერი მდინარის მოძრაობა სხეულში.

ჰოდა, ამ გულს რომ გავცდი და კვლავ სისხლის ძარღვის სანათურში მოვექცევი, ალისფერი მდინარის ტალღებმა დიდი სისწრაფით გამაჟანა წინ.

მთელს ჩემს მოგზაურობაში ეს გზა ყველაზე გრძელი აღმოჩნდა.

მე ჩქარა შევნიშნე, რომ რაც უფრო ცვილებოდი გულს, მით უფრო თანდათანობით მცირდებოდა ჩვენი სისწრაფე. ალისფერი მდინარე, რომლის ნაკადშიც მე ჩემი წითელი ციხე-კოშკით მივცურავდი, თანდათანობით სულ უფრო და უფრო მჭრილი სანათურის სისხლის ძარღვებში იქსაქსებოდა და ჩვენი ნაკადიც თხელდებოდა და მცირდებოდა.

რამდენჯერ მომიხდა გზიდან გადახვევა და მიმართულების შეცვლა ამას ვერ ვიტყვი, რადგან ეს თითქმის უთვალავჯერ მოხდა, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ ძალიან დიდი გზა გავიარე. ბოლოს ძარღვის კალაპოტი ისე შევიწროვარა, რომ თვით წითელი ბურთულა, რომლის შიგნითაც ჩვენ ვიყავით მოკალათებულნი, უფრო სწორედ უძრავად მიჯაჭ-

ვულნი, ძლივს ეტეოდა და ხანდახან ისე წაგრძელებდოდა, რომ ჩვენ სული გვეხუთებოდა. ეს როგორ არის-მეთქი? — გავიფიქრე გუნებაში, — ჯერ იყო და ეს ალისფერი მდინარე, რომელშიც მე თავდაპირველად მომიხდა შეიცურება, ვიწრო კალაპოტში გამომწყვდეული სულ უფრო და უფრო ფართო კალაპოტში გადადიოდა; ბოლოს გულის ვეებერთელა ღრუები ამოივსო და მის ფართო სივრცეშიც გაინავარა, ხოლო მას შემდეგ კი ერთ ხანს განებვიგრებელი მდინარის ტალღები ისევ ვიწრო კალაპოტში მოემწყვდია და ლამის არის კედლებს მიგვაჭყლიტოს. გამახსენდა, რომ ასეთი ვიწრო და ძაფისებურ სისხლის ძარღვში პირველად რომ მოვხვდი, ამ წითელმა ბურთულამ პირი მიყო და თავის გულგამში მომაქცია. ნეტავ რამ უნდა ჩამყლაპოს აქ ხელმოვრდემეთქი? — განვაგრძე ვიჭრი და თან ირგვლივ ვიხედებოდი. არაფერი საეჭვო აქ არ იყო. ჩემი ციხე-კოშკი მყთფი თანამგზავრები ანუწინააღმდეგარაფერს, მხოლოდ ზოგს დასტყობოდა შიში და შემფითება. მეზობლებს კიდევ გადავავლე თვალი. გადავავლე და სწორედ ამ დროს მოხდა საოცარი რამ.

4. თამისუფლად მივცურებ თეთრი მდინარის ტალღებში

ჩვენ ჯერ მოულოდნელად მოვწყდით ჩვენს მიჯაჭვულ ადგილს. შემდეგ წითელი ბურთულას კედელს მივეხეთქეთ და უცბად მის გარეთ აღმოვჩნდით. მე ვერც კი მოვასწარი მიხედვ-მოხედვა, რომ ძარღვის თხელ კი და ნახშირეკელმა პირი გვიყო და შეგინდებოდა გარეთ გადმოგვისროლა. ჩვენ თავბრუსდებულნი ერთმანეთს შევწყყდით.

განთავისუფლებამ ჩვენში დიდი სიხარული გამოიწვია. ჩვენს ირგვლივ წითელი ბურთულების ურიცხვი ქარავანი აღარ ირეოდა. მდინარე, რომელშიც ჩვენ თავისუფლად დავსრიალებდით, თეთრი ფერისა იყო. მისი სათავე სისხლის ვიწრო ძარღვიდან იღებოდა და ძალიან მტორედ იშლებოდა სხვადასხვა მიმართულებით. მართალი გითხრა, ამ გამწოლი სივრცეზე საკმაოდ დიდი შეგება ვიგრძენი. ვინ იცის საღვარე, რომელ კუთხეში მიმიტანა ამ განუწყვეტელმა მოძრაობა სითხის ნაკადმა, მაგრამ რატომაც აქ შინიც უკეთესია ადრინდელზე. სხვა რომ არა იყოს რა, აქ ბორკილები მზინც არა მაქვს ხრლებზე და ფეხებზე და არც ციხეში ვარ გამოწყვდეული, ვფიქრობდი ჩემთვის, ის კი რა ვიცოდი, რომ მომავალიც ბევრ ასეთ ციხე-კოშკებს მიმზადებდა.

ჩვენ გვერდით ჩავუარეთ მრავალ პატარა ზომის უჯრეტს, რომელთა ნაპირებსაც ნახალ ლოკავდა ჩვენი თეთრი და გამჭვირვალე მდინარის ტალღები.

მე მალე შევნიშნე, რომ ამ უჯრეტებთან მთავრობდა საბუნებისწერიო იყო ბევრი ჩვენგანისათვის. ჩვენი რიგები თანდათან თხელდებოდა.

(დასასრული შემდეგ ნომერში)

ნონას წარმატება

ეს პატარა გოგონა თბილისის 88-ე საშუალო სკოლის IX კლასის ბუთო-1 სანო მოსწავლე ნონა

გაფრინდავდილია, რომელიც დღეს საბჭოთა სპორტულმა საზოგადოებრიობამ ჩვენი ქვეყნის ერთ-ერთ უძლიერეს მოქალაქედ აღიარა. ნიჭიერი გოგონას თამაშის ესოდენ დიდი შეფასება არ არის შემთხვევითი. მიმდინარე წლის სპორტულ სეზონში ნონა გაფრინდავდილია თვალსაჩინო წარმატებებს მიადგია.

წამთარში ნორჩმა მოქალაქეებმა თბილისის ჩემპიონობა მოიპოვა. ამ შეჯიბრებაში მან 13 პარტია მოიგო და 2 ყაიმით დაამთავრა.

გაუფლებლურ, საქართველოს 1956 წლის პირველობაზე, რომელშიც მონაწილეობდნენ საქართველოს მრავალწლის ჩემპიონები ე. ვაკაბაძე და ქ. გოგიაძე, საბჭოთა კავშირის ჩემპიონი გოგონათა შორის მ. ტაგოინიძე, მოსკოველი ოსტატები ი. ივანტივა და ნ. ვოიცივი (კონკურსგარეშე მონაწილენი) და ჩვენი რესპუბლიკის სხვა ცნობილი მოქალაქე ქალები, ნონამ შესანიშნავი თამაშით რესპუბლიკის ჩემპიონობაც დასაყუთა. ამ ტურნირში ნორჩმა მოქალაქე ფენომენური შედეგი აჩვენა: 10 შეხვედრაში 15 გამარჯვებით დაჯიბრდა და მხოლოდ ერთში — საერთაშორისო ოსტატ ი. ივანტივაგან — ყაიმზე შეთანხმდა. საინტერესოა აღინიშნოს, რომ პირველობის დამთავრება ნორჩი ჩემპიონის დაბადების დღეს დაემთხვა. ამის გამო მოქალაქეები ხუმრობდნენ: თავისი დაბადების 15 წლისთავი ნონამ ტურნირში 15 მოგებით აღნიშნა.

ზაფხულის დამდეგს ნიჭიერი მოქალაქე აღწევს საკავშირო მნიშვნელობის წარმატებას. თბილისში გამართულ საბჭოთა კავშირის კალთა XVIII საქალაქო ჩემპიონატის ნახევარფინალურ ტურნირში, რომელშიც მოსკოვის, ლენინგრადის, კიევის, მინსკისა და სხვა ქალაქების ცნობილი მოქალაქეები მონაწილეობდნენ, ნონამ პირველი ადგილი დაიკავა. ამით ნორჩმა ჩემპიონმა მოიპოვა უფლება საბჭოთა კავშირის ჩემპიონის ოქროს მედალში შეეცალოს მსოფლიო ჩემპიონ ე. ბიკაძეს, მსოფლიოს ყოფილ ჩემპიონს ლ. რუდენკოს, საერთაშორისო ოსტატებს საბჭოთა კავშირის 1956 წლის ჩემპიონს ვ. ბორისენკოს, ტ. ჯვარიკიანს და სხვებს.

აი, ასეთია ნონას ის მიღწევები, რომლებმაც ალაპარაკეს მთელი საქალაქო სამყარო.

არაფინ იფიქროს, თითქმის ნონამ ქალაქის ყველაზე უფროსი კარგი თამაშის მოსწავლე ნონაა. არა, გერ კიდევ წელსა იყო ნონა, როდესაც პირველად გაიყო საქალაქო ფიჭურების სკლებს კანონები. ბრძოლი თამაშისადმი დიდმა აღიარებამ და სიყვარულმა დაიწყო, რომ მისი უფროსი ძმები და მშობლები მის ხშირად ეთამაშებოდნენ, განაპირობა ნონას სწრაფი დახლოვება. 11 წლის ნონა ზუგდიდის სახლით, რომლის მედიცინაა იგი, უკვე მონაწილეობს მოსწავლეებს რესპუბლიკურ შეჯიბრებებში. მან გრძელ თბილისის პირიერთა სახლის საქალაქო კაპიტანის წევრად გახდომის შემდეგ, გამომდინარე მწვრთნელის ვ. ქარსელაძის ხელმძღვანელობით, ნონამ სწრაფად იწყა შემოქმედებითი წინსვლა.

რა შეიძლება თქვას ნონას თამაშის შესახებ? იგი მწვევე, კომბინაციური ბრძოლის მოყვარულია, მაგრამ, როცა საქიროა, სასწრაფოდ მიჰყავს პოზიციური ხასიათის პარტიებიც. მისი სადღებულო კრებებში იგი გერ ვიწროა. მაგრამ ყოველ ახალ ტურნირში, ყოველ ახალ პარტიაში თვალნათლივ მოჩანს ნონას სტრატეგიული აზროვნება, ტაქტიკური ხერხების გამოყენების უნარი და საერთოდ მოქნილი და მხნე თამაში.

მართალია ნიჭიერი მოქალაქე ბევრს შრომობს ქალაქის საიდუმლოების დაუფლებაზე, მაგრამ არანაკლები მონაწილეობით და სიყვარულით სწავლობს სკოლაში. იგი პირველი კლასიდან ბუთოსანია. ამიტომ იყო, რომ წარჩინებულ სწავლისა და ქალაქში თვალსაჩინო წარმატებისათვის საქართველოს განათლების მინისტრმა ან. გ. ვიბლიძემ იგი ოქროს საათით და მოსწავლის ფორმით დასაჩუქრა.

ნონა კარგი ამხანაგია, თავაზიანი და მოყვარული. იგი აქტიური კომკავშირელია. ნიჭიერ გოგონას ქალაქში დიდი მომავალი აქვს. ამ აზრის არიან სახელგანთქმული დიდოსტატები და ოსტატები.

ფუსურვით ნორჩ ჩემპიონს დიდი და სასახელო გამარჯვებები საქალაქო შემოქმედების გზაზე.

თ. გიორგაძე,
ოსტატობის კანდიდატი ქალაქში.

ვისლის გადაღმა, პოლონეთის შუაგულში არც თუ ისე დიდი, მაგრამ ლამაზი და კომპანია ქალაქია. ამ ქალაქს რადონი ჰქვია. მე იქ 1945 წლის ზაფხულში ვიყავი. ახლად განთავისუფლებულ ქალაქს ჯერ ისევ აჩნდა ომისაგან მიყენებული ჭრილობები. ცნობისმოყვარეობით შემოვიარე ქალაქი, ვესაუბრე მოძმე პოლონელებს. გავიგე, რომ მათი ქალაქის გარეუბანშიც ყოფილა ფაშისტების ნიერ მოწყობილი „ჯოჯოხეთური“ ბანაკი სამხედრო ტყვეებისათვის, და ეს ნაბანაკარიც მოვიხანსულე.

სწორედ იქ, რადომის ბანაკში ყოფილა გამომწვევდული კომუნისტი პოეტი — მუსა ჯალილი. მძიმედ დაჭრილი პოეტი 1942 წლის ზაფხულში დაატყვევეს ვოლხოვის ფრონტზე. მძიმე იყო პოეტისთვის იარაღის აყრა, მაგრამ გმირი თათარი პოეტი არ შეუდრკა ტყვეობას, თავდავიწყებით ჩაება მტერთან ბრძოლაში.

მუსა ჯალილი გახდა არალეგალური ჯგუფის ხელმძღვანელი, გააბა კავშირი პარტიზანებთან, მოაწყო ტყვეების გაქცევა, ეწეოდა მგზნებარე პოლიტიკურ აგიტაციას. 1943 წლის აგვისტოსათვის თავის მეგობრებთან ერთად მუსა ჯალილმა მოამზადა ტყვეთა ახალი მასიური გაქცევა, მაგრამ აღარ დასცალდა. ფაშისტებმა მიაგნეს კვალს. არალეგალური ჯგუფი ივლისის ერთ დღემს გესტაპომ შეიპყრო.

საბრძოლო პოსტზე დარჩა რადომის ბანაკში ნაწერი ლექსები, რომლებიც ომის შემდეგ სამშობლოში ჩამოიტანა ჯალილთან ერთად ტყვედ ნანყოფმა დურგალმა ტოლგატ გიმრანოვმა. ეს ლექსები მხოლოდ ამ რამდენიმე თვის წინ გახდა ცნობილი საბჭოთა მკითხველისათვის.

მუსა ჯალილი რადომიდან ბერლინში წაიყვანეს და მოაბიტის ციხეში ჩაადგეს. მას სიკვდილი მიუ-

საჯეს იმ დღეებში, როდესაც იმავე ბერლინში უკანასკნელ ცეცხლოვან სტრიქონებს წერდა სიკვდილმისიჯილი იულიუს ფუჩიკი. მაგრამ ვერც ციხეა ჯურღმულბნა, ვერც ჯალათის ნაჯახის მოლოდინმა ვერ გატეხა პოეტის ვაჟკაცური სული. იგი ჰქმნის თავის უკვდავ წიგნს „მოაბიტის რვეულიდან“.

სწორედ სიკვდილის წინ მუსა ჯალილი ასე მმართავს ფაშისტ ჯალათებს:

„არ დავიოქებ მე შენს წინაშე, თუნც შენი ციხის ვარ პატიმარი, ვიცი თავს მომკვეთ, მაგრამ, იცოდე, მოკვდები ფეხზე მდგარი, მღიმაჩი“.

1944 წლის იანვარში მუსა ჯალილი სიკვდილით დასაჯეს. მოაბიტის კედლებში ნაწამებმა ბელგიელმა პარტიზანმა გადაარჩინა მუსა ჯალილის მეორე თვითნაკეთი უბის წიგნაკი და სამშობლოში დაბრუნებულმა ქალაქ ბრიუსელში საბჭოთა საკონსულოს გადასცა იგი. ყაზანში, პოეტის სამშობლოში, ჩამოვიდა მისი დაუმარცხებელი და გაუტეხელი სული, მისი მგზნებარე პოეზია. სსრ კავშირის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმმა მიმდინარე წელს მუსა ჯალილს საბჭოთა კავშირის გენერის წოდება მიანიჭა.

სახელოვანი გზა გაიარა მუსა ჯალილმა სამამულო ომში წასვლამდე. იგი ცამეტი წლისა იყო, როდესაც სამოქალაქო ომის ფრონტზე იბრძოდა, როცა კომკავშირელი თერთმარი. იმავე 1919 წელს თურქესტანის ფრონტის გახეთქილი დაიბეჭდა მუსას პირველი ლექსი.

სამოქალაქო ომის შემდეგ მუსა ჯალილი წმობლიურ სოფელში ბრუნდება, აყალიბებს კომკავშირულ უჯრედს, აქვეყნებს პირველ წიგნს — „ჩვენ მოვიდვართ“. მუსა ჯალილი მოსკოვის უნივერსიტეტში შედის, რომლის დამთავრების შემდეგ რედაქტორობს თათრულ პიონირულ ჟურნალს. პოეტის ბავშვებისათვის დიდი სიყვარული წერს ლექსები, ბალადებს. სამამულო ომის წინა წლებში ხელმძღვანელობს თათრეთის მწერალთა ორგანიზაციას.

მუსა ჯალილს უსაზღვროდ უყვარდა ჩვენი ბავშვები, ჩვენი ახალგაზრდობა.

— დაე, ჩემი სხეული სამშობლოდან შორს დარჩეს. გული აუცილებლად დაუბრუნდება სამშობლოს, — ამბობდა პოეტი ერთ-ერთ თავის ლექსში. მუსა ჯალილის მგზნებარე გული, მისი დიდი და ვაჟკაცური სიმღერა მართლაც დაუბრუნდა სამშობლოს. გმირი პოეტი და მეონარი მუსა ჯალილი ჩვენი მრავალეროვანი ხალხის ღვიძლი და საყვარელი შვილია.

თითოეკაჲ ჯანგაზაფილი

მუსა ჯადიდის დემსები

სძინავს პატარას

თბილ ლოგინში მშვიდად
სძინავს პაწაწინას.
თვალს ვერ მოაცილებ,
ისე ტკბილად სძინავს.

ელიმება ძილში,
მკერდით ლაღად სუნთქავს.
შენის ვარდისფერი
ცელქს და თმახუტუქას.

სიზმარს ხედავს ბავშვი,
ია-იებს ბლუჯავს.
ო, იძინე წყნარად,
ჩემო თმახუტუქა.

ხან მოღუშავს სახეს,
ხან წარბს შეტყრავს მხოლოდ,
ხან გაღისვრის იქით
ფეხით სახნის ბოლოს.

იკრავს დედოფალას;
ჩემო კობტა ვარდო,
დაიძინე, ნანა,
სიხარულით ვამზობ.

სიმშვიდეა ირგვლივ,
ხმა არ ისმის, არა.
თმახუტუქა ბავშვმა
დე, იძინოს წყნარად.

ეს ვინ დაღის გარეთ,
მგებარო, ფრთხილად!
არ დაუფრთხო ძილი,
ბავშვსა სძინავს ტკბილად.

ბუზი რაა, ისიც
გავაძვეთ ვარეთ.
ბავშვს ბედნიერ წუთებს
ვერვინ გაუმწარებს.

თავს ღაპზარის დედა,
პირს ღიმილი უფლის,
თითქოს ბავშვის სიწრმებს
ის ინახავს გულით.

თარგმნა **მ. გორბანოვმა**

წითელი გვირილა

მოფენა შუქი მიწას
და გვირილებს გაედვიათ,

გაიწმორეს მძიმე-მძიმედ
და ერთმანეთს გაუღიმეს.

თითო ფურცლებს შექანებს
ნაწ ალერსით ნიადაგი.

განთიადმა ღამაჲ ყვავილს
დააფრქვია წმინდა ცვარი.

დილის ცვარში ბანაობენ,
ხარობენ და ქანაობენ.

უცებ შერტონენ გვირილები,
გულში იგრძნეს ტკივილები.

მათი ღვიძლი დაი ერთი
აღარ იყო მათებრ თეთრი.

საერთოდ ეს პატარები,
თეთრ პერანგებს ატარებენ.

ის კი ღვივის სისხლის ფერად,
არ ატარებს თოვლის პერანგს.

შემოგრტყუნენ ირგვლივ ჯარად
— რამ შეგცვალა? გვითხარ ჩქარა

რად ხარ წითელ სამოსელით?
— სათქმელდაც არის ძნელი,

აქ მთელ ღამეს დუღდა ბრძოლა,
იყო ჩიხვა, იყო სროლა.

და ჩემს თავთან ედო მხარი, —
ჩემთან იწვა მეომარი.

ის თხუთმეტ მტერს ერთი შეხვდა,
ვუჯაცურად მტარვალს ჩიხდა.

არ გაქცა ბრძოლას გმირი
და დაიჭრა მხოლოდ დღითი.

მის ცხელ სისხლში გავცხანე,
ალარ მიჩანს ტანიც მწვანედ.

ის წავიდა — მასზე ვდარდობ,
გათენებას შეგხვდი მარტო.

მასზე ვფიქრობ, მასზე ვჩივი,
ვიწვი დილის ვარსკვლავივით.

თარგმნა **თ. ჯანაშვილ-შვილმა**

ი. ჰაშეკი

ნახ. ნ. შალიკაშვილისა

შეჭანული ღარიბი ბავშვებისათვის

* * *

იაროსლავ ჰაშეკი (1883—1923) დიდი ჩეხი სატირიკოსი წყურალა. იგი ეკუთვნის იმ ჩეხ სახალხო რეალისტ მწერალთა რიცხვს, რომელთა ნაწარმოებებმა ფართო პოპულარიზა მოიპოვეს ჩეხოსლოვაკიაში, სამკოთა კავშირში, მთელ პროტრესულ კაცობრიობაში. კაპიტალიზმის დაუზოგავად მამხობებელი შემოქმედება ჰაშეკისა ემსახურება მშრომელთა ბრძოლას მშვიდობისა და დემოკრატიისათვის.

* * *

პერცოვი რობერტი დიდად ჰუმანური ადამიანი იყო. ერთ-ხელ მან გადაწყვიტა თავისი სასახლის მახლობლად სოფელში გაემართა უფავსო სადღიო ღარიბ მოსწავლეთათვის. ამ მორიდებთა სარგებეს: მოაწყო ტალავური და ვენდინ მოძრავი სალაშქრო საშარეული გამოიყენა. როცა საშარეული ჩამოიტანეს, პერცოვის შეუღულ მუხლოდრეკილი ეძულდრებოდა ქმარს, ხელი ადლო თავის განწვინავს.

— არავითარ შემთხვევაში, პერცოვიანა... ჩემი ხელით მოფხარავ ამ ღარიბ-ღატაკთ კარტოვილის შექმანდს. უშლიდა ცოლისმძაც — გრავი მანერადი, უმტკიცებდა: ასეთი რამ პერცოვს არ შეუგნისო. მაგრამ პერცოვმა რობერტმა ყველა დაიფრინა; განაცხადა, რადც არ უნდა დამიჯდეს საკუთარი ხელით განვაშადებ კარტოვილის სუბს და ყველას, ვინც თავისი რჩევა-დარიგებით შემომიჩინებდა, შავ დღეს დავეყენბო.

* პერცოვი წარმოშობით გერმანელია, იგი ძალზე სუსტად ლაპარაკობს ჩეხურად.
** კორუნა ჩეხოსლოვაკიაში დაახლოებით 50 კაპ. უღრის.

პერცოვი რობერტი დიდად ჰუმანური ადამიანი იყო, მაგრამ ზომაზე მეტად გულფიცხი...
და აი, ერთ მშვენიერ დღეს, ტალავური და სალაშქრო საშარეული ახალმოძრავი ტიპის ტრატებით მორთეს და შესასვლელი დაამშვენეს წარწერით: „უფალო, შეგვიწყალო!“ ფრების ტრატები ბაირადები ჩარკვეს და ორფერო ლენტებით აპტრელეს. ფრავში გამოწერილი შევკალინდრანა კარისსახური ლუმელთან მივიდა და ცცვლის განაღდებს შეუღდა. ასეთი იყო პერცოვი რობერტის სურვილი.

თვითონ პერცოვი ამ ღრობს ფანჯრიდან იყურებოდა, მათონწლად ელოდებოდა კარისსახურის როდის მოიხდოდა ცლინდრის ნიშნად იმისა, რომ წყალი აღუღდა და პერცოვს შეუძლია შეუღდეს კარტოვილის გასუფთავებასო. ესცე პერცოვის მიერ შემუშავებული პროგრამით იყო გათვალისწინებული.

ბოლოს, პერცოვი გამოვიდა სასახლიდან და დიდის ამბითა და ზეიმით გაემართა ტალავრისაკენ, რომლის გვირდით სალაშქრო საშარეული იღდა. აქ ამ ღრობს სოფლის მამასახლისი მუჯღლავუნეს სთავაზობდა რამდენიმე ღარიბ ბავშვს, რომლებსაც ასეთ დიდ ამბავში ყურადღებაც არ მოუტყვიოთ პერცოვისათვის და ცხვირის ჩიჩქნს განავარძობდნენ.

მამასახლისმა იცოდა როგორ უნდა მოქცეულიყო. უბრალოდ ოცდასამ ღარიბ სოფელდ მოსწავლეს, პერცოვის შესაბებებლად ყველამ „ვაჟა“ იყვირეთო. მერე სწრაფად შეავლო თვალი — პირდაბანით თუ არამ ბავშვებით, და ნიშანი მიხცა თემის დარაჯს პასურეკს. პასურეკმა დაადო ანეტიული კვარი ერთ ქვეშებს და მეორესთან გადაირბინა. ორჯერ იგრა. ლა გასროლამ და პერცოვმა გამოიბოჯა ქვეშებზე დაყენებული კვამილიან. ბავშვები ყურთახმენის წამლებად გაპყვიროდნენ ვაშს. პერცოვი ხელის ქვევით მიესალმბ მათ და სალაშქრო საშარეულის წინ ჩამოჯდა. ორმა ლაქიამ მიართვა ერთი ცალი კარტოვილი. პერცოვმა ხელთათმინანი ხელით აიღო კარტოვილი, გაუცქვენა იგი და შემდეგ მდლდარე წყალში ჩაავლო. ბავშვების სიხარულს საღვარი არ ჰქონდა, მაგრამ ყვირით აღარ შეუძლოთ, რადგან ჰმა ჩახრინწათ. მისი ბავშვები შეუღდა მეორე კარტოვილის სურვილი. როცა ისიც ჩაავლო ქვევთა, კლავ გაისმა მხიარული დრიალი. პერცოვი წამოღდა და თქვა:

— თქვენ, ბავშვებო, სიხარული გავეთ, ქამეთ სუბი და იმხიარულეთ, რომელიც მე თქვენ მოგიბარებო. თქვენ, ბავშვებო, უნდა გახსოვდეთ, რომ მე თქვენს პერცოვი ვარ...*
კლავ მხიარული დრიალით გაისმა ნიშნად იმისა, რომ მისი ბრწყინვალეების წყლისშეზავა სიტყვად ნორჩ მსმენელბს ქეშმარტივად უღიდესი სიამოვნება მიმკვვრა.

— თქვენ, ბავშვებო, იცოვდეთ: ის, რასც ვხარხარ, თქვენსა საუქველსო მოსუენტიანა, — დიდის ამბით განავარძობდა პერცოვი. — თქვენ ჰამ-ჰამ ჰქენით კარგ სუბს, მე კი თქვენ კარტოვილს დაგიბადებთ. ცვიდრეთ ღმერთი ჩემთვის! ამის შემდეგ თითოეულმა გარბიმა ბავშვმა მისი ბრწყინვალეებისგან თითო კორუნა** მიიღო სასურქრად. დასასრულ პერცოვი გაედა მამასახლისთან, წაძძრია ხელთათმანებთა გაუწოდა მას და უთხრა:

— ჩემგან სასიხარად პირველი ჰამ-ჰამ ვინც ჰქენი სუბი რომელიც მე დავაკარტოვლეთ. ევედრეთ ღმერთს ჩემთვის! მასხურმა მივაგვრა პერცოვს ცხენი და მისი ბრწყინვალეობა თობარეთი გაუწურა ნარქალოსკენ, კარისსახურნი და ლაქიები კი თავმოყურად გაემართნენ სასახლისაკენ.
მამასახლისმა ჯიბეში ჩაიტენა ხელთათმანები, გადახდებოცდასმ დატაც ხელთაც, მერე თემის დარაჯს პასურეკს შეხება, შემდეგ ბავშვთმანები ამიღოდა და შეათავლიერა — ხომ არაფერია ისეთიო, — ბოლის მიუბრუნდა სათემო გამგეობის წევრ ვერშინას და უთხრა:

— კი, მაგრამ, ახლა ვინაა დაასრულებს ამ საქმეს, ვინ შეიშალებს შეტყაინდს ამ გულამწიგრებისათვის?

— პასურტკმა და ბავშვებმა დაასრულონ, — უპასუხა ვერ-შინამ.

— ხარზე სუბი, პასურტკ, თქვენ კი, გოგონებო, შეუდექით კარტოფილის ფტყენას, — ბრძანა მამასახლისმა და სათამო გამგეობის პირველი და მეორე წევრის თანხლებით წავიდა.

უნდა გენახათ რა ბოღმა მოჰყვა პასურტკს. მოსყვა ბავშვების ლანდვა-გინებას, თან საშინლად აბრალებდა თვალებს.

— მე თქვენ გაჩვენებთ, როგორ უნდა აქ წაწალო უფასო შეტამადისათვის. განებიერებთ მისი ბრწყინვალეობა, თქვე არამზადებო!

ძველი ჯარისკაცის გულმოდგინებით, პირში ჩიბუხგარით-ლი ჰყრიდა იგი მოთხოვრებულ წყალში მავიდაზე დაღაგებულ სანოვანებს. გოგონებმაც დაასრულეს კარტოფილის ფტყენა, და ახლა პასურტკი ქვაბთან ფუფუფუნებდა, თან განუწყვეტლავ ოფლს იწმენდა, რომელიც შუბლიდან წურწურით ჩამოვლიდა. უცრად შედგა და ქვაბში ქაფქარის რევა შეწყვიტა, — რაღაც ზრმა გაუფლავა თავში. გახედა ბიჭუნებს, ტალავრის წინ ბალახში ყირაზე რომ გადადიოდნენ, და ერთ მათგანს დაუძახა!

— ბეი, კარელ, აქ მოდი!

კარელი, რომელიც გუმანშიც არ იყო, მივიდა.

— ყური მიდგე, შე ლაყინტარა, — უთხრა პასურტკმა, — გუშინ დაგინახე სათამო მინდორში ცერცვს როგორ იპარავდი. ამისათვის ჯარიბა უნდა გადაიხადო. მომეცი აქეთ კორუნა და შენს ძმას ბებეცას დაუძახე... ბებეკ, შე საძაგელო, იცი, რომ შენს ძმას კინაღამ საპაროლიდემი უტყრეს თავზე? გუშინ ცერცვს კინაღამ... ამისათვის ჯარიბაა. ბერცოვისაგან მაგან და შენც თითო-თითო კორუნა მიიღეთ. მადლობა შესწირეთ უფალს, რომ ჩვენი ბერცოვი ასეთი კეთილი აღამიანია, თორემ, ახა, ვის უნდა გადაეხადა, თქვე არამზადებო, თქვენი ჯარიბა. ჰოდა ასე — ერთი კორუნა კარნისაგან, ერთიც შენგან, ბებეკ. სწორედ იმდენი გამოვა, რაც უნდა გადაეგებადეთ. ოღონდ იცოდეთ: თუ ვინცოხაა კიდევ შეგისწირით ცერცვში, იმწამსვე გამგეობის ბოსემლი დაგაწყვედეთ, ჩაებდით შარვალს და ერთი მაგრად შეგასურებთო!... ქურდობა — დღი ცოდვაა, ბავშვებო! მაგრამ ამჯერად შიბატებია... ახლა კი, ბებეკ, გასწი და ნახევარი ლიტრა არაყი მომიბრუნე, კარელმა კი შეტამანდს მიხედოს.

თქვა ეს და არხინდა ჩაშოვდა ქვაბის ახლოს. მალე პეტეკმა ნახევარლიტრიანი მოიტანა. პასურტკმა მთელი არაყი რომ გამოწურა, თავი მოუყარა ბავშვებს და დიხანს არიგებდა, ბატონების შიში და რიდი უნდა გქონდეთო.

— ეს იშტომ, რომ ასეთ ღვთისაგან დაწესებულები, თქვე არამზადებო! — დაასრულა მან თავისი საუბარი და კიდევ ნახევარლიტრიანის მოსატანად გაგზავნა ბიჭი.

შეე უყვე მაღლა ასულიყო. პასურტკმა ჩიქმები გაიხადა. ნებეგრად წამოწვა და დაიძინა. ბავშვები კი, ბერცოვის შეტამანდის მოლოდინში, „ჩააღობანას“ თამაშით გაერთნენ.

მათ ყოიენს არ გაუღვიძებია პასურტკი. მით უმეტეს, რომ მალე ირგვლივ ყველაფერი მიწუნარდა, რადგან, აქამდეც ნაქრამლს შეფარეს თავი.

შუადღისას ბერცოვმა, რომელიც სეირნობიდან შინ, თავის სასახლემო ბრუნებოდა, დინახა, რომ სალაშქრო სამხარე-ული ყველამ მიტოვებია და ტალავრშიც არავინ იყო.

ქვაბიდან ოსნივარი ამოდიოდა, ისმოდა თუბთუბი და წყლის ზედაპირზე დროდადრო თავს ამოყოფდა ხოლმე თემის დარაჯის პასურტკის ჩიქმები. ბერცოვმა წინაი ჰკრა დარაჯის და გააღება. მისი ბრწყინვალეობა თუმცა ბუმანური აღმანი იყო, მაგრამ ზომავრ მეტად გულღვიცხდა.

გზის პირას, ფერდობზე, კვირჩხნარში შემალული მძებნი კი ამ დროს აღატებული უყურებდნენ ქვაბში მოტივტივე ჩიქმებს და ტკბებოდნენ მათ თვალში გადაშლილი მთელი სურათით, როგორც მხატვარი ტკბება ხოლმე თავისი ნამუშევრით, რომელსაც პირველი პრემია მიენიჭა.

ამ სანახაობამ აუნახალურა მათ ორი კორუნის დაქარგვა.

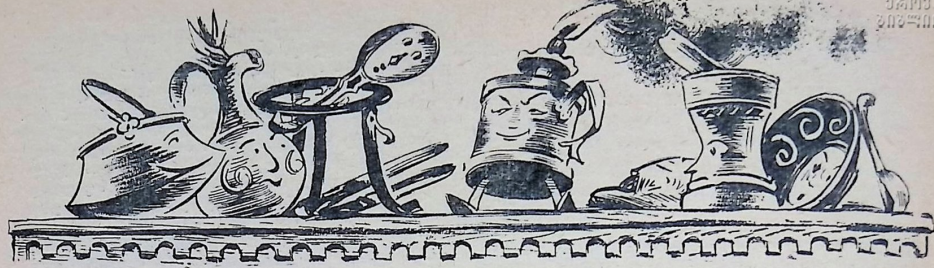
ბერცოვმა იმავე წუთს ერთხელ და სამუდამოდ გააუქმა შეტამანდის უფასოდ დარიგება. ამის შემდეგ, როცა ერთხელ მისი ცილობსმა გრავი მანგარად, გასაბრად კეთილი გულის აღამიანი, ტყეში პასურტკს შეხვდა და ცნობისმოყვარობით გამოკითხა, როგორ იყო, კარტოფილის შეტამანდს პირველად და უყანახუნლად რომ ხარშადითო, პასურტკმა გულახდილად უპასუხა:

— აჰ, მოწყვლიყო ჩემი ბატონო! საშინელება იყო! ისეთი სიმყრელი იდგა ირგვლივ, რომ აღამიანიშვილი სულს ვერ მოიბრუნებდა.

ჩიქურტიდან თარგმანა
შალვა გვინჩინძე

ამ სანახაობამ აუნახალურა მათ ორი კორუნის დაქარგვა.

კლავონ გეგნი

ნახ. გ. ბელუცკაისი

გ ე ნ ა თ ე ბ ი ს ვ ე ზ ი რ ი

ზ ღ ა კ ა რ ი

მე რომ ერთხელ თუნუქის ქრაქი შემხვდა, არა მგონია, ვის-
მე ისეთი შეხვედროდეს. ჰოდა, აბა მომიხმინეთ.

ისლით გადასურული ფარღალა ქოხის ეს ძველთაძველი
ბინადარი ერთი ბაქია ვინმე ბრძანდებოდა. იმ ქვარტიან
ქოხს სასახლეს ეძახდა, თავის თავს კი — განათუბის ფეხირს.

— წემოდენა ამგე აქ არავის მოუძღვისო—მეთათსედ უყვე-
ბოდა ქრაქი როდინის მოავჯირჭე ამაყად გადმომდგარა ქვასა-
ნაუს,—ჩემო ხნის ქვაც არა ვღია დღამიწაზე. სასახლეში რომ
მომიყვანეს, სრულიად ახალგაზრდა ვიყავი, ყინულის ლო-
ლუასავით ვბრქვევადებდიო. ქლაქიდან ურჩით წამოვდელი
საილენძის ტაშტან ერთად. ურჩის ჭალზე ვვიკიდ ჩემი

ღამაში ყურით და იქიდან გადავყურებდი ქვეყანას. ვაი,
რა ვუთხარა სიბერეს, რა ხანია ის ყური დაეკარგა.

ქრაქმა თვალი მოავლო ქოხს და რიზინად განაცრძო:

— ჰოდა, იმას მოგახსენებდი, როცა სასახლეში მოვდიოდი,
ღიასახლისმა სიხარულით ხელში ამიბატა და ცხვირში მოვდიოდი,
პატრუქი გამიყარა, მერე უხვად გამიმასპინძლა ნავთით და
ხის ზეღადგარზე დამსვა. რომ დღამდა, გავანთე, მაგრამ
რა გავანთე! ამ სასახლის კედლებს სულ ღლაღლა ვაქქონ-
და. მაშა ახალგაზრდული ფაინა მერჩოდა! ახლა ბოლს არ
იკითხვან?! ისეთი კუბრებით შავი ბოლი გამოვუსვი, რომ,
გამჩნეს გეფიცებდი, კერძის ბოლი მასთან ხსენებადაც არ
ღირს. რაღა გავგაძრელო, ამ ყურისისვრი კედლებს რომ
უყურებ, სულ წემი ნახტლავი გახლავსო.

— საოცარია სწორედ, — ვერ მოითმინა კოკამ, — სივე
საამყოდ მიანიია კედლებს გამურვა რა სასახლეო საქმე!

— შეგებ, შავ ფერს წუნობს ეს ქალბატონი! — დაცინა
ქრაქმა კოკს. — ნეტავ ვაცოდინა რას ბოდა! ეს რას მო-
ვესწარი, წყლით გაბერდიო კოკა მასწავლის რომელი ფერი
ჯობის!

ქვასახეს უხნოდა გამოადებოდა ქრაქს, მაგრამ როდინმა
კალთა წამოუწია: სხვის საქმეში ნუ ერევი, თორემ იანებო.

— ჰოდა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, — განაცრძო ქრაქმა, —
რა არ მინახავს ამ მშვენიერ სასახლეში! დღეგრძელობა
ჰქონდეს ჩვენს მოხუც დიასახლისს, მუდამ თვალისჩინივით
მიფრთხილდება. ჩემსავით საიმედო მას არავინ ყავს. ღამით
უჩემოდ არსად ფეხს არ გადადგამს: წყაროზე, მარანში, ბო-
სელში თუ მუხომბლისს ყველგან თან დაუყვარ. ახლა
რთველში უნდა ნახო რა ჯავაჟა მადგია. ღამით დიასახლისი
ბარე სამჯერ მაინც ადგება და მარნისაკენ წამოიძვანებს: აბა,
გეთაყვა, კარგად ჩაიხედ, საწახლდიდან ტკბილი ხომ არ
უონავს, ან მუქრით სავსე ქვევრებს ხომ არ აწუხებდა რაო?!
როცა ვუპასუხებ — მუქრით ვიყვარო რიგზეა. შეიქვი, მაშინვე
მობრუნდება.

ქვარტილიან ქოხს, ქრაქი რომ სასახლეს ეძახდა, კედელში
აკვის ბავშვივით მომღმირა პატარა სარკმელი ჰქონდა და-
ტანებული. იქიდან ხანდახან მწე იკვრიტებოდა და სიბოლო
და ხალისი შექმნიდა ქოხის ბინადართა უსიხარული, მო-
საწყენ ცხოვრებაში.

ყველადავის საყვარელ სარკმელს ბურიანი ქრაქი მზას არა
სცემდა, მას ელამსა და სურდოს ეძახდა. უყვირდა მისი
ამგვარი ახირება: ნეტავ რას ერჩის, მისთვის ხომ არადღერი
ღაუშაფებიაო?!

— ეს რას მოვესწარი, წყლით გაბერილი კოკა მასწავლის
რომელი ფერი ჯობის!

— დღისით ვერ ანათებს და უნდა ვუშველო, რომ უთქვამს, მისი დასახმარებელი კი შევარცხვინე ჩემთავად! — თქვა ერთხელ ქრამე სარკმლის გასაგონად. — ერთი მითხარით, რაში შეირდება ამ ელამის დახმარება სინათლე ღამითა საკირი, თორემ დღე ისედაც ნათელია. თუ ვგრე ყოჩაღო, აბა ერთი ღამით გაანათოს! უჩრჩვევია თავის ტყავში დეტიოს, სხვის საქმეში ნუ ერბებაო.

სარკმელი ხმას არ იღებდა, მაგრამ გულში კი ფიქრობდა, ეს რა ცუდმედიდის ვადავყავიღო.

გავიღინე წლები. ერთ დღეს ეწოდან ნავაგებები ჩახა-ჩუხი და ხერხის დიდნი მოისმა. ქრამე ცნობისმოყვარეობამ აიტაცა, ახალი ამბის გაგება ეწადა.

— ჰქონებ ერთი მაგ ქალბატონს, რა ამბავია მანდ ეწო-ში? — ჩასწურაქული ქრამემა თავის გულის მესაიდუმლე ზედადვარს და თვლით სარკმელზე ანიშნა.

ზედადვარმა ჰკითხა.

— ვერა კარვად არ ვიცი, — უპასუხა სარკმელმა ზედადვარს, — მაგრამ მეგონი ახალ სახლს აშენებენო.

— მაშ მთლე მომიხედება აქაურობის დატოვება, ახალ სასახლეში გადამიყვანენო, — ამაყად განაცხადა თუნუქის ქრამემ.

— ბატონო, ვეხვეწებით, თუ შეიძლება მეც წამიყვანეთ იმ სასახლეში, — მორიდებით თხოვა ზედადვარმა, — იმ, ალბათ, უფრო თბილიდეს იქნებაო.

— ვნახით, ვნახითო... — უპასუხა ქრამემ.

მთლე დიასახლისის ვაყებმა ორსართულიანი სახლი წამოქონის ლამაზი კარ-ფანჯრითა და აივით.

საღამოს კოკამ საკვირველი ამბავი მოიტანა: ახალ სახლს ელექტრონიტ განათებენო. დიასახლისის წყაროსთან მეზობლის ქალებისთვის ეთქვა: ვენაცვალე, რა დროს მოვესწარ, სახლს ელექტრონიტ გავანათებ, სიბჭერაში მაინც გავიხარებო; ჩემი ყმაწვილ-ქალობა ქვარტილიან ფარდადღა ქვხში დავაღამე, თვალები ამომშორება თუნუქის ქრამის ბოლოშიო...

— ელექტრონი რაღა არის? — ჰკითხა შემფოთებულმა ქრამემ.

— აბა რა ვიცი, ოდესმე მინახავს, თუ? მაგრამ დიასახლისი ისე გახარებული იყო, ალბათ, კარგი იქნებოა, — უპასუხა კოკამ.

— თუ არ გინახავს, რას მივლ-მოვლები, — გაბრაზდა ქრამე. — შენ აგრე გჩვევია ხოლმე ქორების მოჩხვება. ყურის მოჰკარვ რაიმე სისულელეს თუ არა, ხელათ კუდს გამოაბამ, გახტრავ, ვაჰვიადებ და მთელს ქვეყანას მოსდებ. — თუნუქის ქრამის ბოლომ თვალები ამომწვავო? — ეს სულ შენი მოგონილი ჰქონია, ვიცი, დიასახლისი ამას არ იტყვია.

— არა, არ იტყვია, არ იტყვია!... — ერთხმად დავიმოწმენენ ქრამეს ქონის ქვარტილიანი კედლები და ჩამქრალი კეჩია. — ეს სულ კოკას მოგონილი ცილისწამებია.

— ჰოდა, იცი თუ არა, შე არაშუადვ: რომ ცილისწამებისათვის შეჯივრ დაღისებები. ბრუველ გჯამი ხომ არ გგონივარ, ან თუჯის კუმუქუმა, ბავშვები რომ დაათრევენ, მე თუნუქის ქრამე ვარ — განათების ვეჭირი. მოიცა, შენთვისაც მოვიცვლით, კარვად ვიცი, რა შეილიც ბრამდებო! — დავიმურჩა ქრამე.

მაგრამ კოკა სულაც არ შეუშინდა მას.

— გეყოფა რაც გთმინეთო! — შეუტია მან. — ერთი თავ-გასული მოქა მამუზერა ხარ და მეტი არაფერი. ბატონკაცობის ბავყარულს შეხეობლის სიყვით გულში ცვლად გესობა, ადღისინ დეკარგვისა ეწმინთა. თუ ბორბოტი არა ხარ, აბა რას ერჩი სარკმელს, რა დავიშვავო?

ქრამემ ხმა ჩაიკმინდა, ეტყობოდა, მართალი სიტყვა გულში მოხვდა და ვეღარ გაუშლო.

— შეხედეთ, შეხედეთ, ახალი სახლი ისეა გაჩრადდებულ-ლი, რომ დედებრიც კი ნემსში ძაფს გაუყურისო, — წამოიძახა ერთხელ ღამით სარკმელმა და ბავშვით მზიარული ღიმილი მანათია ჩაწმენებულ ქონის კედლებს. სარკმელს ხომ სა-შინლად უყვართ სინაილ!

ქრამესაც ეს უნდოდა: უმალ შემეფოთო და ცეცხლად ააბრაილა.

ქრამეს ელდა ეცა. ახალ სახლში გადაყვანის იმედი ეკარგებოდა, მაგრამ იხიბარს მაინც არ იტებდა, თავი ისე ეჭირა, თითქმის არაფერი სწყენიაო.

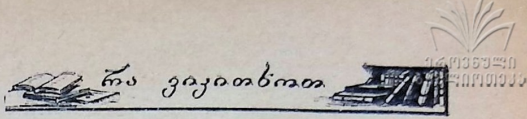
— ნეტავ აქაც ისე განათებდნენო!... — მოისმა დოქის ხმა ქონის ბნელი უთხილანდ.

— განათებდნენ თუ არა, ბროლივით არ აცემიციმდე, შენმა მტრემ! — დვარტილიანდ მიახალა ქრამემა. — ერთი ამას დამხედეთ, ცეცხ რომ ელექტრონს ნატრობს!

იმ დამეს ქრამეს ძილი არ მიჰკარებია, სულ ოხრავდა, მოხუც დიასახლისის ემდუროდა, რატომ ერთხელაც არ მნახა, რატომ არ მიყვარ ახალ სასახლეში, განა მე იმ რაღაც ელექტრონზე უარესი ვარო! დამაცადოს იმ გადაყრებულ-მა, ჩემს ბაზუჩად ავდებას ძვირად დავუსვამო!

ცოცხა მანში ქონი ბოსულად ვადაყვითეს, შიგ საქონლის სადგამო ვამართეს. ყველაფერი გაიტანეს იქიდან, მაგრამ თითქმის ვინაშე, თუნუქის ქრამეს ხელი არავინ ახლო, ის ბოსულში დატოვეს: სანამ აქაც ემოქტრონს ვაყვანდეთ, ღამით საქონლს რომ დავხედავთ, ქრამე ბოსელს მაინც ვაანათებსო.

ეს რომ ვაგონა, ქრამეს ბრაზით კინაღამ ვული ვაუსვდა. ღამით ბოსულში შემოვიდა მოხუცი დიასახლისი, ქრამე აანთი, კუთხეში დადგა, საქონლს ჩაღა ჩაუყარა, მაგრამ ვასვლისას ქრამის ჩაქრობა დაავიწყდა.

„რობინზონ კრუსო“ ახალი თარგმანი

ორ საუკუნეზე მეტია, რაც ინგლისელმა მწერელმა დანი-ელ ლეფემ დაწერა მთელ მსოფლიოში ცნობილი სათავგადასავლო რომანი „რობინზონ კრუსო“, რომელიც დღესაც დიდი ინტერესით იკითხება და მზარდად მკითხველის ერთ-ერთ უსაყვარლეს ნაწარმოებად ითვლება.

მკითხველს იზიდავს თავგასაბავლო მზაგზრობით გა-ტაცებული ახალგაზრდა მეზღვაურისა, რომელიც მარტინ-მარტო მონად უდაბურ კუნძულზე, დანარჩენები ქარსი-ლოს დროს ზღვივს დაღუბნენ. რობინზონმა მოახერხა ამ-სხვებელს გემიდან ნაბიჯზე გადაეტანა მზავალი საჭირო ნივთი. იგი შეუღობრად შეუდგა თავისი ცხოვრების მოწყო-ბას. მკითხველს ხიბლავს სწორედ ეს შეგობრება, ნებისყო-ფის სიმტკიცე და მშობის უნარი, რასაც მარტინელი რობინ-ზონი იჩენს მკაცრი ბუნებისა და ველური ტრამების წინააღ-მდეგ ბძილობით.

თითქმის საცხებით უნუგემო მდგომარეობის მიუხედავად, რობინზონი მაინც გულს არ იტყის და იმედოვნად შეტყუ-რებს მომავალს. იგი აყვითს ბინას, შოულობს საჭრდის, თესვას პურის და ბრინჯის მარცვლებს, რომლებიც მან გემ-ზე იპოვა, და ყოველწლიურად ადიდებს მოსავალს. რობინ-ზონი იმზანურებს და იახლოვებს ერთ-ერთ ველურ — პა-რასევესას. ასე გაატარა უფესიტომოდ დარჩენილია რომი-ნსონმა ოცდათვა წელი უდაბურ კუნძულზე. ბოლოს მან ბედმა გაუღიმა, შესძლო სამშობლოში დაბრუნება და საცა-ლო დღი სიმდიდრეც მოიპოვა.

„რობინზონ კრუსო“ აღრეგა თარგმნილი მსოფლიოს მზავალ ენაზე. რამდენჯერმე იყო იგი გამოცემული ქართუ-ლიდაც. პირველიც ეს ნაწარმოები ქართულ ენაზე არ. თუმ-ცა ნიშვილიწერათელმა თარგმნა, რომელიც ცნობილი ლიტერა-ტორია და საზოგადო მოღვაწე, განსაკუთრებით საბავშვო მწერლობის დიდი მოამბე იყო. მაგრამ მისი თარგმანი შეს-რულებული იყო რუსულ გამოცემიდან, რომელშიც ტექს-ტი მეტის-მეტად შეკვეცილი და გადაკეთებული ყოფილა. ამიტომ ამჟამად ვახტანგ ქეიტიძე ხელნაშთ თარგმნა ეს ნა-წარმოები პირველი ინგლისურიდან. „რობინზონ კრუსო“ პირველი წიგნი გამოვიდა ამ რამდენიმე წლის წინათ, აჟე-მად კი „სასლოტემაში“ გამოცემა რომანის ორივე ნაწილი მთლიანად, სრულ სახით. თარგმანი ლოლად, თავსაფულად იკითხება. წიგნს ასევე მთარგმნელის მოკლე წინასიტყვა-ობა.

„რობინზონ კრუსო“ ახალი, სრული თარგმანის გამოცემა სასიამოვნოა. აქვე უნდა ითქვას, რომ მოწიფდა ეამი, საბლიტრამა ითავოს და გამოცეცს სპეციალური სტრია სა-თანადოდ შეტრეულ და კარგად ილუსტრირებულ ნაწარმო-ებთა, რომლებიც მსოფლიოს საბავშვო კლასიკური ლიტერა-ტურის ოქროს ფონდში შედიან, როგორცია, მაგალითად, „ტომ სოიერის თავგადასავალი“, „გულიკანის მოგზაურობა“, „ზიზი ამიას ქოხი“, ქულ ვერნის და მან რილის რომანე-ბი და სხვანი. ამ ნაწარმოებთა უმეტესობა ქართულ დაშ-ცმაყოფილებლდაა თარგმნილი, მაგრამ დიდი ხანია აღარ გამოცემულა, ძველი გამოცემები კი მიზლითარაფილდ დამე-ათობას წარმოადგენს. ამგვარი სტრის გამოცემას ყველა ქართველი მკითხველი მიესალმება.

„ახლა ხომ ვიხტოთ დრო, დამაცადოს!“ — ვაიფიქრა ქრამა და აღმჩინა თვალთ ვახტანგ კედლითან ატლულ ჩალოს დერს. დამქეჩარი ჩალოს დერი ოდესღაც ღამაში, მაგ-რამ ერთობ ქარაფშუტო ქალიშვილი იყო. ახლა ქრამა რომ აღერსით ვახტანგ, სულელმა ჩალოს დერმა იფიქრა — ქრამ-კი ჩემი მისმა მოიხიბლაო. ბავახან მიხმულმა ძროხამ უცებ ტორი ჭრა ბოსლის კედლებს, კედლი შეინძრა, ამით ისარგებლა ჩალოს დერმა და თითქოს უხეხილეთ, თავის ფარ-ჩის კაბა ზედ ცხვირწინ გაუფრიალა ქრამს. ქრამსაც ეს უხ-დოდა, უმალ შემოიწოთ და ცეცხლად ააბრაილა. დამქეჩარი ჩალოს დერი მისმა უტყუობად დლოდა — ფერფლად იქვა, მაგრამ სანამ მთლად დაიწვევებოდა, მისგან ცეცხლი ბავს გა-დაეძლო და ბოსლის კინადა ხანძარი გაუჩნდა. შემინებელი ძროხების ზმუილზე მოცვიდნენ და ცეცხლი ჩააქურეს.

ქრამი კი, თითქოს არაფერი იცისო, ვახტანგი იდგა კუთ-ხეში და ბოროტად აპარპალბდა თვალებს.

— შეივლი, ეს ოხერი კიდევ დამარჩება ანთებული და უბე-დურებას შემამხებენო, — წამოიძახა მოხუცმა დიასახლისმა, მღიღი ხვალდინ ბოსტნული ენტეკრონის სინათლე ვაიფიქვა-ნოთო.

ქრამი ჩაქურეს და სანაგვეში ვადააგებს. მაგრამ მან სანაგვეშიც არ მოიშალა ცუდმედლიდობა.

იცით ვინა ვარო? — ეცითებოდა ქრამი ვაცვითილ ნალებს და თვითონვე უახსუხებდა: მე ვანათების ვეწივი ვარ, ეგრე იოლად ნე მოუფრებთ. დრო იყო, თქვენსთანებს ხელზე მო-სამსახურედაც არ ვიყარებდიო, მაგრამ არა უშავს, მალე ისევ ჩემს ადგილზე დამარბუნებენო.

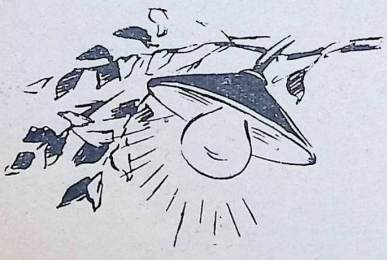
ნალებმა სასაცილოდ აიგდეს თუნუქის ქრამი: ეგ ვინ ყო-ფილა, სანაგვეში აგლია და დიდკობას იჩემებსო!

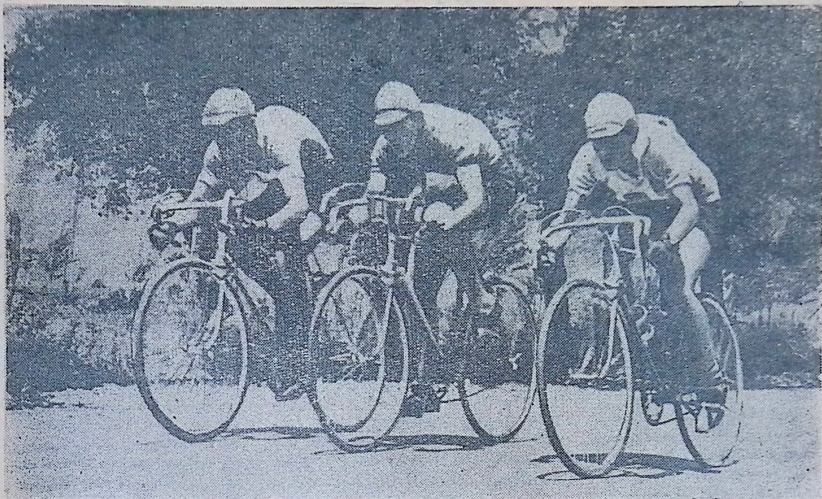
იმ ველში ერთხელ ბავშვები მოვიდნენ, ვართი უნდა შეე-გროვებინათ, და სანაგვეში ვადაყრილი ხარა.ზურა ვადაქექეს. ნალებმა, ქლიბის ნახები, ვაცვითლი სახნისი, ბარი თუ თო-ხი — სულ კალთაში ჩაყარეს, მაგრამ თუნუქის ქრამს ხელი არაინ მოჰკიდა.

— ამათაც ქეუა აქეთ ვითომ ვაცვითილ ნალებს მოწიწებით აგროვებენ და იმას კი ვერ ამჩნევენ, რომ აქვე ვარ სასახლის პირველი კაცი — თუნუქის ქრამი. ამაი რა ეხმობი, თუ ჩემი აქ ყოფნით ქვეყანა რამდენს წარალობას, — ძლივს ჩაილიაპა-რაკა უანვისაგან არაქვამოცილილმა ქრამმა.

— ვიცით, ვიცით, რა პირველი კაციც ბრძანდებიო, —უთხრა რომელიღაც ბავშვმა, — ამ ნალებსაგან რკინა ვაგოლდება, უანვით შექმული თუნუქის ქრამისაგან კი არაფერიო, — ვამ-კრა ფეხი და ხრამში ვადააგადო.

ამბობენ, ის თუნუქის ქრამი ახლაც ხრამში გდია და ისევ განათების ვეწირობასს მიდილისო. ელოდოს რამდენიც უნდა, ჩვენ რა ვგნავდლებას!

ს ი ტ ა ბ უ კ ი ს ზ ე ი მ ი

მოსწავლეთა VIII რესპუბლიკური სპარტაკიადა

უჩვეულო, გრილი ამინდით შეიგება თბილისი მოსწავლეთა რესპუბლიკური სპარტაკიადის მონაწილეებს. პირველი ივლისს, ადრე დილით, „დინამოს“ სტადიონზე თავი მოიყარა სპარტაკიადის ათასამდე მონაწილემ. საქართველოს თითქმის ყველა კუთხიდან ჩამოვიდნენ დედაქალაქში — აფხაზეთიდან, აჭარადან, სამხრეთ ოსეთიდან, ქუთაისიდან, ფოთიდან, ქიათურიდან, რუსთავიდან. ადგილობრივ შეჯიბრებებზე შერჩეული იყვნენ უძლიერესი მოსწავლე სპორტსმენები, რომლებსაც ახლა რესპუბლიკურ სპარტაკიადაზე უნდა დაეცვათ თავიანთი სკოლის, რაიონის, ქალაქის ღირსება.

• • •

11 საათია. ორკესტრი საზეიმო მარშს უკრავს. სტადიონის თაღქვეშ გამოჩნდნენ მედროსენი, მათ ნაირფერ მისიურებში გამოწყობილი სპორტსმენთა დიდი კოლონა მოჰყვება უკან. საზეიმო პარადის მონაწილენი ცენტრალური ტრიბუნის წინ მწყრივდებიან. მცირეოდენიან მილის საქართველოს სსრ განათლების მინისტრი აშხ. გ. ჯიბლაძე. იგი წარმატებას უსურვებს ნორჩ სპორტსმენებს და რწმენას გამოთქვამს, რომ სპარტაკიადა მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს

ჩვენი რესპუბლიკის მოსწავლე სპორტსმენთა ნაკრები კოლექტივის წარმატებით მონაწილეობას მოსწავლეთა მესამე საკავშირო სპარტაკიადაში.

სპარტაკიადის მონაწილენი თბილისის სხვადასხვა სპორტულ მოედნებისაკენ გაემართნენ. ტანმოვარჯიშებმა კიროს როვის სახელობის პარკს მიაშურეს, მოცურავენმა საცურაო აუზისაკენ გასწიეს... ჩვენ ჯერჯერობით აქ დავჩვიეთ, სტადიონზე. თვალს დადევნოთ მძლეონათა ასპარეზობას.

სისწრაფე, გამძლეობა, ძალა...

მოედანზე გამოდიან ას მეტრზე გოგონათა ასპარეზობის მონაწილენი. მონაწილეთა სიმრავლის გამო ჯერ წინასწარი გარბენები ჩატარდა, შემდეგ ექვსი უძლიერესი ფინალში შეხვდა ერთმანეთს. აქ მცირე უპირატესობით თბილისელმა მოსწავლემ გ. ფაროლმა გაიმარჯვა.

უფრო საინტერესო გამოდგა ამავე მანძილზე ვაჟთა ასპარეზობა. მონაწილენი სასტარტო საზურგე არიან. ისმის მსაჯის ხმა — „სტარტზე!“. ექვსი ფინა-

ლისტი მოიხარა, ხელგბით მიწას დაეყრდნო, ფეხები კი სასტარტო საფეხურებზე აქვთ მტიცილად მიბჯენილი. ყვალა დაძაბულობა. იწყება წამებთან, წამის შეათედლებთან ბრძოლა. ოდნავი დაყოვნება და შემდეგ ძნელი დაკარგული წამების ანაზღაურება. გასროლა! ექვსი მორბენალი თითქმის ერთდოულად მოწყდა ადგილს. თითქმის მხარდამხარ გაიკრახინეს 10, 20, 30 მეტრი, შემდეგ თანდათან სოხუბელი მოსწავლე გ. ხორავა დაწინაურდა, ძლიერი, გრძელი ნაბიჯებით გაუსწრო სხვებს და ფინიშთან მიიკრა. ასი მეტრი მან 11.6 წამში დაფარა.

საინტერესო სანახავია ამანათრბენი. გამარჯვებისათვის აქ საკმარისი არ არის გუნდს ყავდეს ერთეული ძლიერი სპორტსმენები, მთელი კოლექტივის შეთანხმებული, გააზრებული მოქმედების გარეშე, ამანათრბენში წარმატების მიღწევა შეუძლებელია. ამანათრბენის მონაწილენი რომ გამოაცხადეს, ბევრმა თბილისის გუნდს უწინასწარმეტყველა გამარჯვება, მაგრამ აფხაზეთის გუნდმა ისე შეთანხმებულად და მოწოდებით გაიარა ყველა ეტაპი, რომ დანარჩენ მონაწილეებს მხოლოდ მეორე ადგილისათვის მოუხდათ ბრძოლა.

საქართველოს ჩემპიონები ცურვაში ე. შავლია და რ. კვაჭაძე.

მოედანზე შუბებით „შეიარაღდებული“ კაბუქები შემოდიან. ზულით აპობს შუბი პაერს, ხაზავს რკალს და ბაზანს ეცობა. ერთმანეთს ცვლიან შუბის მტყურ-ნელები, ისვრის მეორე, მესამე... მეოთხე, შუბით ხელში გამოქანა სოსხუმელი ლ. უჩაიანიშვილი, მარჯვენა მძლავრად მოიქინა... შუბმა გადასერა მინდორი და მოედნის შუა წრესთან დახსო; 46. 40

მეტრი — ანეთ იყო შედეგი, რომლითაც აფხაზთის გუნდს კიდევ ერთი ჩემპიონი შეემატა.

სიგრძეზე ხტომაში თბილისის გუნდის წარმომადგენელმა ვ. სოკოლოვმა აჯობა ყველას: იგი 6.48 მეტრზე გადახტა.

110 მეტრზე თარჯბუნში ზემპიონი გახდა თბილისელი მოსწავლე ი. ჩხეიძე.

...ოთხი დღე მიმდინარეობდა ბრძოლა მძლეონობის ბილიკებზე. გუნდური პირველი ადგილი თბილისელებმა დაიკავეს, მეორე ადგილი აფხაზთის გუნდს ხვდა წიაღი, ხოლო მესამე აპარელმა მოსწავლეებმა დაიხსკურთხეს.

ლია აუჯუმი

მოცურავეთა შეჯიბრი ფიზკულტურის პარკის ღია საცურაო აუჯუმი მიმდინარეობდა. პირველად სტარტი ას მეტრზე მოცურავეებს მიეცათ. როგორც მოსალოდნელი იყო, პირველი ადგილი თბილისის გუნდის წევრებს, საქართველოს ერთერთ უძლიერეს მოცურავეს რ. არკადიევსა და ლ. გიორგაძეს ხვდათ წიაღი. საინტერესოდ მიმდინარეობდა თავი მანძილზე ზურგზე ცურვა. აქ თბილისის 27-ე სკოლის მეცხრეკლასიელმა თერთ შავლიამ ისახელა თავი. მისი შედეგი 1.25 წუთი, რაც ბევრად აღემატება მეორე თანრევის შედეგს. მეორე ადგილზე ბათუმელი კოლუაშვილი გამოვიდა.

სასტარტო კოშკურებთან მიდიან 1500 მეტრზე ცურვის მონაწილენი. განსაკუთრებით ძნელია ეს დისტანცია. აქ ისწრაფებთან ერთად დიდი გამძლეობაცაა საჭირო, ამასთან სპორტსმენი ტაქტიკურადც უნდა იყოს მომზადებული. აცხადებენ მონაწილეებს. „კვაჭაძე რევავ, თბილისი!“ — ისმის დიქტორის ხმა. კოშკურაზე ასაკიათვის შეუფერებლად მაღალი, ხშირი, მაგრამ ძალზე მკერდანიერი ახალგაზრდა დგება. „სენიუკოვი, აპარა“ — განაგრძობს დიქტორი. კვაჭა-

ძის გვერდში უდგება მზით გარუჯული ქერა ახალგაზრდა. აცხადებენ მისივე მეოთხე, მეხუთე, მეექვსე მონაწილეებს ყველანი მზად არიან. სრული სმაზე მცხის სპორტსმენი წყალში გადაიშვება.

ცურეს 50 მეტრი, გააკეთეს ერთი წრე მაყურებლები თვალს ვერ აცილებენ ირ მოწინავეს: ესენი კვაჭაძე და სენიუკოვი. ისინი მხარდამხარ მიდიან, იმდენად თანაბრია მათი შესაძლებლობა, რომ ორივე თითქმის ერთდროულად იქნევენ ხელს, ერთდროულად ბრუნდება, ცხადია მათ შორის იქნება პირველი ადგილისათვის ბრძოლა. უკან დარჩათ 500, 800, 1200 მეტრი. მდგომარეობა უცვლელია. ლიდერები კვლავ წინ არიან, კვლავ თანაბრად, მხარდამხარ მიაპობენ წყალს. გახტურეს 1400 მეტრი. უცებ, როდესაც ფინიშშიდენ 75 მეტრიდარჩნებოდა, ორი. სამი ძლიერი მისმით წინ სწრაფი გაიქრა, მაგრამ ახლა კვაჭაძემაც მოუმა.

ტა ტემპს, წამოიქნა ბათუმელს და, ფინიშშიდენ ორი 25 მეტრიდა რჩებოდა, უკან ჩამოივარა მოწინააღმდეგე, ბრძოლა დაბთავდა. თბილისის 54-ე სკოლის მეოთხე კლასელმა რევავ კვაჭაძემ სპარტაკიადის ჩემპიონობა მოიპოვა. მან 1500 მეტრი 21.20 წუთში გასცურა, სენიუკოვის დრო 22.04 წუთი იყო.

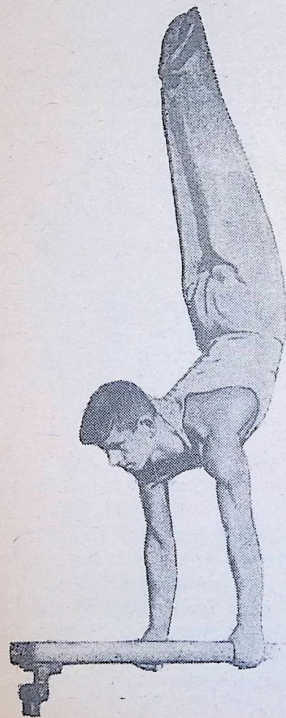
დადლოლი, მაგრამ კმაყოფილი რევავი აუჯუმიდან ახოვდა; შეეცხვან, თუ როგორია მისი მომავალი სპორტული გეგმა, მან თქვა: „გასულ წელს მე მოსწავლეთა საკავშირო პირველობის ჩემპიონი გავხდი 400 მეტრზე ცურვაში. ახლა 1500 მეტრზე დავიწყე ცურვა. ყოველ დღეს ვისმარ არ შევარცხვინო მწრთვნილი, სკოლა, რესპუბლიკა. ვეცდები წელსაც მოვიპოვო ჩემპიონის საპატიო სახელი“.

შესანიშნავი დრო აჩვენა ბრასის სტილით 200 მეტრზე ცურვაში თბილისის 38-ე სკოლის მეშვიდეკლასელმა კრილოვამ. მისი შედეგი ენაწილებით აღემატება პირველი თანრევის დროს.

მეორე სპორტული მონაცემები მსქონე ახალგაზრდა მონაწილეობდა შეჯიბრში. აუარ იცო რომელს ადევნი თვალთ. ყველა კარგია, ძლიერი, ჯანმრთელი. აქ უმეტესად ჩემპიონებზე მოვიყვებით, მაგრამ განსხვავდება ალნიშვნის ღირსი? აი თუ დავც იმ ცხრა წლის გოგონა, ყველას რომ უკან ჩამორჩა, ან ის ბიჭი ფეხებს რომ გულმოდგინედ აბარტყუნებს... ვაიციან წლები და ბევრი მათგანი აზობათ დიდ სპორტულ ასპარეზზე გამოვა, ასახელებს თავის აღმზრდელებს, სკოლას, რესპუბლიკას.

სატანვარჯიზო იარაღებზე

მძლეონობის, ცურვისა და სათბილო-მარო სპორტისავე განხვევებით, ტანვარჯიშში არც წაემება, არც მეტრობა. აქ სიწესტე, სილამაზე, მრავალფეროვნებაა ვადაამყვებით. ყველაზე კარგ შეფასებას ის ტანვარჯიში იღებს, ვინც სრულყოფილად, ღამაზად შეასრულებს

ვარჯიშს. ჩვენს რესპუბლიკას კარგი ტრადიცია აქვს სპორტულ ტანვარჯიშში; წლების მანძილზე ჩვენი ტანვარჯიშეები ერთ-ერთი უძლიერესი იყვნენ კავშირში და ბევრჯერ საზღვარგარეთაც უსახებლებით თავი. ამიტომ გვსიაოვნება როდესაც ხედავ, რამდენი ნიჭიერი, კარგად მომზადებული ახალგაზრდა გამოდის შეჯიბრზე, ჩანს ჩვენს ახალგაზრდობას უყვარს ტანვარჯიში — სპორტის ეს უძნელესი და ამავე დროს ულამაზესი სახე.

სპორტის არცერთ სახეში არ იყო სპარტაკივალაზე წარმოდგენილი ისეთი ძლიერი შემადგენლობა, როგორც ტანვარჯიშში. საკმარისია ითქვას, რომ ოსტატურ პირობებში 29 გოგონა და 4 ვაჟი გამოდიოდა.

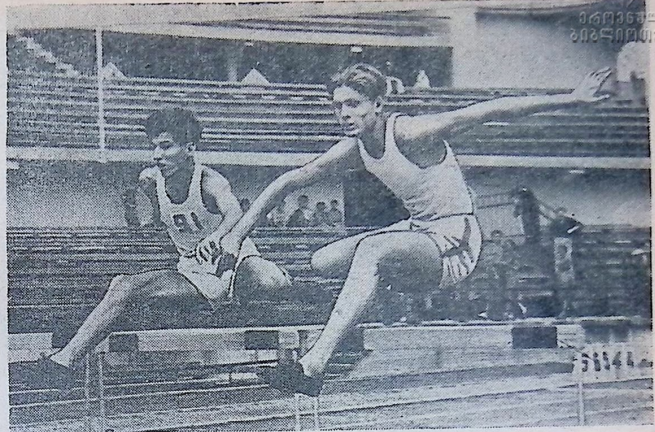
პირველობისთვის ბრძოლა კარგად მომზადებული თბილისელი ტანვარჯიშეების: გ. ზვიადაძის, ლ. შიროკიას, ა. მარიამიძის და ნ. თორაძის შორის გაიმართა. შეჯიბრი ბრვენიით ხტომებით დაიწყო. აქ შიროკია დაწინაურდა, რომლის ნახტომი 0,8 ქულად იქნა შეფასებული (მაქსიმუმი 10 ქულა). სხვა იარაღებზე ზვიადაძე უფრო მომზადებული აღმოჩნდა. მან თანდათანობით გაუსწრო ყველა მეტოქეს და სპარტაკიადის ჩემპიონობა მოიპოვა. მეორე ადგილზეა შიროკია, მესამეზე ნ. თორაძე. ვაჟთა შორის ყველაზე კარგი შედეგი თბილისელ მაკალოთაის ქონდა, მაგრამ მან ხელი დაიწინა, სუსტად ჩაატარა ნებისმიერი ვარჯიშები და პირველობა ქუთაისელ რეგიშვილს დაუთმო. პირველთაწინარეობა ვაჟთა შორის ქუთაისელმა გელაშვილმა გაიმარჯვა. საერთო გუნდური პირველობა თბილისის ძლიერმა კოლექტივმა დაიკავა.

სროლა, ველოსპორტი, კალათბურთი, ფრანბურთი

დიდძის სასრლოთუფე ოთხ დღეს ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს მოსწავლე მსრლოლები. მცირეყალიბიანი შაშანიდან წი მტარზე სროლაში პირველობა შ. ვევილშვილმა დაისაკუთრა, მან 600 შესაძლებლიდან 543 ქულა მოაგროვა. ქველიშვილისა და მეორე ადგილზე გამოსული კონიაშვილის შედეგი პირველი თანრიგის ნორმატვის აღმატება. პირველი გუნდური ადგილი აქაც თბილისის კოლექტივმა დაიკავა, სხვა გუნდები შედარებით სუსტად გამოიყურებოდნენ.

კალათბურთელი მოსწავლეები სოხუმში ეჯიბრებოდნენ ერთმანეთს. გოგონათა 16 გუნდს შორის შეჯიბრი წაუგებლად ჩაატარა თბილისის გუნდმა და პირველობაც მასვე დარჩა. ვაჟთა პირველობაზე კონკურენტები არ ჰყავდა თბილისის კოლექტივს. ვაჟებმა ისევე, როგორც გოგონებმა, წაუგებლად ჩაატარეს პირველობა. მეორე ადგილი აჭარის გუნდმა მოიპოვა.

სოხუმშივე გაიმართა ფრენბურთელთა შეხვედრები. პირველი ადგილი და ჩემპიონობა

თარგზრებში შეჯიბრების მონაწილე. წრია ი. ჩხეიძე.

პიონის წოდება როგორც ვაჟებს, ისე გოგონებს შორის, თბილისელთა მოიპოვეს.

გასულ წელთან შედარებით კარგი მაჩვენებლებით დამთავრეს სპარტაკივალა ევლისიპოდისტებმა. ოცდაექვსი მონაწილემ შესარულა სათანარო ნორმატევი. პირველი აქაც თბილისელ სპორტსმენებს ხვდათ წილად.

დიდი სპორტისკეი

სპარტაკივალა დამთავრდა. მიუხედავად იმისა, რომ ზოგიერთი რაიონის გუნდი ასეთი საპასუხისმგებლო შეჯიბრებისათვის ვერ აღმოჩნდა სათანადოდ მომზადებული, სპარტაკივალამ მაინც მაღალ სპორტულ დონეზე ჩაატარა. გამოვიდინდა ბევრი მზარდი სპორტსმენი ჩვენი სპორტის ოსტატების ღრისეული ცვლა.

სპარტაკივალის შედეგების მიხედვით დეკომპლექტდა რესპუბლიკის ახალგაზრდული ნაკრები გუნდი, რომელიც თვეწინევიან საწრთვულ შეჯიბრს ვაივლის და მოსკოვში მონაწილეობას მიიღებს მოსწავლეთა საკავშირო სპარტაკივალაში. აღსანიშნავია, რომ რესპუბლიკის ნაკრები გუნდებში, რომლებიც საბჭოთა კავშირის ხალხთა სპარტაკივალისთვის ემზადებიან, ბევრი მოსწავლე სპორტსმენია შეყვანილი. ეს კიდევ მეტად ზრდის ახალგაზრდა სპორტსმენთა პასუხისმგებლობას.

უუსრფოთ მათ წარმატება საკავშირო შეჯიბრებაში.

გზა მშვიდობისა დიდი სპორტსკეი

ეპრსბ ლეშაჰელი

ნახ. გ. ჩირინაშვილისა

კოლხიდელი ნაგურალისგები

ბიჭი ფეხბერგვით მიდიდა ჰალაში, მხარზე სანადირო თოფი ეკიდა, ჯებებში ბლოჯნოტი და ფანჯარი ედო. ის იყო მზე ამოიწვერა. ფრიდონის თვალწინ ზღვა გადაიშალა და სარკესავით ალაბლადა წყლის გამჭვივრავლე ზედაპირი. ბეგრჯერ, ძალიან ბეგრჯერ ენახა ფრიდონს ეს სურათი, მაგრამ წაინც დიდი სიამოვნებით, ზღვასთან პირველად მოსული ადამიანის აღტაცებით შესცქეროდა მიდამოს. უცბად რაღაც ხმაური შემოესმა, სწრაფად მიტრიალდა და დაინახა სურათი, რასაც ალბათ გულშიც ნატრობდა; ორი წერო, დიდი და ლამაზი ორი თეთრი წერო მოჩანდა მშვენიერ ფონზე. ერთი მათგანი მშვიდად იჯდა და ბუმბულს ისწორებდა. მეორეს, ფეხზე მიდგომს, ყელი ისე მოედრებინა, თითქოს ამბობდა, — აბა, შემომხედეთ, რა მშვენიერი ვარო.

ხომ სანადიროდ იყო ბიჭი წამოსული, მაგრამ თოფს რაღი მისწვდა ხელი. იქვე ჩაჯდა და ბლოჯნოტი მოიმარჯვა. ჩაიხატა წეროები და გადაწყვიტა ხელი აეჭნია მათთვის, დაეფრთხო, გაეფრინა. ასეც მოიქცა, მაგრამ სწორედ ამ დროს, ფრინველები რომ დედამიწას მოსცილდნენ, ისეც ფიტულები მოაგონდა და თოფმა იგრაილა.

ბიჭი მომაცდელე წეროს დასწვდა. რამდენიმე წნის შემდეგ სკოლის ბიოლოგიის კაბინეტს კიდევ ერთი ახალი ფიტული შეემატა, წეროს ისე მოედრებინა კისერი, თითქოს ამბობდა, აბა შემომხედეთ რა მშვენიერი ვარო.

— როგორ გავაყეთე ასე ლამაზად, ალბათ რომელიმე წვინიდან ამოიღე? — შეეკითხა ბიოლოგის მასწავლებელი ელენე ჭურღულია ფრიდონს. ბიჭმა თავი გააქნია უარის ნიშნად და მასწავლებელს თავისი ბლოჯნოტი გაუწოდა.

ფრიდონ კიბონელიც ერთ-ერთი აქტიური წევრია გავრას რაიონის სოფელ კოლხიდის საშუალო სკოლის ნორმალისტთა წრისა.

— აი ეს გარეული იხვები და ეს ბელურებიც, ტოტებზე რომ შემომსხდარან, ფრიდონის ნამუშევარია, — სიამოვნებით გვიამბობს მასწავლებელი და ერთი ფიტულიდან მერისაკენ მიგყავართ. მართლაც, ყოველი მათგანი ისე ისტატურად არის გააკეთებული, გვერდებით ცოცხალი და ეს-ეს არის აფრინდებო. ყველაზე კარგი კა ისაა, რომ ფრიდონი ფიტულების კეთებას ამხანაგებსაც ასწავლის. მისი დამზარებით ფიტულებს ახლა გულნაზი ჯეცია და ვლადიმერ ხუფენიაც შესანიშნავად ამზადებენ. ბორის კაცებზე ხომ მხარდაშნარ მიყვება ფრიდონს.

ზაფხულობით ბორისი მწყემსად მუშაობს კოლმურენოვანში. შარშან ზაფხული მანჯისშხაში ვაატარა საქონლიდან. ეს მთა რიკას ტბას იქითაა, შორს, მიღლა. პატარა მწყემსმა მთიდან სკოლასთვის ციციის, ტუცის ქაშისა და კურდღლისა

ლოს ფიტურები ჩამოიტანა და კოლმეურ-
ნებომაშიც სახელი გაითქვა მუყაით მუშა-
ბით — 150 შრომადღე გამოიმუშავა ზაფხუ-
ლის არადღეგების პერიოდში.

ასლაც მოაბა ბორისი, აღბათ ასლაც ერთ-
გულად მწყემსავს კოლმეურნეობის საქონელს
და სკოლისათვის საჩუქრებს ამზადებს.

ვანა მარტო ბორისი საქმიანობს კოლმეურ-
ნებომაში მისი ამზანაგებიც სასახელონი აიბან.
თი, თინა ზუნუბაია ავილით თუნდაც. თინამ
შარშან სიმინდის მაღალი მოსავალი მიიღო
კოლმეურნეობიდან აღებულ ნაგებებზე. წელს
მის თამბაქოს ნაკვეთი აქვს სადებულო; რგვაც
თვითონ ჩაატარა გოფონამ, თობხაც, სასაქუის
შტანაც. ასლა ტებს შემოსულ ფოთოლს და
შედგვით ცმავაფილია.

ოთარ მიქიაშვილმა 125 შრომადღე გათი-
მუშავა შარშან კოლმეურნეობაში, გოვანა
ბერქანიშვილმა — 200 შრომადღე, ბეგრმა, ძა-
ლიან ბევრმა ისახელა თავი, ყველას ხომ ვერ
ჩამოვთვლით.

მარტო ნორჩ ნატურალისტთა წრემ, შემოდ-
გამაზე, ციტრუსების ბაღებს რომ ოქროფე-
რი გადაეყრა, კოლმეურნეობას 3.000 კილოგ-
რამი ლიმონი და მანდარინი მოუტრიადა და 5
ჰექტარზე სიმინდი იიღო. ეს არც ისე იიღო
საქმე: ჯერ ტარო მოტენეს, შემდეგ ჩალა
მოტრეს, შევიონეს და ტარო გააჩრია.

როცა უნდა მიხვიდეთ, კოლხიდან მიმდრეგბსა თუ ბა-
ღებში, ყოველთვის შეხვდებით უფროსებთან ერთად მო-
ფუსფუსე ბოინერებს. ვერა ჯალაღანია, ზინა ბერიძე, თი-
ნა გოლოთაიანი თუ სხვა მოსწავლეები, სულ იმის ცდაში
არიან, რაც შეიძლება მერე წველით შეიტანონ საკოლ-
მეურნეო დოვლათს გადაღების საქმეში.

• • •

სკოლის საცდელი ნაკვეთი ხომ სასახელოდ არის მოე-
ლოდა. აქ ხეხილის ბაღი არის გამწვანებული, ენახიც,
ყვავილანარცა... ყველა მოუღებურებია სიმინდის, თავი ჩუხუხე-
ვია კომპოსტოს, ლაღოსტრად მოჩანს პამიდორი, მტყვანი
დამამებია ვაზს, ლოყა ასწითლებია ვაშლს... და ეს ყვე-
ლაფერი შრომით მოიზივნეს კოლხიდან მოსწავლეებმა.
მართალია, ჯერ მოსავალი მთლიანად არ არის აღებული
და შეგამებული, მაგრამ ყველა ხედავს რომ კარგია იგი.

კოლხიდელი ნორჩი ნატურალისტები წელს შარშანდელი
მონაცემებით არიან წახდენილი საკავშირო სასოფლო-
სამეურნეო გამოღებულზე. წლებიანდელი მოსავალი გაიხად
წაგვიყვანა მოსკოვის, ამბობენ პატარები და თავს დასტ-
რიაილებენ ყოველ ხესა თუ ბუჩქს.

გაინტერესებთ რა მოიყვანეს მათ შარშან? ასლავე გეტ-
ყვით. 600 კვ: მეტრ ფართობზე 600 კილოგრამი სიმინდი
მოიყვანეს. თუ ამას ჰექტარზე გადაინაგარიშებთ, გამოდის,
რომ ერთ ჰექტარზე მიიღეს 100 ცენტნერი სიმინდი, 150
ცენტნერი კარტოფილი, 120 ცენტნერი პამიდორი. დამ-
ყნეს და გაახარეს 30 ძირი ზეხილი, ბიოლოგიის კაბინეტო-
სათვის დამზადეს თვალსაჩინოებანი, გამარჯულეს ოთახის
ყვავილები, კოლმეურნეობაში გამოიმუშავეს შეიღასი
შრომადღე.

მარტო ჯამბულა ჯინამინჯიამ ვეგეტატიური წესით გა-
ამრავლა 200 ძირი ლედევი, დამზადა და გადასცა სკოლისათ
1000 ცალი ტორფენუმოპალიანი ქიოთანი, პალსტილით და-
ამზადა სისლის მომაქცევისა და საქულის მომწვანებელი
ორგანოები; გოვანა ბერქანიშვილმა მოიყვანა კარტოფი-
ლის სანმუშეო მოსავალი, გამოზარდა 20 ძირი ოთახის
მცენარე, შეადგინა კოლხილის რაიონში გავრცელებული
სამსურნალო მცენარეების ჰერბარიუმი, კოლმეურნეობაში
გამომუშავა 200 შრომადღე.

ყოველივე ეს პატარა საქმე როდია, მაგრამ მეტის მილ-
წყევაც შეიძლება თუკი მოვიხილავთ. კოლხიდელო კოლ-
მეურნეები ცმავაფილით არიან თავიანთი შეიღების შრო-
მისმოყვარეობით. მასწავლებლებიც ცმავაფილით არიან.

ცმავაფილი არიან ბელუბებიც, რომლებიც ბოინერთა
მიერ დამზადებულ დიდ ბინაში ცხოვრობენ კაცის ხეზე.
სადამოებით ამ ხის ქვეშ უყვართ შტკრება კოლხიდელ
ნორჩ ნატურალისტებს, რათა შრომის შემდეგ დაისვენონ.

ლ. მელაქიძის უხუცესი

ღებნისა

ნახ. ფ. გლეგოვისა

ა ნ გ მ რ ი ლ ი

მიღწაურის ახლოს, კედგერიში (სხე უწოდებენ ჯუნგლებს მდინარე განგის შესართავთან), ორი პატარა არსება სამკვდროსასიცოცხლოდ შებოლოა ერთმანეთს. სუნთქვაშეკრული ინკლისელი მონადირე თანაგრძნობით აღევნებდა თვალს მოუქნელ ჯერ კიდევ ოღნავ მოჩიტულ ფრინველს — ფრთოსან მდივანს, რომელიც ახალგაზრდა, ორ ფუტზე მეტი სიგრძის სამეფო კობრას ებრძოდა. ის შიგელი საათი ეომებოდა გველს; მოკლა და უშალ შეუდგა მის შესასწავლს!

ამ ბარტყის წინაპრები ოდესღაც აფრიკის საანაბორებზე ცხოვრობდნენ. ისინი მდინარე ნიგერის დელტის ირგვლივ, მანგრის ხეებით გარშემორტყმულ ქაობებში ანადგურებდნენ გველებს. დროთა განმავლობაში ფრთოსანი მდივანი ინდოეთში ჩამოიყვანეს გველების მოსასპობად, რომელნიც აქაური მოსახლეობისათვის ნამდვილ უბედურებას წარმოადგენდნენ.

თავის ცული ხასიათის გამო ფრთოსანი მდივანი ნახევრადაც კი ვერ მოაშინაურეს, როგორც, მაგალითად, ყარყატი. აღშინანა მეტი შრომა გასწია ამ გამყვარო, შმაგი ფრინველის მოსაშინაურებლად, ვიდრე მანგუსტის,* ან ყარყატისა, რომლებიც ავრთვე ინდოეთში ცხოვრობენ და გველებსა ჰამენ, მაგრამ შედეგი მაინც ვერ მიიღო.

ღილი ხნის წინათ ერთმა ინგლისელმა, რომელიც თავისი მეგობრის სიკვდილით იყო თავზარდაცემული, (იგი გველის ნაკბენისაგან დაიღუპა), აფრიკაში ხანგრძლივი მოგზაურობის შემდეგ, ინდოეთში კალათით ჩამოიყვანა ფრთოსანი მდივენ-

ბი. ისინი მან ლღად გაუშვა და ფრთოსანი მდივნები ქაობებში გაუჩინარდნენ.

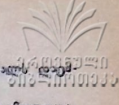
ჩვენი ბარტყი ამ ფრინველთა მეათე ან მეთორმეტე თაობას ეკუთვნოდა. კობრასთან პირველ შეტაკებანდე ის არაფრით არ გამოირჩეოდა თავისი ძმებისა და დებისაგან. ნაკლებ ყურადღებასაც იპყრობდა, თუ მხედველობაში არ მივიდებო, რომ სხვებზე ცოტა უფრო ღილი იყო და მუდამ ჰქყოდა, საჭმელს თხოულობდა.

ორი თვის ბარტყი უკვე თითქმის ლეგარნის ჯიშის ქათმის ოდენა იყო, მაგრამ ფეხები ორჯერ მეტი ჰქონდა ქათმისაზე და ოჩაფეხებს მოგაგონებდათ. იმდენად შეუშინავე იყო, რომ შესაწავად გამზადებულ გაბრტყულ ქათმს ჰგავდა.

ძმები და დები დადგნენ თუ არა ფეხზე, ბუღდიან გაცმოცვიდნენ. ჯერ კიდევ სუსტი ფრთების ქნევით მიწაზე დადევნენ და მასწვევ დახოუციდებულ ცხოვრებას შეუდგნენ. მშობლებმა დამთავრებულად ჩათვალეს თავიანთი შვილების გამოკვება და არავითარ ყურადღებას არ აქცევდნენ ბუღდემი დარჩენილ ბარტყს. იჯდეს თავისთვის და მოკვდეს შიმშილით, ანდა ბუღდიან გამოფრინდეს და გველებზე ნადირობა დაიწყო!

ბარტყი ორი დღე შიმშილობდა. მისი შიმშილის შესახებ შორს იცოდნენ ჯუნგლებში. ამ ასაკში ფრთოსან მდივანს უკვე ისეთი ხმა აქვს, რომ პირველ დამახლოვებულ ბევრისმანხველი ომის ვებრანეც კი ხელს წამოავლებს აირწინაბს, რომლის გაკეთებას შეჩვეულია საყვირის სავანავაშო ღუფილის გავლენაზე. როცა ფრინველი სახვებით მიწიფული, ოცდაათი დიუმის ზიანდასა ხდება, თავისი

* მანგუსტი — პატარა, მტკიცებელი ძოქუნწოვარი, რომელიც აგრეთვე ქვეყარბაველს ანადგურებს.

ყვირილით შეიძლება ორთქლმავალსაც კი შეეგებროს. შიშნოლით გაწამებულმა ახალგაზრდა ფრთოსანმა მღვანემა ერთხელ კიდევ გაგზავნა შორს, ჯუჯგულბში, თავისი მზამადლი მუდარა, მაგარა დღეა ამ ძაბიწოდ არ მოსულა, და მახრბობელს წაწილების სუკი რომ არავენი მიაჩნთა, ბუღოსსულად იღრინებოდა. ტრტებისავე გაკეთებულად, გულის კისტენზე მიიწია და თავისი არაჩვეულებრივად მაგარი ბრჭყლებით ზედ ჩაიოცდა. ცდილობდა წონას წითობის შენარჩუნებას, ენერგიულად იქნებდა ხორციანს, თითქმის ჯერ კიდევ შუთუშვებულად ფრთებს. შუმებზე მოწყულად და თვარებზე ფუტის სიმძლავრედ ძირს ჩამოფრინდა, მაგრამ ეს უფრო ვარდნა იყო, ვიდრე გაფრენა.

ბარტყი ძლიერად დასკდა მიწას. სანამ ფეხებზე დადგომას მოახერხებდა, ორჯერ გადატარალა და მკვეთრი ყვირლით გამოხატა თავისი აღშფოთება და ბრახვი. ძალამ უმტყუნა, გულმკერდით მიწას დაეხვინა და ისეთი განსაკუთრებული მდგომარეობა მიიღო, როგორსაც შესვენებისას იღებენ ხოლმე ფრთოსანი მღვიწხები, — ორივე ფეხი უკან ჰქონდა გაბიშული და ფრთები კრუხებით გადაქმალა მიწაზე.

რამდენიმე ნისს შემდეგ ნამის ჭია შეამჩინა, რომელიც მის ახლოს მოიკვლინებოდა, მაგრამ არ ჩაუწინასრტა, თუმცა კი ძალიან ჰგავდა პატარა გველს. ფრთოსან მღვიწხს მხოლოდ ნამდვილი გველი დაამკაცროდებდა.

უცერად მან მიწაზე დაიხანა წყობილი, სადა ყვისფერი წოლი. გველი როდესაც გველმა თავი ასწია და კისერი წეს წაიჭრებდა, მისი მუცელი დია ცხოვერის აღმოჩენა. ეს გველი უღადად მომაკვიდინებელი იყო, კობრის წიწილი, ფრთოსან მღვიწხზე არც თუ სურავდა უფროსი.

ბარტყის სისწრაფე და მოღუფებულობა წამსვე გაქრა მთელ ტანი დედაძამ და მძაფრი ყვირილით ეცა თავის ძველისძველ მტერს. როდესაც იწვევინა რამდენიმე წუთის შემდეგ ამ ბრძოლის სტენას წაწყდა, მან დაიხანა, რომ ახალგაზრდა ფრთველი არაფრით არ ჩამოუვარდებოდა მიწრიდოდა. ფეხებზე დონივრად მდგარი, შიშნოლით გავეუფლო, იგი მამსე, უშუალო, გამოცდილი მებრძოლს წარმოადგენდა.

ფრთველმა გაიზარჯა. მან თავისი მტლარის ბრჭყლებით მოაგლეჯა თავი გველს და უშუალო გებრძოლად შექცა. ამასთანავე მისდგინდა ჩუმი ტბეფენი უახლოვდებოდა ფრთოსან მღვიწხს. მას მოაგონდა თავისი კობის ჯუჯგულბში და ის აუტანელი შიში, რომელსაც დამბობობით განიცდიდა ხოლმე. ფრთოსანი მღვიწხი მას არავითარ ყურადღებს არ აქცევდა.

მოზადირემ თიფი მიწაზე დაღო, ფრთხილად გადადგა წინ ნაბიჯი და ფრინველს ეცა, ხელობა გადააფარა. ფრინველი ქეოლდა, ახალგაზრდა ყარყატებით ფეხებსა სტემა და ახე უწყდა წინააღმდეგობას. ფრინველს თავისი მოკუტუქტუბული ნისკარტით ისევე იოლად შეეძლო მისთვის თითის მოკნეტვა, როგორც ქიკეფლის შუაზე გადაქრა. სანამ მოზადირემ ბადენი მის განხართვას და შეტყვის მოახერხებდა, არავითარ პირობაშია მიიღო.

ფრთოსანმა მღვიწხმა კოხში დაიწყო ცხოვრება. ფეხზე გრძობდა, საკამად მსხვილი, ნაკლის ჯაჭვი გაუტეფს ფრინველს. ეს ძალიან არ მოეწონა, მზამადლა ყვიროდა, მთელმა ძალიანთ ცდილობდა გათავისუფლებას და კინაღამ ფეხიც მოიგლეჯა. შემდეგ თანდათან გაუწყრდა და გაუხუტული მიწაზე წაშრწა. ზუსტდუნა, ბრახიანი ხსხათის გამო მას „ღრინა“ დაარქვას.

ღრინას კვება არც თუ ისე ოლი გამოდგა, ისევე როგორც ზომაპარკში ქიანველუბაშია, რომელიც ისე არ მიირთმევს საჭმელს, თუ ის გველია და ფრთით არა ჰგავს ქიანველუბებს, ფრთოსანი მღვიწხი პირს არ აკარებდა მოახლოვდებოდა, თევზს, ზეულებრივ ხორცს და გარკულ ფრინველს; მას მხოლოდ გველები უნდებოდა. როცა საცხები მოკლდებოდა, ხრინწიანი ხმით ყვიროდა, აქეთ-იქით ეტლებოდა.

მაღე გახდა, ძირწითლი დაავადებულ საცოდავ მამალს დედა სხვასა.

ერთხელ მისმა პატრონმა ჯუჯგულბიდან გზაზე გამოცოცხული პატარა შავი მახრბოლა გველი გადაუქულტა მანქანით, ღრინა გაახსენდა და მოკლული გველი თან წაწილდა. ფრთოსანი მღვიწხი ამ დროს „ისვენებდა“. პატრონი ალტრინადა გამოუდგინა მას და საუვარელი სახსუნავი გაუწრინდა. შავი გველის კული სახედინიეროდ ჯერ კიდევ მოძრაობდა.

„სებ-რაკი“ — ეს ნამდვილი საბრძოლო შეძახილი იყო. შემდეგ გრიალად დატრიალდა ფეხზე გამოხეული ძეგური მთავალი დაღრინა ცოფიანილით ეტყრა გველს. უნისკარტებდა, კლანჭებით გლეჯდა, მთელ ეწოში ათრედა, თუმცა გველი არავითარ საწინააღმდეგობას არ უწყდა. და როდესაც გველი უშვი ათავაულებელი ეცლო, ღრინამ თვალისდახამხამეში მან დახსენა. ამის შემდეგ ისეთ შმებდ, მოკლემკერდ მდგომარეობაში ჩაჯერდა, რომ პატრონი ხელში აყვანის ნებაც კი მისცა.

ღრინა, რასაკვირველია, ვერ მოშინაურდა. ამაზე ოცნებას ზედმეტი იყო! პატრონი ვერხსდროს ვერ ამჩნევდა თავის მიზრით მის ღრინავე კეთილ განწყობილებასაც იყო. მაგრამ დროთა განმავლობაში, მოკლული გველების მკვეთრი, რომლებიც მცველი ინდოელს რამდენიმე ანწა“ ყოველდღე მოპოქნადა, პატრონიმ ფრთოსან მღვიწხთან ცოტად თუ სურავდა ასატან ურთიერთობას მიადწია. ის ერთდღითი იყო ადამიანთა შორის, რომელსაც ღრინა ან ერჩობდა.

ზოგჯერ ღრინასთვის კალითი მოპყავალი შხამიანი გველით. ის მთა განსაკუთრებული სისხტებით კლავდა. პატრონი რამდენჯერმე იყო მოწყობ ახეთი ორბარბოძლისა და შედეგი ყოველთვის ძლიერ აღიღებდა. ღრინა კი გამომდებოდა თუ არა, ზანზად გამოშლითებოდა სილხა და ჩუშად წაიჩინებდა.

როდესაც ღრინა დაახლოებით ათი თვისა გახდა, მას ფრთები შეეჭრეს. ამ ახალგაზრდა ჩხულისთვის მაღე გაჩინდა საშუშო. პატრონმა იგი გლოაში ჩასვდა და მასთან ერთად მანქანით ზურწინადალში გემგზავდა; სადაც ამ რამდენიმე მის წინათ ტრავალი დატრიალდა; აღვილობრის მოსახმობლის სახლში კობას ნაქებისხვან მასხური მოკვდა; კობა თურქი რაღაც საიდუმლოებით შენაშინა შეპარულიყო და ახევე იღუმლად გაშქრალიყო.

პატრონმა ღრინა შიშნოლია, რათა უფრო გაავებოდა. შემდეგ მოსმართლეს გააკნო თავისი გვემა. იფახი დროებით სახლიდან უნდა აყრილიყო, სანამ აღმოჩნდებოდა და განადგურებულად არ იქნებოდა მასხურის მკველელი კობა.

შორეი დღეს ოთახებში სუსტი სინათლე დატოვეს. ღრინა აუშვეს, რომ თავისუფლად ეცლო. დანჯარათთან კაცო დარაჯობდა. კობრა სხვა გველებისაგან განსხვავებით სახდითრად ღამით გამოდის. ნავარუდვეი იყო, რომ მკველი ამდამაც და მოცხადებოდა და ღრინა მას სათანადო დასვენებდა.

ფრინველი გამოჩნტებულ იყო. მან ყველა ოთახი დაიარა, წარამარა მადიდეს ან კიდევ სხვა აფეხს ჩაჭკირდა ხოლმე ნისკარტს. შემდეგ იატაკზე წაშრწა და ჩათვლია.

მაღე წვეთი სუსტი ფარინი გაისმა. ქერქვეშ დაკიდებული ქალი შეინიჭა და წინ და უკან დაიწყო რბევა. უცებ მას ვამოეყო რაღაც ვაგუფილი, გრძობი ზონარი.

ათფუტბანი სამეფო კობრა თავისი ზუდიდან ჩამოიღოდა. როგორც მერისს წყნარად მიდინარე ნაკადული, ზანტად მოცურავდა ქვევით; საამზე ჩაიოცდა, შეტეო ნისხს, სწრავდა ჩამოკურდა მისი ხათიანი ზედაპირიდან შიშველ იატაკზე და სანამ ათრეული მკვეს გაემართა.

ჩხუშო თუ სუნმა ღრინა ფეხზე წამოახტუნა, იგი ვიანაბა. მერე კი, დინაბა მთ არა უზარმაზარი გველი, ელვის სისწრავით ეცა. მისმა საბრძოლო ყუფინმა მთელი სახლი დაუწრუა. სკამმა ბრავგინი მოადინა იატაკზე მასინ, როდესაც კობრა სწრავდა უკან მარჯვად მამაც მოწინააღმდეგის დასარტყმელად. მისი მბაქური კისერი ფოლადვითი დაძაბა.

•• ანა — ფულის ერთეული.

ბრქალებს ერთი მოქნევა, და ღრენია გვერდზე გახტა. კობრამ სასასხოდ დარტყმით მხოლოდ ორი დღემით ააციდნია. შემდეგ თავი მაღლა ასწია, აქეთ-იქით იქნედა, — ახალი დარტყმა უნდა მიეცინებინა ქარივით სწრაფი ფრთოსანისათვის, რომელიც არც ერთი წუთით არ წყვეტდა სიძულვილისა და დაცინვის გამოშხატველ საზარელ ყვირილს.

ფრინველი კიდე უფრო გაავებული ყვირილით შიშველ ეძებდა გველს, ცდილობდა მოქანავე კისრის ვიწრო ნაწილში ბრქალებით ჩაქიდებოდა, შეერილი ფრთების ფათქუნით ნახტომს აკეთებდა ხან წინ, ხან უკან, თავგზას უზნედა გველს, აპრზაებდა მას.

ორი წუთის შემდეგ მთელმა ეშომ იცოდა, რომ კობრა მოსისხლე მტერს შეება. ჩაის ჭურჭლიანი პატარა კარადა რახახით გადატრიალდა იატაკზე, კედლიდან სურათი მოწყდა. ხალხი სუნთქვაშეკრული უგდებდა ყურს, — ინდოეთის გველებიდან ყველაზე უფრო მომკვდინებელი გველი სამკვდრო-სასიცოცხლოდ ებრძოდა გვერ კიდეც პატარა ფრთოსან მღვიანს.

ღრენიას მთავარი დამცველი იარაღი სწრაფი მანევრირებაა. ყველა თბილისისლიანი ცხოველის მოსაკლავად, გარდა ღორისა და მარტორჩისა, კობრას ერთი წვეთი შხამი სავსებით საკმარისია.*

კობრა-გოლიათი მხოლოდ შვიდი დღეების სისქისა იყო, მაგრამ ფოლადივით მაგარი და ელვასავით სწრაფი; იგი მარჯველ იგერიებდა ფრთოსანს, რომელიც მას ბასრი ბრქალებით ზიანს აყენებდა; უგლეჯდა კანს, ერთხელ კი ნისკარტით კინადამ ორ ნაწილად გახლიჩა.

კობრა ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ ეძებდა, მაგრამ აი, გამარჯვებულმა ფრინველმა კობრას კისერში ხშამაღალი ყვირილით ღრმად ჩაასო ბასრი, უღმობელი ბრქალები. მძლავრი ნისკარტით დაუწყო მას გლეჯა და არავითარ ყურადღებას არ აქცევდა გველის კლავსას. დარტყმა დარტყმას მოსდევდა. ბოლოს ღრენიამ კობრას თავი და კისერი გვერდით გადაადგო, — ის მათ არასოდეს არ ჭამდა.

მაგრამ ამ დროს ჭერიდან მეორე გველი ჩამოცოცდა. მან ღრმად ჩაასო კბილები ფეხში მამაც ფრთოსან მღვიანს. ღრენია საზარელი ყვირილით უკან მოტრიალდა...

მეუ კარგა ხნის ამოსული იყო მთებზე, როდესაც თოვებითა და კეტებით შეიარაღებული ხალხი ფრთხილად შევიდა სახლში. ორი თავწავლეველი კობრა და მკვდარი ღრენია იატაკზე ეგლო...

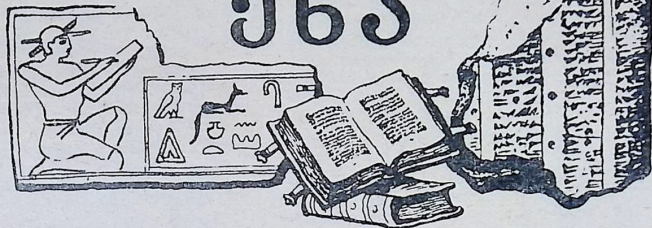
თარგმანი მანანა ქავთარაძემ.

* ღორი და მარტორჩა უვნებლნი რჩებიან ქონის სქელი ფენის გამო, რომელიც ანტიტოქსინებს შხამს.

ჩოგონი წარმოთქვა ენა

პოთაძე იმედი

ენის წარმოშობის საკითხით კაცობრიობა უხსოვარი დროიდან არის დაინტერესებული. როდეს და რა პირობებში გაჩნდა ენა, რით აიხსნება მსოფლიოს ენების სიმრავლე, თავდაპირველად რომელი ენა წაისახა, — აი კითხვები, რომლებიც ჯერ კიდევ უძველესი დროიდან აღეძრა ადამიანს.

მრავალი ხალხის ზეპირსიტყვიერებაში გავრეობით ათასნაირ ლეგენდასა და მითს ენის წარმოშობის შესახებ; ეს იმას მოწმობს, რომ ხალხი საუკუნეთა ხილრემში დაინტერესებულია ადამიანური მეტყველების დასაბამით, და ამ უძველესი ხალხური აზროვნების შედეგი აღბეჭდილია მრავალფეროვან ფოლკლორულ გადმოცემებში. გაცივნილი ზოგიერთი მათგანი.

ერთი წარმონაჩემი ზღაპარი მოგვითხრობს, რომ იყო ბრძენი ბერიაკი, რომელმაც წყლით სავსე ქვაბი ცეცხლზე დადგა, წყალი წამოდებდა და დაიწყო ჩუხჩუხი, სისინი და შიშინი. ამ დროს ბრძენმა მოიხსნა დედამიწის ხალხები და, ვინც წყლის ჩუხჩუხის დროს მოვიდა, იმ ხალხმა რაკრაკ ბგერებით დაიწყო ლაპარაკი, ვინც სისინის დროს — სისინა ბგერებით. ვინც შიშინის დროს — შიშინა ბგერებით. ესტორილები სიახლოვის გამო ყველაზე ადრე გამოცხადებულან ქვაბთან და ამიტომ ამიტყველებულან თვით ბრძენი ბერიაკაცს ენაზე.

ძველმა ბერძენებმა ასეთი გადმოცემა დაგიტოვეს უძველეს ხანაში ადამიანები მშვიდობიანად ცხოვრობდნენ ერთად, არც ქალაქები ჰქონდათ, არც კანონები, ან რაიმე წეს-წყობილება; ლაპარაკობდნენ საერთო ენით და ვერაზილებოდნენ ერთ ლმერთს — ზეგის. დროთა განმავლობაში პერმეხმა სხვადასხვა კილოვანი გაიანია და კაცობრიობა დაიყო ხალხებად. ენათა სიმრავლე ამით აიხსნებაო, გვეუბნება ეს ბერძნული ლეგენდა.

გავრცელებულია აგრეთვე ერთი ალათაური ლეგენდა, რომელიც გვაუწყებს, რომ უხსოვარ დროს ალათაელებს ჰქონდათ დედამიწის ზურგზე ერთადერთი სიბრძნის ენა. ალათაელები შემთავარ ცხოვრებას ეწეოდნენ. ერთხელ კოკისპირული წვიმა მოსულა და ცხენზე ავიდებული იდლი წიენი სულ დასვლდებოდა. მეორე დღით, კაშკაშა მზეზე გაუფრენიათ ეს წიენი გასპირობად. ერთი თეთრი ძროხა მიპარულა და წიენი დაუღეძია. ამის შედეგად ისინი სხვადასხვა ენაზე ალაპარაკებულან, თეთრი ძროხა კი ალათაელებს დღემდის ისტყლებით. მასხასააძემ, დღევანდელი ნაირ-

ნაირი ენების სათავე თურმე ალათაური ენა ყოფილა (ალათაური თურქული მოდგმის ენა).

ენის წარმოშობის თაობაზე ლაპარაკია „იბილიაშიც“ (დაწერილია პირველ ათასწლეულში ჩვენ ერამდე), იქ, სადაც მოთხრობილია სამყაროს გაჩენის ამბები. საგენების სახელები ადამს ლმერთმა ამცნიაო, ვკითხულობთ „იბილიაში“. ამ წიენის მეორე ნაწილში კი ვხვდებით, რომ, როცა პირველი ადამიანი გაჩნდა, ღმერთმა აჩენა მას ყველა არსება და სავანი, ხოლო ადამიანმა მათ სახელები გამოუგონა. „იბილიის“ გვიანდელი „მკვლევარები“ ძიებდნენ იმ ენას, რომელზედც ადამი ალაპარაკებულა. ეს თავდაპირველი ენა ებრაულიაო, დაასკვნეს. ზოგი ავტორი იმასაც ამტკიცებდა, რომ ადამის პირველი ენა მასკური იყო, ზოგიც ფერობდა, ადამი და ევა სამოთხეში საუბრობდნენ სპარსულად, გველი კი, რომელმაც შეაცდინა ადამი დე ევა — არაბულად, ხოლო გაბრიელ შთავაძინებოდა მათ თურქულად ელაპარაკებოდა. ამოჩნდა ისეთი კტუის კოლოფიც, რომელიც ირწმუნებოდა: ღმერთი ადამიანს მიმართავდა შედურად, ადამი უპასუხებდა დაწურად, ხოლო გველი ევას ელაპარაკებოდა ფრანგულად.

რით აიხსნება ენათა სიმრავლე? ენის დვთაბრივი წარმოშობის თეორია ამჟამე ასეთ პასუხს იძლევა: „ადამიანებს თურმე ცხელი უწყვეტიათ აუთო მახილნის გოდლო, ესე იგი ისეთი მაგალი შენობა, რომელიც ცას საწვდებოდა. ღმერთს ამ განწარახვისათვის ხელი შეუწოდა: კოშკის მშენებელი ადამიანებისთვის ენა უბრევია, ერთმანეთისა რომ არაფერი გაეგოთ, ისინი სხვადასხვა ენაზე აულაპარაკებია. კოშკის მშენებლობა, ამგვარად, ჩაფუჭულა. შეზღვევ ეს ადამიანები, ღმერთისავე სურვილით, დედამიწის ზურგზე გაიფანტნენ და, ასე ამრიგად, სათავე დაედო მრავალენიანობას.

გვიადო ენის წარმოქმნის შემოსტენსებელი გულმბრეყილი ასნა აღარ აკმაყოფილებდა ადამიანს. ამიტომ რელიგიამ ასეთი თვალსაზრისი შემოგვთავაზა: ღმერთს ენა კი არ შეუქმნია, არამედ ადამიანი მეტყველების უნარით დააჯილდოვაო. აქედ ენის გაჩენის საფუძვლად დვთაბრივი საწყისია აღიარებულა.

საუბრაღებლობა, აგრეთვე, შემდეგი გადმოცემა. ბერძენი ისტორიკოსი ჰეროდოტე ამბობს, რომ ეგვიპტის ფარაონი ფსამეტიქი (მეექვსე საუკუნე ჩვენ წელთაღრიცხვამდე) ძალიან დაინტერესებულია ენის წარმოშობის საკითხით. მას ასეთი ცდა მოუხდებოდა: გაეცილა განკარგულება, რათა კარ-

ჩაკეთდა აღწერათ ორი ბავშვი ისე, რომ მათ ადამიანის ღმერთი არ გავიწიოთ. ეს ბავშვები მათ დასაბრუნებულად და პირველი სიტყვა, რომელიც მათ დასვლენიათ, ყოფილა „იესუსი“. ფარაონის ბრძანებით, დაუწყიათ იმის დაპირებვა, თუ სადურია ეს სიტყვა და რა ნიშნავს. დადასტურებულა, რომ ბეკუს პურს ნიშნავს ფრანგული ენაზე. მამ ფრანგილი ყოფილა უძველესი ხანა, რომელშიც ადამიანი, ალბათ კარგულად, დაუსწავს ევგვიპტის ფარაონს. ესეც ძველი ლეგენდაა, შექმნილი 2.600 წლის წინათ.

ჩვენ გვაკვირბთ ენის წარმოშობის თაობაზე შექმნილ ფილოსოფიულ და მიზნობრივ წინადადებას და ლეგენდებს, რომელიც შექმნილია ბრძანებით არაფრის აქვთ საერთო. ეს ცნობები საინტერესოა მხოლოდ იმიტად, რამდენადაც განსხვავდებიან უძველეს სახლურ წარმოდგენებს ჩვენთვის საინტერესო საკითხის გარშემო.

როდის დიხვები წარმოშობის საკითხი მეცნიერებაში? პირველი ბერძენი ფილოსოფოსები იყვნენ, რომლებიც დაიწესდნენ ამ კითხვით და ცდილობდნენ დამაკმაყოფილებელი პასუხი გაეცათ მისთვის. ეს იყო მესელი სასუქე-წელი ჩვენ წელთაღრიცხვამდე, ესე იგი 2.600 წლის წინათ.

ენის საკითხებს ბერძენი ფილოსოფოსები აყენებდნენ აზროვნების სათაბთან დაკავშირებით. სახელმძღვანელო, მათი მიზანი იყო გაეკვირვებინათ: რა დამოკიდებულება არსებობს სავანასა და მის სახელს შორის, ესე იგი როგორ დარქვა სავანას ესა თუ ის სახელი? სავანის ბუნებიდან გამომდინარეობს მისი სახელი, თუ ადამიანები შეთანხმდნენ — ამა და ამ სავანებს ეს და ეს სახელი დაეარქვათო. განსაკუთრებით ადგილებდათ ეხ საკითხი ძველ საბერძნეთში შექვემდებარების (არტაროის) მასწავლებლებს, რომლებსაც სოფიტებს ეძახდნენ. სოფიტების მამამთავარი იყო პროტაგორა, რომელმაც შეკითხვა დააყენა შემოსხმენებელი კითხვა. ატყდა სოფიტებს შორის ცხარე დავა, რის შედეგადაც ორი მიმართულება გამოიშვა: ერთიანი ამტკიცებდნენ — სავანის სახელი მისმა ბუნებამ განსაზღვრაო, მეორენი ირწმუნებოდნენ — სავანის სახელი ადამიანთა შეთანხმება-დადგენილებების, ადამიანთა ნება-სურვილის შედეგიაო.

თუ სავანა სახელი მისი ბუნების შესაბამისად დარქვა, მაშინ როგორ მოხდა, რომ სხვადასხვა ენაში ერთსა და იმავე სავანს სხვადასხვა სახელი ჰქვია? — ასე აკრიტიკებდნენ პირველ თეორიას. პასუხი ასეთი იყო: ბერძნული ენის გარდა, სხვა ენები სრულფასოვანი ენები ხომ არ არიან, ისინი ბარბაროსთა ენებია და რა ანგარიშგასაწევია მათი ჩვენებებიო.

ჩვენ ვხედავთ, რა უსუსურია ეს მოსაზრება. სამაგეროდ, ამ თეორიის მომხრენი მთორე თეორიას ასე აკრიტიკებდნენ: თუ სავანის სახელი შედეგია შეთანხმებისა, ადამიანთა ნება-სურვილისა, მაშინ, კეთილ-ინებელი და, წარაჩინა უტყველო სავანს სახელი, ხომ შეუძლებელია ესა თუ ის სიტყვა თქვენს ნებაზე შეცვალოთ!

ძველი დროის უდიდესმა მატერიალისტმა დემოკრიტმა საკუთრივ მოსაზრებები გამოთქვა ჩვენთვის სინტერესო საკითხზე. ის ამბობდა: ნიშნო ხომ უნდაა ომონიემები და სინონიმები. სავანს რომ თავისი ბუნების მიხედვით ერქვა სახელი, მაშინ როგორ ატყნათ, რომ ერთი სიტყვა სულ სხვადასხვა სავანს აღნიშნავს (ომონიმები), ანდა ერთსა და იმავე სავანს სხვადასხვა სახელი ატყნო (სინონიმები). ამავე დროს, არცთუ უცვლელა სავანს აქვს სახელი!

არსებობს მეტყველების წარმოშობის სხვა თეორიებიც. ესენია: წამოძახილების თეორია (შორისდებულთა თეორია), ხმის მიზნებით თეორია, „შრობითი წამოძახილების“ თეორია და სხვა.

შორისდებულთა თეორიის წარმომადგენლები ფიქრობდნენ, რომ თავდაპირველი სიტყვები უნებლოდ წამოძახილებია, რომლებიც გამოიწვეული იყო ვიღაცის ადამიანების ძლიერი ტკივილით, შიშით, აღტაცებით ან სხვა ძლიერი განდობით. ესე იგი ენას სათავე დაეო ინსტიტუტური წამო-

ძახილებისაგან. ეს წამოძახილები „შორისდებულთა“ სიტყვები შედგებიან სიტყვების შექმნისათვის. მისთვის ეს სიტყვა თან დაერქვა ალწესს ერთ დიდ გავრცელებას: წამოძახილები მათი გამოიწვევა გარშემოებს, ვეძებტების სახელით კი არ არის, არამედ მათს უშუალოდ გამოხატულებას წარმოადგენენ; ასეთი წამოძახილებიდან სავანების სახელიც შედგება მანძილით.

ხმის მიზნებით თეორია გვეუბნება, რომ თავდაპირველი სიტყვები ხმისმიზნებითი სიტყვებია. სავანს დარქვა სახელი იმის მიხედვით, თუ რა ხმას გამოცემს იგი, ესე იგი სახელი სავანის ხმის მიზანია. მაგალითად, ერთი ფრენილი „ჰუ-ჰუ-ჰუ“ იძახის და ამიტომ დარქვა მას „ჰუ-ჰუ-ჰუ“. მასწავლებელს, ესე იგი „ჰუ-ჰუ-ჰუ“ მიზანია ამ სიტყვით გამოხატული ფრენილის ხმისა. ამ თეორიის დამცველი გერმანელი ფილოსოფოსი ლაობინიკი ამბობდა, რომ „ბევრა ვაძრუ. გვეცემს ძლიერ მოძრაობას და იმით გამოიწვევს მხარის „ილ“ გადმოცემვას უფრო წუნარ, წინარა წინარს და სხვა.

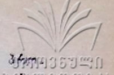
არც ეს თეორია მისაღებია. საქმე ისაა, რომ, მართალია, ენებში არსებობს ხმისმიზნებითი სიტყვები (მაგალითად, „ხეხილი“ და სხვა); მაგრამ ასეთი სიტყვების რიცხვი უაღრესად მცირეა. მეორე მხრით, განა ყოველი სავანი გამოცემს მისი ხმის მიხედვით, კონკრეტული სავანი გამოცემს რაიმე ხმას, მაგრამ რა ხმას გამოცემს ეს სახელიც (განყენებულთა) ცნებები: სიყვარული, შიშობა, სიცოცხლე, რბე-ნა და სხვა. ესეც არ იყო, ხმის მიზნებითი თეორია ვერ გვიასხუტავს კითხვებზე: რატომღაც, რომ ერთსა და იმავე ენა სავანს სხვადასხვა ენაში სხვადასხვა სახელიწოდება აქვს; თუ სავანის მიერ ხმის გამოცემასა დაპარაკი, მაშინ ეს ხმა ყველა ენაში ერთნაირად უნდა იყოს სახელით. ისიც უნდა ითქვას, რომ ხმის მიზნებისათვის აუცილებელია სახელიცელი აპარატი დიდად განვითარებული იყოს, — პირველიფილოსოფა ადამიანის ვერც კიდევ განვითარებულ სამეტყველო ორგანოებს ამის მიღწევა არ შეუძლია.

არსებობდა აგრეთვე „შრობითი წამოძახილების“ თეორია, რომელიც წარმოშობა მე-19 საუკუნეში. ენა აღმოცენდა წამოძახილებისაგან, რომლებიც თანახმად კლემენტარულ შრომას, შრომითს პარობებსო, გვეუბნებინან ამ თეორიის მესტყველები. მაგრამ მათ ვაწუღდებოთ, რომ ეს „შრობითი წამოძახილება“ მხოლოდ და მხოლოდ შრომის ორგანიზაციის საშუალებაა, ისინი კი არ აღნიშნავენ რაიმეს, არამედ წარმოადგენენ გარყვნილ, ტექნიკურ საშუალებას კლემენტარულ შრომის დროს.

თავისი შეხედულება ჰქონდა ენის წარმოშობის თაობაზე ნიკო მარს. ის ფიქრობდა, რომ ადამიანისთვის დარქვებოდა ხეების ენა, რომელსაც ენებრივობა უნებ-მიმიკა, ესე იგი პირველყოფილი ადამიანის ხელისა და ხმის სუნების მოძრაობის საშუალებით „ილბარაკობდა“. ბგერითი ენა, რომელსაც ჩვენ ამჟამად ვიყენებთ, შეიქმნა გამოიწვევლია. ამასთანვე, მარსის აზრით, ბგერითი ენის დანიშნულებაა ჩანასახში ურთიერთგაგებინების საშუალება არ იყო; ბგერითი წამოძახილები იმითავე მიხედვის წრეში წარმოიქმნა და მათი დანიშნულებაა იყო ხელი შეეწყოს კლემენტარულ შრომით პრეკლამაციების, საურთიერო საშუალებად ისეც ხელის ენა იყო გამოიყენებულიო.

ეს თვალსაზრისიც დღესაუთუბელია. შეუძლებელია ვიფიქრობოთ, რომ ათუთელი ათასი წლების განმავლობაში კლემენტარობას გამოიყენებინან მხოლოდ უნებლები. სხვებს რომ თავი დაეანებოთ, განა ხინწელში ან შორ მანძილზე ასეთი „ენა“ თავის დანიშნულებას შესარტყლებად ვარდა ამის, მცდარია შეხედულება, თითქმის ბგერითი ენა თავდაპირველად არ იყო ურთიერთობის საშუალება. ჩვენ ვიცით, რომ ენა ადამიანთა ურთიერთგაგებინების აარაღია, და ესა ენის არსებითი ფუნქცია.

როგორც ვხედავთ, ენის წარმოშობის არც ერთი შემოხმუნებული თეორია არ არის მეცნიერულად სწორი.

ენის წარმოშობის საკითხს მეცნიერულ ნიადაგზე აყენებს მხოლოდ მარქსისტული ენათმეცნიერება.

ვიღერ ვაგვენობადეთ მარქსისტულ მოძღვრებას ჩვენთვის საინტერესო პრობლემის შესახებ, საჭიროა გავარსკოთ: როგორ უნდა გვეხმოდეს ენის წარმოშობის საკითხი, ესე იგი, სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, რის უნდა მოვკლედით ჩვენ ამ საკითხის კვლევა-ძიებიდან?

ჯერ-ერთი, ერთმანეთისაგან მკაცრად უნდა განვსხვავოთ ორი საკითხი: ცალკეული ენების წარმოშობა და საერთოდ ენის წარმოშობა: სულ სხვადა ვიკლიოთ დღედღელობით, დე-დამირის ზურგზე გავრცელებული რომელიმე ენის ისტორია და სულ სხვა — ადამიანური შექცევების გენეზის და-ვადიწით. ეს სახეებით გასახვება: პირველი შემთხვევაში ჩვენ საქმე გვაქვს რეალურად არსებულ ენებთან, რომელთაც სრულიად გარკვეული ფონეტიკური, მორფოლოგიური, სინ-ტაქსური და სხვა მახვენილებით აქვთ. ამ ენების დიდ-დელი რამდენიმე ათასი წლის ისტორია შეიძლება ჰქონ-დეთ. — მეტყველების წარმოქმნის დღედან კი, სულ მცირე, რამდენიმე ასეული ათასი წელია გასული. კაცობრიობა დე-დამირის ზურგზე დაახლოებით 1 მილიონი წლია არსებობს. ენა წარმოიშვა რამდენიმე ასეული ათასი წლის წინათ პირ-ველ ჯგოფურ ადამიანურ კოლექტივთან ერთად, თან-მდრეკედ ადამიანი ჩამოყალიბდა დაახლოებით 50 ათასი წლის წინათ.

„პირველყოფილი ენის“ არავითარი მახალა ჩვენ არა გვაქვს. მეცნიერების დარგები — არქეოლოგია და ანთროპო-ლოგია მიწაში ძებნენ პირველყოფილი ადამიანის ძვლებს, თ-ვის ქაღალბს, იმდროინდელი მატერიალური კულტურის ძეგ-ლებს, მაგრამ მათ არ შეუძლიათ გათხრების შედეგად აღმო-წერიწონ პირველყოფილი ენა, რომელიც არ არის აღბეჭდილი წერილობით ძეგლებში. მიწაში აღმოჩენილი წერილო-ბითი ძეგლები ყოველ განვითარებული ადამიანის ნაყოფია (რაც მათ წერა შეეძლებათ) და, ამდენად, არ შეიძლება მი-ვიწინოთ „პირველყოფილი ენა“.

ეჭვს დღედანდელ მფილოლოში არსებული ყველაზე ძვე-ლი გრამატიკული წყობისა და ლექსიკის მქონე ენები, ისევე როგორც ძველ წერილობით ძეგლებში აღბეჭდილი ენების სტრუქტურა გამოდგის ენის თავდაპირველი ბუნების გამო-სარკვევად? საქმე ისაა, რომ ეს ყურალაზე ძვილი ენებზე ისე დაცემული არაა მეტყველების წარმოშობის ეპო-ქას, რომ მათი საშუალებით შეუძლებლია „პირველყოფილი ენის“ აღდგენა. პირველყოფილი ენის საბოლოოდ გაქრნე. ყვილა, ჩიენთაის მისაწოდში ენა საგრამონო სახეკლოდო-ბისა და განვითარების შეიღავია. ადამიანური მეტყველების პირველდელი რეალური ნიშნები რომ დაუქარავს.

მაშ რის უნდა ველოდით ენის წარმოშობის კვლევა-ძიე-ბიდან?

უნდა გარკვევს ის პირობები, რომლებშიაც პირველყო-ფილმა ადამიანმა ენა აიდგა. რა პირობებში შეიძლებოდა წარმოშობილოდ ენა, — აი საკითხი, რომელიც შეუძლია დააწყვიტოს მეცნიერებმა.

ფრიდრიხს ენგელსი თავის გამოკვლევაში „შრომის როლი მიწიწის აღმიაწად გარდგეკმის პროცესში“ ვგვუბნება: ადამიანი იმით განსხვავდება ცხოველისაგან, რომ იგი შრო-მის იარაღს აწზადებს, შრომის იარაღის მეტყველი ცხოვე-ლისა: შრომის განვითარება ხელს უწყობდა სასოვადობის

წვერების ურთიერთ შეკავშირებას, ჩამოყალიბების პროცესში მყოფი ადამიანები იქამდე მივიდნენ, რომ მათ მანეთისათვის რაღაც უნდა ეთქვათ“. მაშასადამე, ენა წერ-მიოშვა შრომის პროცესში, შრომასთან ერთად, იგერა შრომა, ხოლო მის შემდეგ და მერე კი მასთან ერთად — ენა, აი ის ორი ყველაზე უფრო არსებითი სტიპული, რომელთა შეკავშირებითაც მიწიწის ტვინი თანდათან იქცა ად-ამიანის ტვინიდა? ამბობს ფრიდრიხს ენგელსი. აქედან ისიც გამოდინარებობს, რომ ენა თავიდანვე ურთიერთობის საშუ-ალება იყო.

მარქსიზმი გვასწავლის, რომ ენა ისევე ძველია, როგორც აზროვნება. ენასა და აზროვნებას შორის მჭიდრო კავშირია, „ენა აზრის უშუალო სინამდვილეა“ (მარქსი). ამგვარად, ადამიანის ჩამოყალიბების პროცესს განსაზღვრავს სამი მო-მენტია: შრომა (იარაღის კეთება) — აზროვნება — მეტყველება. ამათგან პირველდელი და განსაზღვრელია შრომა.

რა სახისა იყო პირვანდელი ენა? ენგელსი გარკვევით გვე-უბნება, რომ „პირველყოფილი ენა“ ბგერითი იყო და არა უესტ-შიმიისა. ოღონდ პირველყოფილი ადამიანის ხორბი და სხვა სამეტყველო ორგანოები განვითარებული იყო, ამი-ტომ დაწაწვერებულ ბგერების წარმოქმნა შეუძლებელი იყო. ათეული ათასი წლები გავიდა მას შემდეგ, რაც ადა-მიანს ხორბი და პირის ღრუ იმდენად გარდგეკმნა, გავსო-თარდა, რომ მან შეძლო დაწაწვერებულ ბგერების წერ-მოქება.

რას ნიშნავს დაწაწვერებული და დაწაწვერებელი ბგე-რები? დაწაწვერებულ ბგერებს მეტყველება, რადგანაც სი-ტყუები შეიცავს ცალკეულ, გამოკეცილ, მკაფიოდ წარმო-თქმულ ბგერებს. მაგალითად, სიტყვაში „ბაბი“ ოთხი ბგე-რიაა (ბ, ა, ბ, ი), მაშასადამე, ეს სიტყვა დაწვერდება ცალ-კეულ ბგერებად. ამ მდგომარეობადადის რომ მივიღწია ენას, ესე იგი დაწაწვერებულ ბგერეზე გამოყუშვევინა, ძალიან დიდი დრო იყო საჭირო; ამას სჭირდებოდა ჩვენი სამეტყვე-ლო ორგანოების (ხორბის, პირის ღრუს, ენის, კბილების, ხა-სის...) ფიზიოლოგიური განვითარება. „პირველყოფილი სი-ტყუები“, ცხადია, დაწაწვერებული ბგერებისაგან არ შედგე-ბოდა. ეს იყო დაწაწვერებული სიტყუები, აუარება ცალ-კეული ბგერის შერწყმა. ისე უნდა დავხსინოთ, რომ „პირ-ველყოფილი სიტყუები“ არც შეიძლება ჩაითვალოს სი-ტყუებად დღედანდელი გავებით; ეს იყო ბგერათა კომპლექ-სები, რომლებიც, მართალია, მოვადგონდნენ სიტყუებს, მაგრამ მნიშვნელობა ჰქონდათ არა ერთი სიტყუისა, არამედ მთელი წინადადებისა. მას პირვანდელი „სიტყვა“ მთელი წინადადება იყო. ასეთი „სიტყვა“ შეიძლება შეუღდარო ერთი წლის ბავშვის წამოხატვაში, რომელიც რაღაც გაურ-კევილი ბგერებისაგან შედგება, მაგრამ დღედან იციბ, რომ ენა ნიშნავს: „ხეღმის ამიყვანე“, ან კიდევ სხვანაირი წამო-ძახილი სხვას ნიშნავს, ვთქვათ, „ყუალი დამაღვიენე“-ს. და ასე შემდეგ. იმ ძველ ეპოქაში, ცხადია, არ იყო გარჩევა წყნისა სახელისაგან, როგორც ეს თანამედროვე ენაში გვაქვს. მაშინ არც ზნა იყო. არც სახელი. იგი მხოლოდ ბგერათა კომპლექსები, რომელთაც თავთავისი დანიშნულება ჰქონდათ. ასეთი მეტყველების წარმოშობის ძირითადი საკითხებია. თუ რა გზით წარმოიშობა შეიღდგომ და შეღდგომ ენის განვითარება, ამზე სხვა დროს ვისაუბროთ.

ტექნიკის სამყაროში

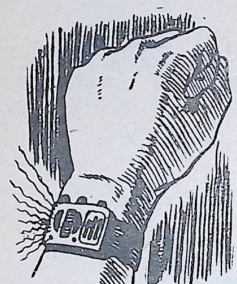
ელექტროენერგია რადიოტალღებისაბან

დღეს აღრავის აკვირებს მცირე მოცულობის ეგერტოლდებელი, „ჯობის“ რადიომიმდები, რომელიც არაფრით ჩამოუვარდება კარგად ცნობილ რადიომიმდებელს „მოსკვიჩს“.

რადიო-ლამპების შემდგომმა გაუმჯობესებმა-გამარტებამ, შესაძლებელი გახადა რადიომიმდების კიდევ მეტად შემცირება.

ვახსენათ ეს უჩვეულო რადიომიმდები. მასშინე თვალეში გვიცხმა, რომ მას ბატარეა — ელექტროენერგიის წყარო არ გააჩნია.

რადიომიმდები ბატარეის გარეშე? მაშ სადან იდებს იგი ენერჯის? მაგის რადიომიმდებში ბატარა ანტენა, შინაბურული რადიოლამპები და სპეციალური დანიშნულების ორიოდე უმარტებები მექანიზმია. სწორად მათი საშუალებით ხდება „სასწული“. რადიომიმდებისათვის საჭირო ელექტროენერჯის ისინი თვით რადიოტალღებისაგან დებულობენ.

ავტომაობილი საზის ბარემე

ამერიკის ერთ-ერთმა ქარხანამ გამოუშვა ავტომატანა, რომელსაც არ გააჩნია არც საბე, არც პედალი. მანქანის მართვა დამაჩარის მსგავსი სახელურიით სწარმოებს. დამცემზე თითის დაჭერით ხდება მოტორის ამუშავება. სახელურის წინ გადაწევიტ მანქანა მოძრაობას იწყებს. რაც უფრო წინ გადაწევა სახელური, მით უფრო მატილდის სისწრაფე. სიჩქარის მომატებას, დაკლებას, საწვავის მიწოდებას და საერთოდ ყველა მექანიკურ პროცესს მძღოლის დაუხმარებლად „ჰეკვიანი“ ავტომატი აწარმოებს. მოძრაობის დროს მძღოლს მხოლოდ ერთი ხელი ექვს დაკავებული, რომლითაც იგი სახელურის საჭირო მიმართულებით ამოძრავებს. თუ მარჯვნივ მოხვევა საჭირო — სა-

ხელურს მარჯვნივ გადასწევს, თუ მარცხნივ — მარცხნივ. დამუხრუქებისათვის კი სახელური უკან უნდა გადაიწვიოს. ყველა ეს მოძრაობა სახელებით მუხრბრეია, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე ხდება და ამიტომ მართვის სწავლა სულ რამოდენიმე წუთში შეიძლება.

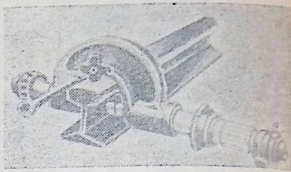
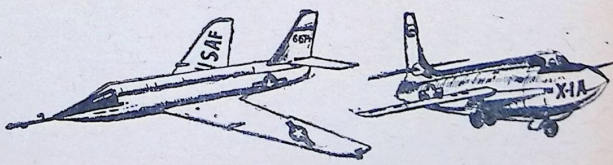

ახალი ხელსაწყო

რკინიგზის რელსი დიდი ღაცირთვის გამო დროთა განმავლობაში ცვდება, ვინადემა, ამიტომ ხშირ რემონტსა და განახლებას მოითხოვს. რკინიგზის შეკეთების დროს აუცილებელია შრომატევადი სამუშაოს შესრულება — რელსების ერთმანეთზე გადაბმა, რისთვისაც ტელსის თავში რამდენიმე რგოლის გამოჭრა საჭირო. ეს სამუშაო ექამდე ხელით, ჩვეულებრივი უროსა და სატხის საშუალებით სრულდებოდა, დიდი ენერჯის დახარჯვას მოითხოვდა და თანაც თითოეული რგოლის გამოჭრას ორი-სამი საათი სჭირდებოდა.

საბჭოთა ინჟინრებმა შექმნეს ახალი ხელსაწყო, რომელიც ამ სამუშაოს ძალზე სწრაფად და ენერჯის დაუხარჯავად, — ერთ წუთში ასრულებს. აი, ისიც ზემოთ, სურათზე, თქვენ ხედავთ ლულას, რომელიც რელსზეა მიბმებული, ლულაში სპეციალურ ხვანას ათავსებენ. გაისის სროლის ხმა და რკინის რელსი გახვრებოლია.

ადვილი წარმოსადგენა რამდენად აადვილებს ეს ახალი გამოგონება რკინიგზის შეკეთებას, რამდენ დროსა და მუშაზღობის ეკონომიას მისცემს იგი ქვეყნას.

2.656 კილომეტრი სააზრო

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ქალაქ ბოვალოს საავიაციო ქარხანაში ააგეს ახალი რეაქტიული თვითმფრინავი ბელ X-2, რომლის სასწრაფე ორჯერ აღემატება ბერის სისწრაფეს.

ახალი თვითმფრინავი ურთულესი ხელსაწყოებით აღჭურვილი მფრინავი ლაბორატორიაა, იგი სტრატოსფეროში საფრენად არის განკუთვნილი. მიუხედავად იმისა, რომ ამ თვითმფრინავს შეუძლია ჩვეულებრივი თვითმფრინავების მსგავსად მიწიდან აფრენა, იგი დიდ სიმაღლეზე — 7.500 მეტრზე — სხვა თვითმფრინავით ააქეთ და მხოლოდ შედეგ იწყებს საქუთარი ძრავებით ფრენას.

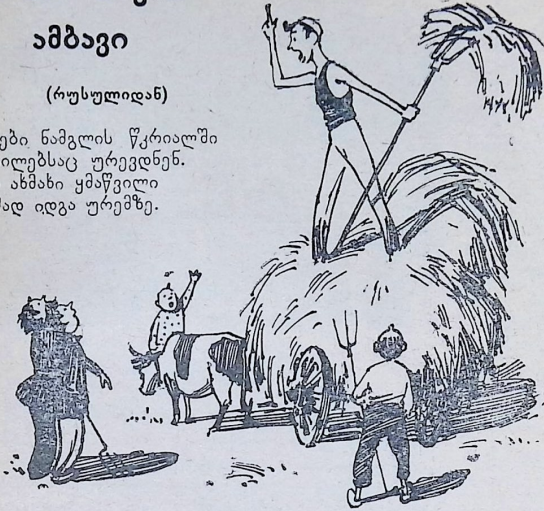
ბელ X-2 2.656 კილომეტრის სისწრაფეს ავითარებს საათში. ასეთი სისწრაფის გამო მსუბუქი შენადლობები — ალუმინი, სპილენძი და სხვა, რომელიც ჩვეულებრივი თვითმფრინავებს ასაგებად იყენებენ, გამოუსადეგარია, რადგან ეს მეტალები დიდ ტემპერატურას ვერ უძლებენ — ლებენიან. ამიტომ ამ თვითმფრინავის ასაგებად გამოყენებული იქნა უთანაგავი ფოლიდი აგრეთვე ნიკელისა და სპილენძის ძალზე მტკიცე შენადლობი. მფრინავის კაბინა იზოლირებულია და ცეცხლამძლე მინით გერმეტულად არის დაბურული. ეს მინა 500 გრადუსამდე ტემპერატურას უძლებს და მფრინავს წინა ინფრარითული სხივებისაგან, წინის შემცირების მიზნით თვითმფრინავს შესააკცი თვლების ნაცვლად ექვსადერთი პატარა თხილამური აქვს.

ვარაუდობენ, რომ ბელ X-2 27 კილომეტრის სიმაღლეზე შესძლებს აფრენას.

ახმახი ბიჭის ამბავი

(რუსულიდან)

გლეხები ნამგლის წყრიალში
შეახილევსაც ურევდნენ.
ერთი ახმახი ყმაწვილი
თამამად იდგა ურემზე.

ბიჭები თივას აწვდიდნენ,
დატრიალებდნენ გუნდებად.
შენიშნეს: თივას ყმაწვილი
სულ ცალ მხარეზე უდებდა:

— სომ გადბრუნდა ურემი,
გადასაწოლად დახრილა!

— ჭკუის სწავლებას მოეშვით,
ყველაფერი ვნებდავ მაღლიდან!

დაუცაცხანა ახმახმა
გაბრაზებული გუნებით,
თივის ნებაზე დაულო
და წაიყვანა ურემი.

ხარებმა უღლის სიძიმით
თაყვები დაბლა დახარეს —

და უტახებდალ ურემი
გადაყირავდა ცალმხარეს.

ყმაწვილი შიშმა შეიპყრო —
ძირს მოადინა ბრახვანი.
— მაღლიდან ყველაფერი ჩანს
ისმოდა სიცოცხლისხარი.

— ამერიდან იცოდევ, —
ზოგად პირდაპირ ახლიდა, —
დაბლიდან უფრო კარგად ჩანს
ხანდახან,
ვიდრე მაღლიდან!

ბერაკ გომეზაშვილი

საინტერესო თემაზე

ფოსტის ისტორიიდან

შოკრეკებით ცნობების გავრე-
ნა უძველესი დროიდანაა ცნობი-
ლი. ძველი ეგვიპტის ძველნი
ინსაგენ ფარაონთა საფოსტო
შოკრეკების გამოსახულებებს.
ძველ საბერძნეთში შოკრეკები
დიდი პატრიარქებით სარგებლო-
ბდნენ. ჰეროლოტე იგონებს ვინმე
ვილოპიუსს, რომელსაც დღევანდის
განმავლობაში შეეძლო 1200 სა-
ფოსტური, ანუ 200 კილომეტრი
მანძილი გაერბინა.

მარკო პოლოს ცნობით, ესტა-
ფეტური ფოსტა კარგად იყო
მოწყობილი ჩინეთში. XIII საუ-
კუნეში ყველა დიდ გზაზე მგზავე-
რებისათვის იდგა სადგურები სა-
ფოსტო სახლებითა და შემცველ-
ლი ცხენებით. სადგურები ერ-
თმანეთისაგან დაცილებული იყო
25—30 მილით. მათ ზორის მღე-
ბარობდა სოფლები, სადაც შოკ-
რეკები ჩერდებოდნენ ხოლმე.

ყველი მობრუნალი, მხოლოდ სამ
მილს გაიბრუნდა. ძისანი ქაშაბზე
მიმხული პატარა ზარების რეკვით
ბაყაბრებდნენ მცველს, რამ ს-
ჭირო იყო მომზადება ესტაფეტის
მისაღებად. ასეთი საშუალებით,
აღნიშნავდა მარკო პოლო, მიფე
ცნობებს ერთი დღე-ღამის გან-
მავლობაში ლებულუნდა, წვეუ-
ლებრივი გზით კი მიიღებდა არა
უადრეს ათი დღისა.

ჯერ კიდევ გასული საუკუნის
პირველ ნახევარში საფოსტო
მომსახურების ღირებულება ყვე-
ლა ქვეყანაში დამოკიდებული
იყო მანძილზე და მეტად ძვირი
ჯდებოდა. მოსახლობისათვის
ფოსტის მიტანის საშუალება პრა-
კტიული იყო. ასე მაგალითად,
ესპანეთის მთიან გზებზე ფოსტა
გადაჰქონდათ გორბუმბეშული
დილივანებით, ხოლო საფრანგე-
თის ჰიობთან ადგილებში ფოსტა-
ლიონებს ამარაგებდნენ იჩალებე-
ბით.

მანძილისგან დამოუკიდებელი
ერთიანი საფოსტო ტარიფა ბარ-
ველად შემოღებული იქნა ინგ-
ლისში 1840 წელს. ამ დროს გაჩ-
ნდა პირველი საფოსტო ნაშნაი.

ნუ დადინარ უქმად

ეს ვენახი მამაშენმა
 დაბარა და გასწავლა;
 ახლაც ვაზებს დასტრიალებს,
 შაბიამანს ასხამს.
 მამაშენი მუშაობდა
 ამოდენა ზეარში,
 შენ სკოლაში უზრუნველად
 დადიოდა მაშინ.
 რახანია დაგითხოვეს,
 დასთმე წიგნი, რუქა,
 შენ კი მხოლოდ ლახტი გახსოვს,
 ან დადინარ უქმად.
 გამიგონე თუ გსურს შენზე
 რომ არ დავრჩეთ მწყურალი,
 შაბიამანს მოურჩე,
 დაუმბედე წყალი.
 მოშობლებს ხელი შეაშველე,
 დაუკვირდი ვარჯასს,
 თორემ მამის სიბერემდე
 განა ბევრი დარჩა.
 ახლა უნდა შეისწავლო
 რა სჭირია ვენახს,
 თუ გსურს ბევრი სიხარული,
 თუ გსურს ბევრი ღებნა.

ზაქარია ვერხვანიძე

თემური ზღვაზე

ზღვა გაშლილა; ლურჯ სივრცეში
 ნაპირიდან გემი მოჩანს;
 ცადალმართულ მის ანძაზე
 აფრიალებს ქარი დროშას.
 ზღვა გაშლილა; ზვირთებს შორის,
 როგორც ცეცხლის ნაპერწყალი,
 გაილეგებს მზის სხივი და
 მოაწყდება ნაპირს წყალი.
 ზღვა გაშლილა, თოლიებმა
 გონივრულად დაჰფარვატებს.
 ღვას თემური და გასცქერის,
 ზღვის ხმაური ხალისს ჰმატებს;
 ზღვას შესტრფის და ზღვას შეხვარის,
 ზღვის ტალოების ხმაურს უსმენს;
 მეზღვაურებს რომ უტყვირის,
 სიხარულით გული უტებს.

ილია ხოშბარია.

ბ. ი. ნ. ე. რ. ი.

შინაარსი

ალეკო შენგელია — ზაფხულს ვაზს (ლექსი)	1
მურმან ლებანიძე — დღეები არტუქში (ნარკვევი)	2
ბ. ფიცხელაური — ქანგბაღს თავდადსავალი (მოთხრობა)	5
თ. გიორგაძე — ნათან წარმატება (წერილი)	11
თეიმურაზ ჯანაფულაშვილი — გმირი პოეტი — მუსა ჯაალილი (წერილი)	12
მუსა ჯაალილი — სიძინავს პატარას; წითელი გვირილა (ლექსები)	13
ი. ჰაშვი — შექმადი ღირბი ბავშვებისათვის (მოთხ- რობა, თარგმანა შალვა გვირიტიძემ)	14
პლატონ ბეგია — განათების ეგვიპტი (ზღაპარი)	16
ზურაბ ჭუმბურიძე — „რობინზონ კრუზოს“ ახალი თარგმანი (წერილი)	18
ზურაბ ლეჟაველი — სიბუბუკის ზემი (ნარკვევი)	79
ლ. შეღვინეთუხუცესი — კოლხიდელი ნატურალისტები (ნარკვევი)	22
ანტონ რდი — ღრენია (ამბავი თარგმანა)	
მანანა ქავთარაძემ)	24
შოთა ძიძიგური — როგორ წარმოიშვა ენა (წერილი)	27
ტექნიკის სამყაროში	30
გურამ გოგავაშვილი — აქმანი ბუკის ამბავი (ლექსი)	31
საინტერესო თემსაზე	31
ჭაქარია შერვაშიანი — ნუ დადინარ უქმად (ლექსი)	32
ილია ხოშბარია — თემური ზღვაზე (ლექსი)	32
გასართობი — გარეკანის	3
გარეკანის პირველ და მეორე გვერდზე — „საბავშვო რკინა- გზა“ — ნახ. კ. მახარაძის.	
უქრნალი დასურათებული მხატვრების: ფ. გლეგოვის, ა. კან- დელაკის, ნ. შალიკაშვილის, ვ. ბუდენკოვის, გ. ჩირინაშვილის, და რ. ტუცევიჩის მიერ.	

სარედაქციო კოლეჯია რ. ელანაძე, გ. ვარდოსანიძე, რ. თაბუკაშვილი,
 მ. ლევალიძე, (პ.მე. მდივანი), პარიჯანი, გ. ფიცხელაური (სამხატვრო რედაქტორი),
 ე. ქარელიშვილი, გ. შატერაშვილი, ბ. შელია, ე. ქელიძე

რედაქციაში შემოსული მასალები ავტორებს არ უბრუნდებათ. ფასი 2 მან.

„ПИОНЕРИ“ Ежемесячный детский журнал Центрального Комитета ЛКСМ Грузии. август. № 8 1956.
 Тбилиси. Плеханова, 91. რედაქციის მისამართი: თბილისი, პლემხანოვის პარკის, 91 ტულ. 3—81—85. საბლიტკამი.

უფ. 06929, ტირაჟი 15.000, ხელმოწ. დასაბ. 6/1 X გამომც. შეგვ. № 303, სტაბის შეგვ. № 880, პოლიგრაფკომბინატი „კომუნისტ“

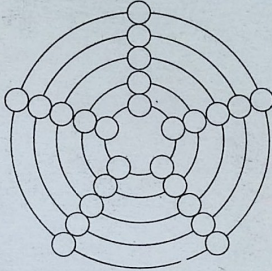

ბასართობი

მათემატიკური თავსატეხი

პასუხი ჟურნალ „აიონური“ № 7-ში მოთავსებულ ბასართობზე

პასუხი კროსმოვრდზე

პატარა წრეებში მოათავსეთ რიცხვები 1-დან 25-მდე ისე, რომ რიცხვების ჯამი, როგორც რადიუსის მიმართულებით, ისე თითოეულ ორბიტზე, მიიღოს 65. ერთიდაიგივე რიცხვი ორჯერ არ გაიმეოროს.

როცა თავიდაობილი

პრობონტალურად: 1. ჩანთა, 5. მეტრი, 7. შაში, 8. აირი, 9. შეკრება, 12. არაბეთი, 15. ოკა, 16. კრაზანა, 17. ერა, 20. ალიასკა, 21. აპატრიტი, 23. ისლი, 25. მალა, 26. აქილი, 27. ირემი.

ვერტიკალურად: 1. ჩემი, 2. ნოტიო, 3. აზია, 4. შაორი, 6. ირიბი, 9. შრომა, 10. კვალი, 12. ანაპა, 13. ეთერი, 14. იმამი, 18. ყარსი, 19. ატილა, 22. თოიფი, 24. იაკი, 15. მორი.

პასუხი ბეობრავიშულ სახელწოდებებზე

1. სამარა, 2. კანადა, 3. საპარა, 4. გავანა, 5. პანამა, 6. პარანა.

საგზაო-სასიგნალო ნიშნები

მილიციის პოლიკოფენიკი ვლ. ნავრუზაშვილი

ჩვენი ჟურნალის მე-4 ნომერში მოთავსებული იყო „საგზაო სასიგნალო ნიშნები“. ამჟამად ვბეჭდვით ახსნა-განმარტებას, თუ რის მარყენებელია ესა თუ ის ნიშანი. ბავშვებო, შეამოწმეთ თქვენი ცოდნა!

ამკრძალავი ნიშნები

1. ავტომობილის მოძრაობა აკრძალულია,
2. სატვირთო მოძრაობა აკრძალულია,
3. სატვირთო ავტომობილით გადასწრება აკრძალულია,
4. გაბარიტული სიმაღლის შეზღუდვა,
5. მოტოციკლების მოძრაობა აკრძალულია,
6. საქაბანო მოძრაობა აკრძალულია,
7. დგომა აკრძალულია,
8. გამკოლი გავლა აკრძალულია,
9. ველოსიპედით გავლა აკრძალულია,
10. წონის შეზღუდვა,
11. გასწრება აკრძალულია,
12. მოძრაობის სიჩქარის შეზღუდვა,
13. ხმოვანი სიგნალის მიცემა აკრძალულია,
14. შესვლა აკრძალულია,
15. გაჩერება აკრძალულია.

გამაფრთხილებელი ნიშნები

16. რკინიგზის გადასასვლელი,
17. გზაჯვარედინი,
18. ხეული გზა,
19. ძირითადი გზა, 20.

მოძრაობა მარჯვნივ, 21. სხედასტვა საშიშროებანი, 22. მოძრაობა მარცხნივ, 23. ციკაბო დღე-მარათი.

მაჩვენებელი ნიშნები

24. ტრანსპორტის დგომის ადგილი, 25. ქვეითად მოსიარულენი, 26. შემობრუნების ადგილი უკუმიმართულებით მოძრაობისათვის, 27. მოძრაობა შეიძლება მხოლოდ პირდაპირ და მარჯვნივ, 28. მოძრაობა შეიძლება მხოლოდ მარჯვნივ, 29. მოძრაობა შეიძლება მხოლოდ პირდაპირ, 30. მოძრაობა შეიძლება მხოლოდ მარცხნივ, 31. მოძრაობა შეიძლება მხოლოდ პირდაპირ და მარცხნივ, 32. მოძრაობა შეიძლება მარჯვნივ მხოლოდ მწვენივ შუქზე, 33. მოძრაობა შეიძლება მარცხნივ მხოლოდ მწვენივ შუქზე, 34. მოძრაობა შეიძლება პირდაპირ მხოლოდ მწვენივ შუქზე.

„საგზაო-სასიგნალო ნიშნების“ კარგი ცოდნა გამოიჩინებს მოსწავლეებმა: 1. ვაჟა ქრისტესიაშვილმა (გურჯაანის რკინიგზის 28-ე საშ. სკოლა), 2. კაკო უბლაძემ (ჭუგდიდის რაიონის სოფ. კახაიის საშ. სკოლა), 3. ოსებო როსტიაშვილმა (თბილისის 53-ე საშ. სკოლა), 4. გურამ პეტრიაშვილმა და თაბაჩკაძემ (დიდი ლილოს საშ. სკოლა)

6.74/138

САНКТ-ПЕТЕРБУРГСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ

